

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
TARPTAUTINĖS IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS KATEDRA

Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės specializacijos

Dieninio skyriaus

V kurso studentės

Linos Barauskaitės

**Europos Sąjungos nacionalinių konkurencijos institucijų
bendradarbiavimas**

Magistro darbas

Darbo vadovas: Dkt. Lauras Butkevičius

Darbo recenzentas: Lekt.dr. Irmantas Norkus

Vilnius
2007

Turinys

IŽANGA.....	3
I. BENDRADARBIAVIMAS TARP EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJOS IR NACIONALINIŲ KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ, NAGRINĖJANT KONKURENCIJOS TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLAS DĖL EB SUTARTIES 81 IR 82 STRAIPSNIŲ	6
1. 1. NACIONALINIŲ KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ SAŲOKA.....	7
1.2. BENDRADARBIAVIMAS HORIZONTALIAME IR VERTIKALIAME LYGMENYSE TARP KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ PAGAL REGLAMENTO NR. 1/2003 11 STRAIPSNIŲ.....	9
1.2.1. KOMISIJOS PAREIGA PERDUOTI „SVARBIAUSIŲ DOKUMENTŲ“ KOPIJAS NACIONALINĖMS KONKURENCIJOS INSTITUCIJOMS	11
1.2.2. NACIONALINIŲ KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ PAREIGA INFORMUOTI EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJĄ BEI NACIONALINES KONKURENCIJOS INSTITUCIJAS APIE PIRMuosius TIRIAMuosius VEIKSMUS DĖL KONKURENCIJOS TEISĖS PAŽEIDIMO TYRIMO PRADĖJIMO.....	12
1.2.3. NACIONALINIŲ KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ PAREIGA INFORMUOTI EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJĄ PRIEŠ PRIIMANT SPRENDIMUS BEI GALIMYBĖ KONSULTUOTIS SU KOMISIJA DĖL ES KONKURENCIJOS NORMŲ TAIKYMO.....	14
1.2.4. INFORMACIJOS KEITIMASIS PAGAL REGLAMENTO NR. 1/2003 13 STRAIPSNIO 1 DALĮ BEI 22 STRAIPSNIO 1 DALĮ.....	15
1.2.5. BENDRADARBIAVIMAS SU EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA, JAI ATLIEKANT KONKURENCIJOS TEISĖS PAŽEIDIMO TYRIMO VEIKSMUS VALSTYBĖS NARĖS TERITORIJOJE	16
1.3. REGLAMENTO NR. 1/2003 12 STRAIPSNIO TAIKYMO YPATUMAI KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ BENDRADARBIAVIMO PROCESĖ.....	18
1.3.1. INFORMACIJOS, SURINKTOS PAGAL REGLAMENTO NR. 1/2003 12 STRAIPSNIŲ, PANAUDOJIMAS	19
1.3.2. KONFIDENCIALIOS INFORMACIJOS APSAUGA EUROPOS BENDRADARBIAVIMO TINKLE.....	23
1.4. PATARIAMOJO KOMITETO VAIDMUO NACIONALINIŲ KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ BENDRADARBIAVIMO PROCESĖ	27
II. JURISDIKCIJOS NAGRINĖTI KONKURENCIJOS TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLAS PASKIRSTYMAS	29
2.1. NACIONALINIŲ KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ TEISĖ NAGRINĖTI EB SUTARTIES 81 IR 82 STRAIPSNIŲ PAŽEIDIMUS	29
2.2. JURISDIKCIJOS PASKIRSTYMO PRINCIPAI	30
2.3. EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJOS TEISĖ TIRTI KONKURENCIJOS TEISĖS PAŽEIDIMUS	34
2.4. JURISDIKCIJOS PERSKIRSTYMAS	35
2.4.1. JURISDIKCIJOS PERSKIRSTYMAS TARP NACIONALINIŲ KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ	35
2.4.2. JURISDIKCIJOS PERSKIRSTYMAS TARP NACIONALINIŲ KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ IR EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJOS.....	39
III. EUROPOS BENDRADARBIAVIMO TINKLAS IR NE BIS IN IDEM PRINCIPAS.....	41
3.1. NE BIS IN IDEM PRINCIPŲ TAIKYMO PROBLEMATIKA	41
3.2. GALIMYBĖ EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJAI PAŽEISTI NE BIS IN IDEM PRINCIPŲ TAIKYMĄ	43
3.2.1. EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJOS SPRENDIMO PANAIKINAMAS DĖL PROCESINIŲ TEISĖS NORMŲ NESILAIKYMO.....	43
3.2.2. EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJOS SPRENDIMO PANAIKINAMAS DĖL ĮRODYMŲ TRŪKUMO.....	44

3.3. KONKURENCIJOS INSTITUCIJŲ PARALELINĖ KOMPETENCIJA BEI SANTYKIS SU <i>NE BIS IN IDEM</i> PRINCIPU	45
IV. ATLEIDIMO NUO ATSAKOMYBĖS SAMPRATA ES KONKURENCIJOS TEISĖJE.....	47
4.1. ATLEIDIMO NUO ATSAKOMYBĖS INSTITUTO TAIKYMO PROBLEMATIKA	47
4.1.1. ATLEIDIMO NUO ATSAKOMYBĖS INSTITUTAS IR REGLAMENTO NR. 1/2003 11 STRAIPSNIO REIKALAVIMAI.....	50
4.1.2. ATLEIDIMO NUO ATSAKOMYBĖS INSTITUTAS IR REGLAMENTO NR. 1/2003 12 STRAIPSNIO REIKALAVIMAI.....	51
4.1.3. TINKAMOS NACIONALINĖS INSTITUCIJOS PASIRINKIMO PROBLEMATIKA IR BŪTINYBĖ SUKURTI „VIENO LANGELIO“ SISTEMĄ.....	53
IŠVADOS	57
SANTRAUKA.....	59
SUMMARY.....	60
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	61

Ižanga

Europos Tarybos reglamentas¹ Nr. 1/2003 yra antrinės Europos Sąjungos (toliau – ES) teisės kertinis akmuo, sudarantis teisinį pagrindą naujam ES konkurencijos teisės įgyvendinimo modeliui. Naujasis modelis remiasi Europos bendradarbiavimo tinklo (toliau – EBT) sukūrimu, skatinančiu glaudžiau bendradarbiauti Europos Bendrijų Komisiją (toliau – Komisija) bei nacionalines konkurencijos institucijas, užtikrinant tinkamą Europos Bendrijų steigimo² sutarties 81 ir 82 str. taikymą³.

Pagrindiniai principai, kuriais remiasi nauja konkurencijos teisės sistema, tai Komisijos galių decentralizavimas, atimant iš Komisijos išimtinę teisę taikyti EB sutarties 81 str. 3 d.⁴, taip pat nustatant pareigą nacionalinėms konkurencijos institucijoms taikyti EB sutarties 81 ir 82 str. Be to, konkurencijos teisės reforma įtvirtino glaudaus bendradarbiavimo galimybę vertikaliame lygmenyje – tarp Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų bei horizontaliame lygmenyje – tarp nacionalinių konkurencijos institucijų.⁵ Magistriniame darbe bus aptarti šių institucijų vaidmenys bendradarbiavimo procese, ypač didelį dėmesį skiriant informacijos keitimuisi bei bylų paskirstymui EBT.

Bendradarbiavimas tarp Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų buvo prioritetinga reglamento Nr. 1/2003 įgyvendinimo sritis, kuria siekta užtikrinti efektyvų bendrosios rinkos veikimą visoje ES teritorijoje. Reikia pažymėti, jog ES konkurencijos teisės srityje siekia glaudžiai bendradarbiauti ne tik su valstybėmis ES narėmis, bet taip pat ir su Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) šalimis⁶ Norvegija, Islandija ir Lichtenšteinu, kurios turi savo atskirą koordinuojančią konkurencijos instituciją⁷. Be to, globalizacija, pasaulio rinkų liberalizacija skatina ES valstybes nares taip pat siekti glaudaus bendradarbiavimo ne tik Europoje, bet ir tarptautiniu lygmeniu.⁸ Šis tikslas paskatino sukurti tarptautinį konkurencijos institucijų bendradarbiavimo tinklą, kuris

¹ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003, priimtas 2002 m. gruodžio 16 d., dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo // Oficialus leidinys, L 001, 2003, p. 1. Toliau, pateikiant nuorodą į šį reglamentą, darbe bus vartojama sąvoka „reglamentas Nr. 1/2003“.

² Europos Bendrijų steigimo sutartis // Valstybės žinios, 2004, Nr. 2-2. Toliau, pateikiant nuorodą į šią sutartį, bus vartojama sąvoka „EB sutartis“.

³ Joint statement of the Council and the Commission on the functioning of the Network of competition authorities no. 15435/02 ADD 1 [interaktyvus], [žiūrėta 2007 sausio mėn.]. Prieiga per internetą: <<http://register.consilium.eu.int/pdf/en/02/st15/15435-a1en2.pdf>>.

⁴ Tosato, G. L., Bellodi, L., Drauz, G., Jones, C. *EU Competition Law. Vol. 1. Procedure: antitrust - mergers - state aid*. Leuven: Claeys & Casteels, 2006, p. 200.

⁵ Gerber, D. J., Cassinis, P. The "modernization" of European community competition law: achieving consistency in enforcement: Part 1. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(1), p. 10-18.

⁶ Ortiz Blanco, L. *European Community competition procedure*. Edited by Luis Ortiz Blanco. Oxford: Oxford University Press, 2006, p. 971-1001.

⁷ EFTA Surveillance Authority Notice on cooperation within the EFTA Network of Competition Authorities // Official Journal, C 227, 2006, p. 10.

⁸ Van Bael & Bellis. *Competition law of the European Community*. 4th Edition. The Hague: Kluwer Law International, 2005, p. 151-201.

padeda, keičiantis informacija tarp konkurencijos institucijų, kovoti su konkurencijos teisės pažeidimais pasauliniu mastu. Jo veikimas yra grindžiamas tarptautinės teisės normomis – dvišalėmis ir daugiašalėmis tarptautinėmis sutartimis, „*soft law*“ šaltiniais, bendraisiais tarptautinės teisės principais⁹. Šiuo metu yra daugiau nei 45 dvišalių sutarčių, pasirašytų dėl bendradarbiavimo tarp nacionalinių konkurencijos institucijų tarptautiniu lygmeniu.¹⁰ Šiam bendradarbiavimui pradžią davė 1976 m. Vokietijos ir JAV pasirašyta bendradarbiavimo sutartis. ES yra pasirašiusi sutartis dėl bendradarbiavimo konkurencijos teisės srityje sutartis su JAV ir Kanada.¹¹

Magistrinio darbo tyrimo objektas. Magistriniame darbe bus apsiribota ES veikiančia EBT sistema, paliekant nuošalyje bendradarbiavimą su ELPA valstybėmis bei bendradarbiavimą tarptautiniu mastu. Tyrimu bus siekiama atskleisti EBT pagrindinius bendradarbiavimo vertikaliam bei horizontaliam lygmenyse principus. Darbas nagrinės tik bendradarbiavimą tarp administracinio pobūdžio konkurencijos priežiūros institucijų. Toks sprendimas priimtas, siekiant susikoncentruoti į esmines problemas, kylančias bendradarbiaujant EBT. Po 2004 m. konkurencijos teisės reformos dauguma valstybių narių turėjo reformuoti nacionalines sistemas, siekdamos tinkamai įgyvendinti reglamento Nr. 1/2003 35 str., kuriuo valstybės narės privalėjo paskirti administracinio pobūdžio institucijas, įgaliotas tiesiogiai taikyti EB sutarties 81 ir 82 str. Galimybė tiesiogiai taikyti ES teisės normas ne tik suteikė daugiau galių nacionalinėms konkurencijos institucijoms, tačiau taip pat iškėlė naujas problemas dėl EBT funkcionavimo efektyvumo. Tyrimas bus skirtas atskleisti EBT funkcionavimo trūkumus bei pasiūlyti galimus sprendimų variantus.

Temos aktualumas ir pagrindiniai šaltiniai. Ši tema buvo pasirinkta siekiant įvertinti konkurencijos teisės reformos įtaką pusiausvyros pasikeitimui tarp nacionalinių konkurencijos institucijų bei Komisijos, po 2004 m. įgyvendintos konkurencijos teisės reformos. Be to, įsigaliojus reglamentui Nr. 1/2003, bendradarbiavimas EBT tarp konkurencijos institucijų¹² tapo esminis klausimas konkurencijos teisės proceso srityje, kadangi nauja bendradarbiavimo sistema EBT tinkle pradėjo veikti tik nuo 2004 m.

⁹ Pagrindiniai tarptautinės teisės principai užtikrinant tinkamą bendradarbiavimą tarptautiniu lygiu yra šie: tarptautinio pripažinimo principas, *non bis in idem* ir proporcingumo principai. Conference "Antitrust between EC law and national law". Antitrust between EC law and national law: VI Conference = Antitrust fra diritto nazionale e diritto comunitario: VI Convegno, 13-14 Maggio 2005, Treviso. Cooperation between antitrust Authorities. What does it mean for multinational corporations? / Canenbley, C., p. 199. Edited by Enrico Adriano Raffaelli. Bruxelles: Bruylant, Milano: Giuffrè, 2005.

¹⁰ Canenbley, C., Rosenthal M. Cooperation between antitrust authorities in - and outside the EU: what does it mean for multinational corporations: Part 2? *E.C.L.R.*, 2005, Vol. 26(3), p. 178-187.

¹¹ *Ibid.*

¹² Magistriniame darbe vartojama sąvoka „konkurencijos institucijos“ apima Komisiją ir nacionalines konkurencijos institucijas.

gegužės 1 d., prie ES prisijungus naujam 10 šalių blokui¹³. Taigi ES pagal naują sistemą turi sukaupusi tik trejų metų bendradarbiavimo praktiką.

Nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimo tema iki šiol nebuvo nagrinėta Vilniaus universiteto teisės fakultete, šia tema taip pat nėra nė vieno straipsnio Lietuvos periodiniuose leidiniuose. Pagrindinė literatūra, rašant magistrinį darbą, buvo surinkta Komisijos centrinėje bibliotekoje, kur yra sukaupti garsių ES teisės teoretikų darbai, taip pat buvo naudotasi Vilniaus universiteto teisės fakultete esančia duomenų baze *WestLaw*. Iš įvairių užsienio periodikos leidinių surinktų straipsnių gausa leidžia neabejotinai teigti, jog tai viena aktualiausių temų konkurencijos teisės procese dabartiniu metu. Tačiau reikia pastebėti, jog ir po trijų metų tam tikri klausimai lieka atviri šioje srityje, kadangi ES teisminės institucijos nėra palietusios svarbių klausimų.

Magistrinio darbo tikslas ir uždaviniai bei tyrimo metodika. Pagrindinis darbo tikslas yra atskleisti EBT funkcionavimo esmę, įvardijant pagrindines problemas, su kuriomis susiduria šio tinklo narės – nacionalinės konkurencijos institucijos – iš vienos pusės bei kiti netiesioginiai šio tinklo dalyviai – ūkio subjektai. Su šiuo tikslu siejami tokie uždaviniai: pirma, įvertinant skirtingas nacionalines konkurencijos teisės sistemas, apibrėžti nacionalinių konkurencijos institucijų, kurios dalyvauja EBT veikloje, sąvoką; antra, išanalizuoti reglamento Nr. 1/2003 bei Komisijos pranešimo dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis¹⁴ esminius bendradarbiavimo funkcijų tarp institucijų pasidalinimo aspektus; trečia, įvertinti EBTT bei nacionalinių neteisminių institucijų praktiką šioje srityje, ieškant galimų atsakymų į iškilusias problemas.

Siekiant darbo tikslo bus naudojami istorinis, sisteminis, lyginamasis, teleologinis, gramatinis metodai. Istoriniu metodu remiamasi, siekiant atskleisti konkurencijos teisės reformos įtaką nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimo sistemos sukūrimui. Sisteminiis metodas padės nustatyti nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimo svarbą konkurencijos teisės normų laikymosi užtikrinimo procese. Teleologinis metodas bus taikomas, analizuojant reglamento Nr. 1/2003 bei Komisijos pranešimo dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis tikslus ir atskirų jų nuostatų paskirtį. Lyginamasis metodas bus naudojamas, siekiant atskleisti Komisijos bei nacionalinių konkurencijos institucijų galių pusiausvyros pokyčius po konkurencijos teisės reformos ir šio pasikėtimo įtaką nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimo procesui. Tinkamam teisės aktų supratimui pasitarnaus gramatinis metodas.

¹³ Nuo 2007 m. sausio 1d. EBT papildė dvi naujos narės - Bulgarija, Rumunija.

¹⁴ Commission Notice on cooperation within the Network of Competition authorities // Official Journal, C 101, 2004, p. 54. Toliau, pateikiant nuorodą į šį dokumentą, bus vartojama sąvoka „Komisijos pranešimas“.

I. Bendradarbiavimas tarp Europos Bendrijų Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų, nagrinėjant konkurencijos teisės pažeidimų bylas dėl EB sutarties 81 ir 82 straipsnių

Siekiant užtikrinti, jog ES konkurencijos taisyklės būtų tinkamai ir efektyviai taikomos, Komisija bei nacionalinės konkurencijos institucijos, paskirtos valstybių ES narių, kartu sudarė Europos konkurencijos institucijų EBT, kuris skatina šias institucijas glaudžiai bendradarbiauti, taikant EB sutarties 81 ir 82 str.¹⁵

Įkurtas EBT yra pagrindinis „instrumentas“, skatinantis aktyvų konkurencijos teisės pažeidimų¹⁶ tyrimą, informacijos keitimąsi bei bylų pasiskirstymą tarp konkurencijos institucijų. EBT yra neformalus tinklas, kuris siekia įgyvendinti du pagrindinius tikslus. Pirma, tinkamai paskirstyti „darbus“ tarp konkurencijos institucijų; antra, užtikrinti tinkamą EB konkurencijos taisyklių taikymą¹⁷. EBT negali būti suprantamas kaip institucija ar Komisijos padalinys, įgyvendinantis tam tikras funkcijas, - tai daugiau priemonė užtikrinti efektyvų konkurencijos teisės pažeidimų tyrimą ES. EBT taip pat negali priimti jokių sprendimų dėl darbo tarp konkurencijos institucijų pasidalinimo. EBT iš esmės yra tik galimybė pateikti informaciją apie konkurencijos institucijose tiriamas bylas ir, reikalui esant, tinkamai paskirstyti bylų nagrinėjimą vadovaujantis bendradarbiavimo ir geranoriškumo principais¹⁸.

Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis konkurencijos institucijų bendradarbiavimą EBT yra reglamentas Nr. 1/2003, be to, labai svarbus šiuo klausimu yra ir Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis, kuris išaiškina esminius reglamento Nr. 1/2003 taikymo ypatumus bei nustato bendrus bendradarbiavimo tarp konkurencijos institucijų principus.

Bendradarbiavimas EBT tinkle galimas dviejuose lygmenyse. Vertikalus bendradarbiavimas numato Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimą, o horizontalus įtvirtina bendradarbiavimą tarp nacionalinių konkurencijos institucijų. Magistriniame darbe bus atskirai aptarti šie bendradarbiavimo lygmenys, išskiriant esminius jų privalumus bei trūkumus, tačiau prieš tai svarbu

¹⁵ Canenbley, C., Rosenthal M. Cooperation between antitrust authorities in - and outside the EU: what does it mean for multinational corporations: Part 1? *E.C.L.R.*, 2005, Vol. 26(2), p. 106-114.

¹⁶ Magistriniame darbe vartojamas terminas „konkurencijos teisės pažeidimas“ apima EB sutarties 81 str. ir 82 str. pažeidimus.

¹⁷ *Cit. op.* 6, p. 46.

¹⁸ Gauer, C., Kjolbye, L., Dalheimer, D., Smijtjer, E., Schnichels, D., Laurila, M. Reg. 1/2003 and the modernization package fully applicable since May 2004. *Competition Policy newsletter*, 2004, n. 2, Summer, p. 1-6.

apibrėžti, kas pagal reglamentą Nr. 1/2003 patenka į nacionalinių konkurencijos institucijų sąvoką.

1. 1. Nacionalinių konkurencijos institucijų sąvoka

Reglamento Nr. 1/2003 35 str. nustato, jog valstybės narės, siekdamos užtikrinti tinkamą konkurencijos teisės taikymą, turi paskirti ir įgalioti nacionalines konkurencijos institucijas taikyti EB sutarties 81 ir 82 str. ES leidžia valstybėms narėms savo nuožiūra nusistatyti, kurios institucijos atliks minėtas funkcijas pagal kiekvienoje valstybėje narėje vyraujančią skirtingą tarpinstitucinį funkcijų pasidalijimą bei skirtingą konkurencijos teisės normų laikymosi užtikrinimo tvarką.

Europos Bendrijų Teisingumo Teismas (toliau - EBTT) byloje *SABAM*¹⁹ pirmą kartą išaiškino nacionalinių konkurencijos institucijų sąvoką, įtvirtindamas, jog nacionalinės konkurencijos institucijos apima tas institucijas, kurios atlieka administracinio bei teismo pobūdžio funkcijas bei gali tiesiogiai taikyti EB sutarties 85 str. (dabartinis 81 str.) ir 86 str. (dabartinis 82 str.), taip pat nacionalines konkurencijos teisės normas. Taigi EBTT pripažino, jog nacionalinės konkurencijos institucijos apima teismines bei administracines įstaigas. Nors minėtas teismo sprendimas buvo priimtas dar 1974 m., tačiau reglamentas Nr. 1/2003 EBTT išsaugo šį apibrėžimą numatydamas, jog valstybės narės turi teisę paskirti savo nacionalines konkurencijos institucijas, nesvarbu, ar jos įgyvendintų teismines, ar administracines funkcijas²⁰.

Kiekviena valstybė narė turi savitą konkurencijos teisės laikymosi užtikrinimo institucinį modelį. Šie modeliai doktrinoje yra skirstomi į tris kategorijas²¹. Pirmas modelis yra įgyvendinamas ES pavyzdžiu, kur visos galios²² sukonzentruotos vienoje institucijoje; antrasis – tai dualistinis modelis, kur funkcijos yra griežtai padalintos tarp administracinių ir teisminių institucijų ir tik teisminės institucijos yra įgalios priimti sprendimus dėl EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimų. Trečiasis – tai mišrusis institucinio

¹⁹ EBTT byla Nr. 127/73, *Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM and NV Fonior*, ECR [1974], I-00313, 19 punktas.

²⁰ Vogel, L. *Droit européen de la concurrence: 800 décisions commentées, extraites de JuriBase Droit européen de la concurrence. Tome 2. Abus de position dominante. Propriété intellectuelle et concurrence. Procédure de concurrence*. Paris: LawLex, 2006-2007, p. 1344. Taip pat International Federation for European Law (FIDE). Congress. *The modernisation of EU competition law enforcement in the European Union: FIDE 2004 national reports*. Editor Dermot Cahill. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, p. 633.

²¹ International Federation for European Law (FIDE). Congress. *The modernisation of EU competition law enforcement in the European Union: FIDE 2004 national reports*. Editor Dermot Cahill. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, p. 641.

²² Konkurencijos teisės pažeidimų tyrimas ir sprendimų dėl konkurencijos teisės pažeidimų priėmimas.

modelio tipas, kur veikia administracinės bei teisminės institucijos, tačiau jų funkcijos nėra griežtai padalintos.

Dauguma valstybių narių, siekdamas neapsunkinti ir taip sudėtingo konkurencijos teisės įgyvendinimo mechanizmo, yra pasirinkusios vadinamąjį ES modelį²³, kur viena konkurencijos institucija yra atsakinga už konkurencijos teisės pažeidimų tyrimą ir sprendimų dėl konkurencijos teisės pažeidimų priėmimą. Lietuva yra viena iš valstybių pasirinkusių šį modelį. Lietuvoje nacionalinė konkurencijos institucija atsakinga už tinkamą konkurencijos teisės laikymosi priežiūrą yra Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba (toliau – konkurencijos taryba).

Į antrąją kategoriją (vadinamasis dualistinis modelis) patenka tos valstybės narės²⁴, kuriose konkurencijos teisės laikymosi priežiūros funkcijas įgyvendina kelios institucijos, o jų kompetencija yra aiškiai atskirta. Administracinio pobūdžio konkurencijos institucijos atlieka ikiteisminio tyrimo institucijos vaidmenį, o teisminės institucijos yra atsakingos už sprendimų priėmimą²⁵. Šiuo atveju EBT veikloje dalyvauja administracinės institucijos. Apibrėžiant dualistinio modelio institucijas, dalyvaujančias EBT, problema gali kilti dėl reglamento Nr. 1/2003 11 str. 4 d., pagal kurią nacionalinės konkurencijos institucijos prieš 30 dienų privalo pranešti Komisijai apie ketinamą priimti sprendimą dėl EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimo. Tai reiškia, jog nacionalinės institucijos, veikiančios pagal dualistinį modelį, negalės atlikti šios bendradarbiavimo pareigos, kadangi jos neturi teisės priimti sprendimų. Šiuo atveju pareigą tinkamai galės įgyvendinti tik teisminės institucijos. Autorės požiūriu, laikantis reglamento Nr. 1/2003 11 str. 4 d. taikymo ribų teismus galima būtų laikyti nacionalinėmis konkurencijos institucijomis.

Trečioji kategorija apima tas valstybes nares²⁶, kurios aiškiai nėra nustačiusios nei ES modelio, nei griežtai padalinusios funkcijų tarp administracinių ar teisminių institucijų. Tokia sistema veikia Prancūzijoje. Valstybėje yra dvi institucijos, užtikrinančios tinkamą konkurencijos teisės laikymosi priežiūrą. Konkurencijos taryba (pranc. - *Conseil de la concurrence*)²⁷ yra administracinė institucija, įgaliota atlikti konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo veiksmus ir priimti sprendimus dėl konkurencijos teisės pažeidimų. Kita institucija - Ūkio ministerija (pranc. - *Ministère de l'économie*) yra

²³ *Cit. op. 21*, p. 641-643. Pagal ES modelį veikia šių valstybių narių konkurencijos institucijos: Kipras, Čekija, Danija, Estija, Latvija, Graikija, Vengrija, Italija, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Slovakija, Slovėnija.

²⁴ *Ibid.* Dualistinių modelį įgyvendina šios valstybės narės: Austrija, Suomija, Airija, Ispanija.

²⁵ *Cit. op. 8*, p. 102.

²⁶ *Cit. op. 21*, p. 641-643. Šį modelį įgyvendina Prancūzija, Jungtinė Karalystė, Švedija.

²⁷ Prancūzijos nacionalinė konkurencijos institucija: <<http://www.conseil-concurrence.fr>>.

aukščiausias organas, atsakingas už esminių konkurencijos sprendimų priėmimą. Šios abi institucijos dalyvauja EBT veikloje.

Kita valstybė, kurios nacionalinė konkurencijos institucija veikia pagal mišrųjį modelį yra Jungtinė Karalystė. Čia nacionalinė konkurencijos institucija - Office of Fair Trading²⁸ atlieka tyrimus dėl konkurencijos teisės pažeidimų, taip pat priima sprendimus. Pažeidimų tyrimus konkrečiuose sektoriuose vykdo Sektorių Reguluotojai (angl. - *Sectoral regulators*). Office of Fair Trading dalyvauja EBT veikloje, o informaciją, susijusią su konkurencijos teisės pažeidimais tam tikruose sektoriuose, perduoda Sektorių reguliuotojams.

Apibendrinus galima daryti išvadą, jog valstybės narės daugiausia yra pasirinkusios įgyvendinti ES modelį, pagal kurį veikia ir Komisija. Reikėtų pastebėti, jog vis dėlto tarp šių valstybių daugiausia yra naujosios valstybės narės.

1.2. Bendradarbiavimas horizontaliame ir vertikaliame lygmenyse tarp konkurencijos institucijų pagal reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnį

Reglamentas Nr. 1/2003 bei Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis nustato, jog bendradarbiavimas tarp konkurencijos institucijų gali būti vykdomas keičiantis tam tikra informacija, kuri yra reikalinga tinkamai iširti EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimus bei teikiant abipusę pagalbą atliekant konkurencijos teisės pažeidimų tyrimus tam tikros valstybės teritorijoje.²⁹ Doktrinoje yra skiriami du šio bendradarbiavimo lygmenys – vertikalus ir horizontalus.³⁰

Vertikaliame bendradarbiavimo lygmenyje numatomi Komisijos įsipareigojimai *vis-a-vis* nacionalinėms konkurencijos institucijoms ir pastarųjų *vis-a-vis* Komisijai. Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 1 d. įtvirtina deklaratyvaus pobūdžio pareigą numatydama, jog Komisija ir valstybių narių konkurencijos institucijos glaudžiai bendradarbiauja taikydamos ES konkurencijos taisykles. Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 1-6 d. sukonkretina, koku būdu turėtų būti įgyvendinamas šis bendradarbiavimas. Numatyti įpareigojimai nacionalinėms konkurencijos institucijoms informuoti Komisiją atliekant pirmąsias tiriamąsias priemones dėl konkurencijos teisės pažeidimų pagal reglamento 11 str. 3 d., priimant sprendimus dėl konkurencijos teisės pažeidimų pagal

²⁸ Jungtinės Karalystės nacionalinė konkurencijos institucija: <<http://www.offt.gov.uk>>.

²⁹ Kerse, C. S., Khan N. *EC Antitrust procedure*. 5th Edition. London: Sweet & Maxwell, 2005, p. 257–287.

³⁰ Reichelt, D. To what extent does the cooperation within the network protects the rights of the undertakings? *C.M.L.R.*, 2005, Vol. 42(3), p. 745-782.

reglamento Nr. 1/2003 7 str. 1 d.³¹, sprendimus dėl įsipareigojimų pagal reglamento Nr. 1/2003 9 str. 1 d.³², sprendimus naikinančius išimtis dėl EB sutarties 81 str. 3 d., pagal reglamento Nr. 1/2003 29 str. 2 d.³³ Taip pat nacionalinės konkurencijos institucijos gali konsultuotis su Komisija bei turi pareigą pateikti Komisijai visus dokumentus, jai siekiant įvertinti bylas³⁴ dėl EB sutarties 81 ir 82 str. taikymo. Komisija savo ruožtu privalo pateikti nacionalinėms konkurencijos institucijoms svarbiausius dokumentus, susijusius su konkurencijos teisės pažeidimu bei pranešti pradėjus oficialiai tirti konkurencijos teisės pažeidimus.

Horizontalus bendradarbiavimo lygmuo apima bendradarbiavimą išimtinai tarp nacionalinių konkurencijos institucijų³⁵. Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 4 d. numato, jog institucijos turi keistis informacija, kuri yra reikalinga tiriant EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimus. Taip pat nacionalinėms konkurencijos institucijoms nutraukus pažeidimo tyrimą pagal reglamento Nr. 1/2003 13 str. jos gali perduoti kitai institucijai visą su tyrimu susijusią medžiagą³⁶. Be to, nacionalinė konkurencijos institucija, atliekanti pažeidimo tyrimą kitos institucijos prašymu, turi pastarajai perduoti visą surinktą medžiagą³⁷.

Pagrindinis šio bendradarbiavimo tikslas yra tinkamai pasiskirstyti bylas pagal bendrus bylų pasiskirstymo tinkle principus bei išvengti paralelinių procedūrų, kurios galėtų pažeisti ūkio subjektų teisę į *non bis in idem*³⁸. Toliau magistriniame darbe bus

³¹ Reglamento Nr. 1/2003 7 str. 1 d. numato, jog konkurencijos institucija, veikdama skundo pagrindu ar savo iniciatyva, nustačius EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimą, gali priimti sprendimą, reikalaujantį, kad ūkio subjektai nutrauktų pažeidimą. Tuo tikslu ji gali skirti bet kokia elgesio ar struktūrinę priemonę.

³² Reglamento Nr. 1/2003 9 str. 1 d. numato, jog jeigu konkurencijos institucija, ketina priimti sprendimą, reikalaujantį, kad pažeidimas būtų nutrauktas, o ūkio subjektai pasiūlo savo įsipareigojimus, konkurencijos institucija savo sprendimu gali padaryti šiuos įsipareigojimus ūkio subjektams privalomus. Toks sprendimas priimamas nustatytam laikotarpiui ir jame daroma išvada, jog tolesniems konkurencijos institucijos veiksams nebėra pagrindo. Taip pat žiūrėti Wils, W. P. J. Settlements of EU antitrust investigations: commitment decision under article 9 of Regulation No. 1/2003. *World Competition*, 2006, Vol. 29(3), p. 345-366.

³³ Reglamento Nr. 1/2003 29 str. 2 d. numato, jog jeigu kurio nors susitarimo, įmonių ar asociacijų sprendimo ar suderintų veiksmų, kuriems yra taikoma EB sutarties 81 str. 3 d. išimtis, poveikis yra nesuderinamas su EB sutarties 81 str. 3 d. valstybės narės teritorijoje ar jos dalyje, turinčioje visus atskiros geografinės rinkos požymius, tos valstybės narės konkurencijos institucija gali panaikinti teisę naudotis šia išimtimi.

³⁴ Deckersey, K., Jaspers, M. A new era of ECN Cooperation. *World competition*, 2007, Vol. 30(1), p. 3-24.

³⁵ Galiojant reglamentui Nr. 17 (Reglamentas Nr. 17 // Oficialus Leidinys Nr. 13, 1962, p. 204-211), buvo nuspręsta, jog Bendrijoje Komisija liks centrinė konkurencijos institucija, kuri užtikrins veiksmingą Bendrijos konkurencijos normų laikymąsi. Šioje sistemoje valstybės narės atliko antrinį vaidmenį, jos taip pat negalėjo keistis dėl EB sutarties 81 ir 82 str. taikymo susijusia informacija. Taigi galimybė valstybių narių konkurencijos institucijoms dalyvauti keitimosi informacija procese atsirado tik įsigaliojus reglamentui Nr. 1/2003.

³⁶ Komisijos pranešimo 23 par.

³⁷ Reglamento Nr. 1/2003 22 str. 1 d.

³⁸ *Cit. op.* 6, p. 121.

aptartos atskiros informacijos keitimosi tarp konkurencijos institucijų procedūros, numatytos reglamente Nr. 1/2003.

1.2.1. Komisijos pareiga perduoti „svarbiausių dokumentų“ kopijas nacionalinėms konkurencijos institucijoms

Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 2 d. įtvirtina pareigą perduoti „svarbiausių dokumentų“, susijusių su konkurencijos teisės pažeidimais kopijas, taip pat minėto straipsnio antrasis sakinyss numato, jog Komisija privalo pateikti ir „kitus dokumentus“, jeigu yra nacionalinės konkurencijos institucijos prašymas. Reglamentas Nr. 1/2003 nesukonkretina, kokie dokumentai galėtų pateikti į „svarbiausių dokumentų“ bei „kitų dokumentų“ sąvokas, taigi yra neaišku, kokie dokumentai turėtų būti pateikiami.

Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis³⁹ nurodo, jog Komisija turi tokius pat išipareigojimus valstybių narių institucijoms, kaip ir pastarosios *vis-a-vis* Komisijai. Norint užtikrinti tinkamą bylą pasiskirstymą EBT, konkurencijos institucijos turi viena kitą informuoti tik pradėjusios pirmą oficialią tiriamąją priemonę⁴⁰. Taigi pačios Komisijos pasiūlyta lyginamoji analizė leidžia daryti išvadą, jog iš esmės Komisija turėtų pateikti visus dokumentus, kurie yra susiję su konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo pradėjimu. Tokia pozicija laikytina tiksliausia, kadangi nacionalinėms konkurencijos institucijoms yra numatyta pareiga informuoti Komisiją pradėjus pažeidimo tyrimą, o Komisijos atžvilgiu tokios tiesioginės pareigos nėra.

Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 2 d. įtvirtina pareigą pateikti „svarbiausius dokumentus“. Nurodyta, jog šie svarbiausi dokumentai turėtų būti susiję su šių sprendimu priėmimu: dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo⁴¹; dėl konkurencijos teisės pažeidimo nutraukimo⁴²; dėl ūkio subjektų išipareigojimų⁴³; dėl EB sutarties 81 ir 82 str. netaikomumo⁴⁴; taip pat su sprendimais, panaikinančiais išimtis dėl EB sutarties 81 str. 3 d. taikymo⁴⁵. Reikia pažymėti, jog ši nuostata apima tik tuos dokumentus, kuriuos tuo

³⁹ Komisijos pranešimo 17 par.

⁴⁰ Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 4 d.

⁴¹ Reglamento Nr. 1/2003 8 str.

⁴² Reglamento Nr. 1/2003 7 str.

⁴³ Reglamento Nr. 1/2003 9 str.

⁴⁴ Reglamento Nr. 1/2003 10 str.

⁴⁵ Taip pat Komisija gali perduoti ir šiuos dokumentus: šalių prašymus; pranešimus dėl pažeidimų įvykdymo bei skundus; dokumentus, kuriuose Komisija išreiškia savo poziciją dėl tam tikrų klausimų; ūkio subjektų ar trečiųjų asmenų pasisakymus dėl tam tikrų klausimų; sprendimus dėl proceso užbaigimo, nutraukimo, skundo atmetimo *etc.* Žiūrėti plačiau *Cit. op.* 29, p. 277-278.

metu Komisija turi surinkusi. Ūkio subjektai ne visada yra suinteresuoti, jog medžiaga iš Komisijos būtų perduodama nacionalinėms konkurencijos institucijoms, bijodami, jog gali būti atskleista su ūkio subjekto verslo paslaptimi susijusi informacija. Šis atvejis buvo nagrinėtas *SEP*⁴⁶ byloje. Ši byla dar svarbi ir tuo, kad EBTT konstatavo, jog Komisija turi plačią diskrecijos teisę nuspręsti, kokie dokumentai yra svarbiausi ir kuriuos pateikti valstybių narių institucijoms⁴⁷. Nors šis sprendimas buvo priimtas dar galiojant reglamentui Nr. 17, o konkrečiai buvo ginčytas šio reglamento 10 str. 1 d., jis yra identiškas reglamento 1/2003 11 str. 2 d. Taigi EBTT pateiktas išaiškinimas yra priimtinas ir galiojant reglamentui Nr. 1/2003.

Reikia pažymėti, jog Komisija, perduodama atitinkamus dokumentus nacionalinėms institucijoms, nepriima konkretaus sprendimo, taigi ūkio subjektai tokių Komisijos veiksmų negalėtų ginčyti⁴⁸. Gindami savo teises ūkio subjektai galėtų pasinaudoti reglamento Nr. 1/2003 28 str. ginčydami, jog Komisija pažeidė išpareigojimą užtikrinti visai iš ūkio subjekto gautai informacijai profesinį slaptumą.

1.2.2. Nacionalinių konkurencijos institucijų pareiga informuoti Europos Bendrijų Komisiją bei nacionalines konkurencijos institucijas apie pirmuosius tiriamuosius veiksmus dėl konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo pradėjimo

Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 3 d. numato, jog valstybių narių konkurencijos institucijos veikdamos pagal EB sutarties 81 ir 82 str. raštu informuoja Komisiją prieš pradėdamos įgyvendinti pirmąją tiriamąją priemonę arba iš karto tik pradėjusios. Į pirmosios tiriamosios priemonės sąvoką patektų visi nacionalinių konkurencijos institucijų veiksmai susiję su konkurencijos teisės tyrimo pradėjimu, tarp jų prašymai suteikti informaciją, teisė atlikti patikrinimus bei teisė imti parodymus.⁴⁹ Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 3 d. antrasis sakinytis numato, jog šia informacija valstybių narių konkurencijos institucijos gali keistis tarpusavyje. Ši nuostata patvirtina 2004 m.

⁴⁶ Sprendimai byloje: PIT byla Nr. T-39/90, *NV Samenwerkende Elektriciteits-Productiebedrijven (SEP) v Commission*, ECR [1991], II-01497, taip pat apeliacine tvarka EBTT nagrinėta byla Nr. C-36/92, *Samenwerkende Elektriciteits-Productiebedrijven (SEP) NV v Commission of the European Communities*, ECR [1994], I-01911.

⁴⁷ EBTT byla Nr. C-36/92, *Samenwerkende Elektriciteits-Productiebedrijven (SEP) NV v Commission of the European Communities*, ECR [1994], I-01911, 32 punktas.

⁴⁸ *Cit. op.* 6, p. 121. Taip pat Reichelt, D. To what extent does the cooperation within the network protects the rights of the undertakings? *C.M.L.R.*, 2005, Vol. 42(3), p. 745-782.

⁴⁹ COM (2000) 582 final, Explanatory memorandum to the proposal for a Council regulation on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty and amending Regulations (EEC) No 1017/68, (EEC) No 2988/74, (EEC) No 4056/86 and (EEC) No 3975/87 (“Regulation implementing Articles 81 and 82 of the Treaty”), p. 19–21.

įvykdytos reformos vieną esminių principų – Komisijos galių decentralizavimą. Nacionalinės konkurencijos institucijos įgijo daugiau teisių ir konkurencijos teisės pažeidimų tyrimo medžiaga tapo prieinama ne tik Komisijai, bet ir nacionalinėms institucijoms⁵⁰.

Prieš pateikiant tokią informaciją į EBT pirmiausia reikia užpildyti atitinkamą „forma“. Šioje formoje turi būti nurodoma, koku pagrindu buvo inicijuotas konkurencijos teisės pažeidimas, taip pat ir kitos detalės: nacionalinė institucija, kuri tiria pažeidimą, pažeidėjai, teritorija, kurią apima konkurencijos pažeidimas, pažeidimo trukmė *etc.* Patekus šiai „formai“ į EBT, nacionalinės konkurencijos institucijos ar Komisija gali per dvejų mėnesių laikotarpį pareikšti norą dalyvauti pažeidimo tyrime. Kai atsiranda kelios institucijos, norinčios dalyvauti pažeidimo tyrime, jos turi nuspręsti, kuri iš jų yra tinkamiausia nagrinėti pažeidimą arba nagrinėti jį paraleliai.⁵¹

Ši bendradarbiavimo pareiga numatyta, siekiant kuo efektyviau paskirstyti bylas tarp konkurencijos institucijų, taip pat užtikrinti, jog jos bus nagrinėjamos tik tų nacionalinių konkurencijos institucijų, kurios yra tinkamiausios⁵². ES siekia, jog informacija, kuria buvo keičiamasi pagal reglamento Nr. 1/2003 11 str. būtų prieinama⁵³ visoms konkurencijos institucijoms, kadangi tokia informacija suponuoja efektyvesnę bylų persikirstymą, jeigu būtų nustatyta, jog konkurencijos pažeidimą tiria netinkama institucija. Svarbu pažymėti, jog šiuo atveju ūkio subjektai gali tikėtis, jog jų vykdomos veiklos informacija, kiek ji yra susijusi su konkurencijos teisės pažeidimu, bus pateikta EBT.

⁵⁰ *Cit. op.* 8, p. 18. Taip pat Gerber, D. J., Cassinis, P. The "modernization" of European community competition law: achieving consistency in enforcement: Part 2. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(2), p. 51-57.

⁵¹ Swaak, C. R. A., Mollica, M. R. Leniency applicants to face modernisation of EC competition law. *E.C.L.R.*, 2005, Vol. 26(9), p. 507-517.

⁵² *Tinkamos* institucijos sąvoka nagrinėjama II dalies 2.2 skyriuje.

⁵³ Joint statement of the Council and the Commission on the functioning of the Network of competition authorities no. 15435/02 ADD 1 [interaktyvus], [žiūrėta 2007 sausio mėn.]. Prieiga per internetą: <<http://register.consilium.eu.int/pdf/en/02/st15/15435-a1en2.pdf>>.

1.2.3. Nacionalinių konkurencijos institucijų pareiga informuoti Europos Bendrijų Komisiją prieš priimant sprendimus bei galimybė konsultuotis su Komisija dėl ES konkurencijos normų taikymo

Nacionalinių konkurencijos institucijų pareiga informuoti Komisiją prieš priimant sprendimus numatyta reglamento Nr. 1/2003 11 str. 4 d. Minėtas straipsnis įtvirtina vertikalios bei horizontalios informacijos keitimosi apie sprendimų priėmimą galimybes. Svarbu pažymėti, jog šiuo atveju informacijos keitimosi tikslas nėra tinkamas bylą paskirstymas tarp konkurencijos institucijų, kadangi šioje stadijoje bylos nagrinėjimas jau yra įvykęs, o nacionalinės institucijos siekia priimti atitinkamus sprendimus. Komisija siekdama bendradarbiavimo šioje stadijoje tikisi užtikrinti tinkamą EB sutarties 81 ir 82 str. taikymą bei išvengti neteisėtų sprendimų priėmimo⁵⁴.

Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 4 d. įtvirtina, jog valstybių narių konkurencijos institucijos informuoja Komisiją apie sprendimą, kuriuo reikalaujama nutraukti pažeidimą, priimami išpareigojimai arba panaikinama teisė pasinaudoti bendrosios išimties reglamento nuostatomis ne vėliau kaip 30 dienų iki jo priėmimo, be to, ši informacija gali būti pateikta ir kitų valstybių narių konkurencijos institucijoms. Taigi nacionalinės institucijos turi pareigą informuoti apie visus priimamus sprendimus, kurie turės teisinį poveikį ūkio subjektams. Informacijos dėl sprendimų, kuriais atmetami skundai ar nusprendžiama nesiimti jokių veiksmų, pateikti nereikia⁵⁵. Komisija gali paprašyti ir papildomos informacijos, jeigu tik jos reikės bylai įvertinti. Nei reglamentas Nr. 1/2003, nei Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis institucijomis nepateikia tikslesnio išaiškinimo, kokie tai galėtų būti dokumentai, taigi Komisijos diskrecijos teisė reikalauti dokumentų, reikalingų įvertinti bylą, yra ganėtinai plati.

Pareiga teikti informaciją apie teisinį poveikį turinčius sprendimus yra nustatyta tik *vis-a-vis* Komisijai, tuo tarpu kitoms nacionalinėms institucijoms tokia informacija „galėtų“ būti teikiama. Vienas pagrindinių klausimų, kylančių šioje bendradarbiavimo stadijoje, yra toks: ar visos nacionalinės konkurencijos institucijos gali gauti tokią informaciją? Visų pirma reglamento Nr. 1/2003 11 str. 4 d. 6 sakinyje aiškiai nurodo, jog nacionalinės konkurencijos institucijos tarpusavyje gali keistis informacija, kuri yra būtina bylą dėl EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimų įvertinimo. Neabejotina, jog šiuo atveju visa bylos medžiaga gali keistis tik nagrinėjančios konkrečią bylą institucijos, taigi

⁵⁴ Komisijos pranešimo 43 par.

⁵⁵ *Cit. op.* 6, p. 123.

bendradarbiavimo subjektų ratas yra susiaurinamas⁵⁶. Tačiau lieka dar ir reglamento Nr. 1/2003 11 str. 3 bei 5 sakiniai, kurie panašių tiesioginių ribojimų nenustato. Taigi iš esmės informacijos apie sprendimų priėmimą galėtų siekti visos suinteresuotos nacionalinės konkurencijos institucijos⁵⁷.

Galimybė konsultuotis su Komisija dėl ES konkurencijos normų taikymo yra numatyta reglamento Nr. 1/2003 11 str. 5 d. Norma nustato, jog valstybių narių konkurencijos institucijos gali tartis su Komisija dėl bet kurios bylos, susijusios su ES teisės taikymu. Straipsnis aiškiai ir nedviprasmiškai nurodo, jog konsultacijos gali vykti tik dėl tų iškilusių klausimų, kurie yra susiję su ES konkurencijos normų taikymu.

1.2.4. Informacijos keitimasis pagal reglamento Nr. 1/2003 13 straipsnio 1 dalį bei 22 straipsnio 1 dalį

Reglamento Nr. 1/2003 13 str. numato konkurencijos institucijos teisę atsisakyti nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimą arba atmesti skundą dėl tokio pažeidimo įvykdymo, jeigu jį jau nagrinėja ar nagrinėjo kita konkurencijos institucija⁵⁸. Reglamentas Nr. 1/2003 tiesiogiai nenumato galimybės keistis informacija po skundo atmetimo ar atsisakymo jį nagrinėti, tačiau pati Komisija savo pranešime dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis išaiškina, jog konkurencijos institucijos, atsisakydamos nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimą reglamento Nr. 1/2003 13 str. pagrindu, gali tai institucijai, kurios naudai atsisako nagrinėti, pateikti visą medžiagą, kuri buvo surinkta⁵⁹. Informacija bus keičiamasi vadovaujantis reglamento Nr. 1/2003 12 str.⁶⁰ pagal kurią tokia informacija konkurencijos institucijos galės naudotis kaip įrodymu nagrinėjamoje byloje. Vis dėlto pareiga perduoti tokią informaciją nėra įtvirtinta, todėl priklausys tik nuo pačios konkurencijos institucijos, ar ji sutiks šią informaciją perduoti. Kita vertus, pareigą perduoti surinktą informaciją galima būtų išvesti iš reglamente

⁵⁶ Reichelt, D. To what extent does the cooperation within the network protect the rights of the undertakings? *C.M.L.R.*, 2005, Vol. 42(3), p. 745-782.

⁵⁷ *Ibid.*, doktrinoje nėra tiesiogiai atsakyta į klausimą, ar informacija apie sprendimų priėmimą galėtų būti pasiekama visoms nacionalinėms konkurencijos institucijoms. *Reichelt* laikosi pozicijos, jog tokia informacija turėtų būti pasiekama tik toms institucijoms, kurios nagrinėja bylą, argumentuodamas, jog informacijos keitimasis yra ne bylų pasiskirstymo ar persiskirstymo siekimas, o noras užtikrinti tinkamą EB sutarties 81 ir 82 str. taikymą. Šiuo pagrindu jau išnagrinėtos bylos medžiaga turėtų būti prieinama tik toms institucijoms, kurios nagrinėjo konkretų pažeidimą.

⁵⁸ Reglamento Nr. 1/2003 13 str. taikymas nagrinėjamas II dalies 2.4.1 skyriuje.

⁵⁹ Komisijos pranešimo 23 par.

⁶⁰ Reglamento Nr. 1/2003 12 str. taikymas nagrinėjamas I dalies 1.3. skyriuje.

Nr. 1/2003 įtvirtintos pareigos konkurencijos institucijoms glaudžiai bendradarbiauti, užtikrinant efektyvų konkurencijos normų taikymą⁶¹.

Tai nėra vienintelis atvejis, kada konkurencijos institucijos gali keistis informacija reglamento Nr. 1/2003 12 str. pagrindu. Reglamento Nr. 1/2003 22 str. 1 d. numato galimybę, siekiant nustatyti, ar buvo pažeisti EB sutarties 81 ir 82 str., valstybės narės konkurencijos institucijai savo teritorijoje atlikti bet koki nacionaliniuose įstatymuose numatytą patikrinimą ar įgyvendinti kitą tyrimo priemonę kitos valstybės narės konkurencijos institucijos vardu ir sąskaita. Tokia surinkta informacija valstybės narės keičiasi ir naudojasi vadovaudamosis reglamento Nr. 1/2003 12 str. Šiuo atveju informacijos keitimasis bus jau privalomas, kadangi nacionalinė konkurencijos institucija negalėdama tinkamai surinkti reikiamų įrodymų teikia prašymą tai padaryti už ją ir perduoti surinktą informaciją. Lietuvos nacionalinė konkurencijos institucija – konkurencijos taryba – turėjo galimybę pasinaudoti minėtu straipsniu atlikdama EB sutarties 82 str. pažeidimo tyrimą *Mažeikių naftos* byloje⁶². Šioje byloje konkurencijos taryba prašė Latvijos bei Estijos nacionalinių konkurencijos institucijų surinkti su byla susijusią medžiagą ir perduoti ją konkurencijos tarybai.

1.2.5. Bendradarbiavimas su Europos Bendrijų Komisija, jai atliekant konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo veiksmus valstybės narės teritorijoje

Komisija atlikdama konkurencijos teisės pažeidimų tyrimus gali atlikti tiriamuosius veiksmus kitos valstybės narės teritorijoje. Komisijos galios dėl konkurencijos teisės tyrimų atlikimo yra išvardintos reglamente Nr. 1/2003. Jos apima prašymus pateikti informaciją⁶³, įgaliojimus paimti paaiškinimus⁶⁴, įgaliojimus atlikti patikrinimus⁶⁵ ūkio subjekto patalpose, patikrinti kitas patalpas⁶⁶, kuriose, kaip manoma, yra slepiami įrodymai dėl konkurencijos teisės pažeidimo. Komisija sprendimų dėl šių veiksmų atlikimo kopijas privalo perduoti nacionalinei konkurencijos institucijai, kurios teritorijoje šie veiksmai planuojami atlikti. Valstybės narės, kurios teritorijoje bus atliekami tyrimai, nacionalinė konkurencijos institucija gali paskirti pareigūnus, kurie

⁶¹ Reichelt, D. To what extent does the cooperation within the network protects the rights of the undertakings? *C.M.L.R.*, 2005, Vol. 42(3), p. 745-782.

⁶² Nutarimas Nr. 2S-16, 2005 m. gruodžio 22 d. „Dėl AB Mažeikių nafta veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijos Steigimo sutarties 82 straipsniui“.

⁶³ Reglamento Nr. 1/2003 18 str.

⁶⁴ Reglamento Nr. 1/2003 19 str.

⁶⁵ Reglamento Nr. 1/2003 20 str.

⁶⁶ Reglamento Nr. 1/2003 21 str.

padėtų Komisijos atstovams įgyvendinti savo funkcijas – tai daugiausia susiję su įgaliojimais paimti paaiškinimus bei atlikti patikrinimus valstybės narės teritorijoje⁶⁷.

Komisijai nusprendus atlikti patikrinimus pagal reglamento Nr. 1/2003 20 str., yra reikalaujama glaudesnio bendradarbiavimo bei platesnės informacijos suteikimo nacionalinėms konkurencijos institucijoms. Komisija prieš atlikdama patikrinimus privalo „pakankamai iš anksto“ informuoti apie būsimus patikrinimus nacionalinę konkurencijos instituciją, įvardindama Komisijos įgaliotus atstovus, kurie atliks minėtus veiksmus⁶⁸. Be to, prieš priimdama sprendimą dėl patikrinimų Komisija turi pasikonsultuoti⁶⁹ su nacionaline konkurencijos institucija, kurios teritorijoje bus atliekami numatomi veiksmai. Reglamentas Nr. 1/2003 nenumato specialios konsultacijų formos, tačiau pagrindiniai reikalavimai konsultacijoms yra šie: nacionalinė konkurencijos institucija yra informuojama apie ketinamo priimti sprendimo dėl tyrimų valstybės narės teritorijoje turinį; nacionalinei konkurencijos institucijai yra duodama galimybė pareikšti pastabas dėl tokio sprendimo, o Komisija turi susipažinti su pateiktomis pastabomis. Reglamentas Nr. 1/2003 neįtvirtina pareigos atsižvelgti ar įtraukti į būsimą sprendimą tokių nacionalinės konkurencijos institucijos pastabų⁷⁰. Dažniausiai tokios konsultacijos vyksta nacionalinėms konkurencijos institucijoms susitinkant su Komisijos atstovais, tačiau EBTT *AKZO*⁷¹ byloje nurodė, kad ir konsultacijos telefonu, be raštiško patvirtinimo ar įrašo, yra pakankamas pagrindas teigti, jog nacionalinei institucijai yra tinkamai pranešta apie būsimą sprendimą.

Reglamento Nr. 1/2003 22 str. įtvirtina, jog Komisijai pačiai negalint atlikti patikrinimų pagal reglamento Nr. 1/2003 20 str. valstybės narės konkurencijos institucija gali atlikti tokius patikrinimus Komisijos prašymu. Skirtumas nuo aukščiau aptartų patikrinimų yra tas, jog nacionalinė institucija juos vykdo savarankiškai. Šiuo atveju sprendimus priima ir veiksmus atlieka nacionalinė institucija savarankiškai, pagal nacionalines procedūrinės taisyklės, o surinktą informaciją Komisijai pateikia pagal reglamento Nr. 1/2003 12 str.

Apibendrinus galima daryti išvadą, jog Komisijos galios, tiriant konkurencijos teisės pažeidimus, yra stipresnės, lyginant su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis, taigi Komisija išlieka dominuojanti institucija ir po įgyvendintos reformos.

⁶⁷ *Cit. op.* 29, p. 278-279.

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ Komisija turi konsultuotis ne tik atlikdama patikrinimus pagal reglamento Nr. 1/2003 20 str., bet taip pat ir pagal reglamento Nr. 1/2003 21 str.

⁷⁰ *Cit. op.* 29, p. 279.

⁷¹ EBTT byla Nr. C- 5/85, *AKZO chemie BV (Nederlands) and AKZO CHemie UK Ltd v Commission*, ECR [1986], I- 02585, 20-23 punktai.

1.3. Reglamento Nr. 1/2003 12 straipsnio taikymo ypatumai konkurencijos institucijų bendradarbiavimo procese

Reglamento Nr. 1/2003 12 str. numato vieną iš bendradarbiavimo tarp konkurencijos institucijų būdų – keitimasi turima informacija⁷². Skirtingai nuo prieš tai nagrinėto reglamento Nr. 1/2003 11 str. šis straipsnis tiesiogiai neįtvirtina privalomo informacijos keitimosi⁷³ konkurencijos institucijų bendradarbiavimo procese. Reglamento Nr. 1/2003 12 str. 1 d. numato, jog konkurencijos institucijos turi teisę EB sutarties 81 ir 82 str. taikymo tikslu teikti viena kitai ir naudoti kaip įrodymą bet kurį faktais patvirtintą ar teisės dalyką, įskaitant konfidencialią informaciją⁷⁴. Pagrindinis šio straipsnio tikslas yra apsaugoti informacijos naudojimą kaip įrodymų konkurencijos teisės pažeidimų byloje⁷⁵.

Doktrinoje kyla nemažai diskusijų dėl reglamento Nr. 1/2003 12 str. privalomumo aspekto bei EB sutarties 10 str. taikymo⁷⁶. Pastarasis straipsnis numato, jog valstybės narės imasi visų atitinkamų bendrų ar specialių priemonių, kad užtikrintų EB sutarties vykdymą bei nesiima jokių priemonių, kurios gali trukdyti siekti EB sutarties tikslų. EBTT savo jurisprudencijoje yra išaiškinęs, jog EB sutarties 10 str. nustato ES institucijoms bei valstybėms narėms glaudaus bendradarbiavimo principą⁷⁷, pagal kurį siekiama bendrų EB sutarties tikslų. Interpretuojant šį principą nacionalinėms konkurencijos institucijoms ir Komisijai taip pat kiltų pareiga suteikti reikalingą informaciją, kuri padėtų siekti EB sutarties tikslų ir šiuo atveju reglamento Nr. 1/2003 12 str. taptų pareiga⁷⁸. Vis dėlto, jeigu EBTT ir prieitų tokios pozicijos, pareiga

⁷² Svarbu nurodyti, jog reglamento Nr. 1/2003 12 str. praktinis veikimas jau buvo pritaikytas Komisijos bei Austrijos ir Vokietijos nacionalinėms institucijoms nagrinėjant draudžiamą kartelinių susitarimą pagal EB sutarties 81 str. popieriaus sektoriuje. Komisija ir Austrijos nacionalinė institucija vykdė paralelinius tyrimus ir vadovaudamosi 1/2003 reglamento 12 str. perdavė Vokietijos nacionalinei institucijai reikiamus įrodymus. Duomenys pateikti Vokietijos nacionalinės konkurencijos institucijos internetinėje svetainėje [žiūrėta vasario mėn.]. Prieiga per internetą: http://www.bundeskartellamt.de/wEnglisch/News/Archiv/ArchivNews2004/2004_05_25.php.

⁷³ Pagal reglamento Nr. 1/2003 22 str. nacionalinės konkurencijos institucijos gali atlikti konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo veiksmus bei surinkti reikiamą informaciją kitos konkurencijos institucijos prašymu. Tokia surinkta informacija konkurencijos institucijos keičiasi vadovaujantis reglamento Nr. 1/2003 12 str. šiuo atveju konkurencijos institucijos turi pareigą keisti informaciją, o ne teisę. Reichelt, D. To what extent does the cooperation within the network protects the rights of the undertakings? *C.M.L.R.*, 2005, Vol. 42(3), p. 745-782.

⁷⁴ Konfidencialios informacijos panaudojimas plačiau nagrinėjamas I dalies 1.3.2. skyriuje.

⁷⁵ Fordham Corporate Law Institute (New York). *Annual proceedings of the Fordham Corporate Law Institute: International antitrust law & policy*. Edited by Barry E. Hawk. New York: Juris Publishing, 2003, p. 435.

⁷⁶ Dekersey, K., De Smijter, E. The exchange of evidence within the ECN. *Legal Issues of Economic Integration*, 2005, Vol. 32(2), p. 161-174.

⁷⁷ EBTT byla Nr. C-2/88, *Imm J. J. Zwartveld and others*, ECR [1990], I-04405, 17 punktą.

⁷⁸ Temple, L. J. Developments, issues and new remedies: the duties of national authorities and courts under article 10 of the EC treaty. *Fordham international law journal*, 2004, Vol. 27(6), p. 1904-1939.

bendradarbiauti, keičiantis informacija pagal reglamento Nr. 1/2003 12 str., nebūtų be išimčių. Reikėtų atsižvelgti į atleidimo nuo atsakomybės⁷⁹ taikymo ypatumus, konfidencialios informacijos atskleidimo draudimą *etc.*⁸⁰

1.3.1. Informacijos, surinktos pagal reglamento Nr. 1/2003 12 straipsnį, panaudojimas

Informacijos, surinktos pagal reglamento Nr. 1/2003 12 str., panaudojimas gali būti suvaržytas trejopai: pirma, informacijos surinkimo stadijoje; antra, ribojant keitimąsi informacija; trečia, trukdant laisvai panaudoti iš EBT gautą informaciją⁸¹.

Komisija laikosi pozicijos, jog informacijos surinkimui yra taikomos tos valstybės narės teisės normos, kurioje ši informacija buvo surinkta, nesvarbu, ar informacija buvo surinkta nacionalinei konkurencijos institucijai tiriant konkurencijos teisės pažeidimą savo iniciatyva, ar kitos nacionalinės konkurencijos institucijos⁸² prašymu.⁸³ Tai reiškia, jog tokios informacijos apsaugai bus taikomos valstybės narės nacionalinės teisės normos ir ūkio subjektas savo teises galės ginti tik naudodamasis tos valstybės narės suteiktomis teisinėmis garantijomis.⁸⁴ Paprastai nacionalinės konkurencijos institucijos prieš pateikdamos surinktą informaciją EBT privalo informuoti, ar jos surinkta informacija buvo ir ar galėtų būti ginčyta ūkio subjektu⁸⁵.

Nacionalinės konkurencijos institucijos, gaunančios tokią informaciją, gali susidurti su esmine problema: nacionalinės normos dažnai draudžia naudoti neteisėtai surinktą ar ginčijamą informaciją. Vis dėlto Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis⁸⁶ numato, jog galimai neteisėtos informacijos surinkimas netrukdo tokiai informacijai patekti į EBT, be to, nacionalinės konkurencijos institucijos gali tokią informaciją naudoti, nepaisant nacionalinių procedūros normų nesilaikymo. Komisija iš esmės nedaro skirtumo dėl informacijos teisėtumo ar galimybės

⁷⁹ Kai pats ūkio subjektas praneša apie konkurencijos teisės pažeidimą, tokia informacija gali būti perduota kitai konkurencijos institucijai tik esant ūkio subjekto, kuris pranešė apie konkurencijos teisės pažeidimą, sutikimui. Plačiau nagrinėjama IV dalyje.

⁸⁰ Plačiau nagrinėjama *Cit. op.* 6, p. 126-127.

⁸¹ Reichelt, D. To what extent does the cooperation within the network protect the rights of the undertakings? *C.M.L.R.*, 2005, Vol. 42(3), p. 745-782.

⁸² Reglamento Nr. 1/2003 22 str.

⁸³ *Cit. op.* 81.

⁸⁴ Van der Woude. Exchange of information within the European Competition Network: scope and limits. in Ehlermann, C. D., Atanasiu, I., (eds), *European Competition Law Annual 2002: Constructing the EU Network of Competition Authorities*. Oxford and Portland, Oregon: Hart publishing, 2003, p. 369-378.

⁸⁵ Komisijos pranešimo 27 par.

⁸⁶ Komisijos pranešimo 27 par.

ginčyti jos teisėtumą pagal nacionalines normas būtent dėl ES teisės viršenybės principo todėl, kad jis pašalina visas kliūtis, kurias nacionalinė teisė galėtų sukelti taikant ES teisės normas⁸⁷. Kalbant apie ūkio subjektų apsaugą, reikia pažymėti, jog tik perduodanti informaciją nacionalinė institucija gali tinkamai užtikrinti ūkio subjektų teises, kadangi nė viena valstybė narė neturi galių spręsti dėl kitos valstybės narės procesinių taisyklių laikymosi teisėtumo.⁸⁸

Kalbant apie keitimąsi informacija EBT reikia pabrėžti, jog reglamentas Nr. 1/2003 yra pakankama teisinė bazė tokiam informacijos keitimuisi⁸⁹. Be to, ES teisės viršenybės principas užkerta kelią bet kokioms kliūtims, kurias informacijos keitimuisi galėtų sudaryti nacionalinės teisės normos. Taigi realių ribojimų šioje informacijos keitimosi stadijoje nėra.

Iš EBT gautos informacijos panaudojimui yra keliamos dvi sąlygos⁹⁰. Pirma, tokia informacija yra naudojama tik EB sutarties 81 ir 82 str. taikymui, antra, informacija gali būti naudojama tik dėl to dalyko, kuriam ją surinko perduodančioji institucija⁹¹. Šios sąlygos bus aptartos plačiau šiame skyriuje.

Reglamento Nr. 1/2003 12 str. numato, jog informacija, perduota pagal šį straipsnį, gali būti naudojama tik dėl „dalyko“, kuriam ji buvo surinkta. Reglamentas Nr. 1/2003 nepateikia paaiškinimo, kaip turėtų būti suprantamas šis dalykas. Kyla klausimas, ar vis dėlto ši informacija gali būti panaudota tik paraleliai konkurencijos institucijoms nagrinėjant tą patį pažeidimą ar galima būtų šį straipsnį interpretuoti ir plačiau?

Daugelio autorių požiūriu⁹², šio straipsnio suvokimas kaip galimybė informaciją naudoti toje pačioje byloje, tų pačių šalių, dėl to paties dalyko būtų per daug siaura, o 12 str. iš esmės sumažintų visos informacijos keitimosi procedūros efektyvumą. Tai galėtų užkirsti kelią efektyviai paskirstyti bylas tarp konkurencijos institucijų⁹³. Šiuo klausimu taip pat nėra daug ir ES teisminių institucijų praktikos. Paminėtina keletas esminių bylų.

⁸⁷ EBTT byla Nr. 6/64, *Flaminio Costa v E.N.E.L.*, [1964], I-00585, EBTT byla Nr. 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA*, [1978], I-00629, 21 punktas, EBTT byla Nr. 213/89, *The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others*, [1990], I-02433, 21 punktas.

⁸⁸ Wils, P. J. W. Power of investigations and procedural rights and guarantees in the Antitrust enforcement: the interplay between European and national legislation and case – law. *World competition*, 2006, Vol. 29(1), p. 3-24.

⁸⁹ Dekersey, K., De Smijter, E. The exchange of evidence within the ECN. *Legal Issues of Economic Integration*, 2005, Vol. 32(2), p. 161-174.

⁹⁰ Reglamento Nr. 1/2003 12 str. 2 d.

⁹¹ *Ibid.*

⁹² Blanco, Reichel, Dekersey.

⁹³ Korah, V. *An introductory guide to EC competition law*. 8th Edition. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2004. Taip pat *Cit. op.* 6, p.125.

*Dow Benelux*⁹⁴ byloje EBTT įtvirtino, jog papildoma informacija, gauta tiriant vieną konkurencijos teisės pažeidimą, gali būti panaudota siekiant iširti kitą konkurencijos teisės pažeidimą, nesusijusį su pirmuoju. Byloje šalys siekė pripažinti neteisėtu Komisijos sprendimą dėl būsimų patikrinimų įmonėje, kadangi pagrindas tokiems patikrinimams buvo Komisijos surinkta medžiaga tiriant nesusijusį EB sutarties pažeidimą. Pareiškėjai teigė, jog šis Komisijos sprendimas pažeidžia Reglamento Nr. 17 14 str.⁹⁵ 3 d., kadangi Komisija neturi svarių įrodymų pradėti patikrinimų. Anot EBTT, šia nuostata siekta apsaugoti ūkio subjektų teises į gynybą, kurioms iškiltų potenciali grėsmė, jeigu Komisija prieš ūkio subjektą siektų panaudoti įrodymus, kurie buvo gauti vykdant tyrimus, nesusijusius su esamu pažeidimu. Vis dėlto EBTT pripažino, jog negalima sudaryti kliūčių Komisijai, jai stengiantis išaiškinti konkurencijos teisės pažeidimus. Komisija turi teisę iširti bei patikrinti papildomą informaciją, kuri buvo gauta vykdant tam tikrus patikrinimus, nesusijusius su esamu pažeidimu. Šiuo atveju Komisija priimdama sprendimą vykdyti patikrinimus atliko savo tiesiogines funkcijas, numatytas EB sutartyje, siekdama užkirsti kelią pažeidimams bei užtikrinti tinkamą konkurencijos teisės taikymą. Draudimas atlikti patikrinimus dėl reglamento Nr. 17 14 str. 3 d. nuostatų sutrikdytų ES konkurencijos normų tinkamą taikymą bei būtų per didelis nukrypimas (angl. - *would go beyond*) nuo tikslų, kurių norima pasiekti taikant reglamento Nr. 17 14 str. nuostatas. Taigi informacija, gauta vykdant patikrinimus ūkio subjekte dėl tam tikro konkurencijos teisės pažeidimo, gali būti pagrindas priimti sprendimą atlikti patikrinimus kitame ūkio subjekte, kai naujas konkurencijos teisės pažeidimas, nesusijęs su pirmuoju. Tačiau vienu klausimu EBTT liko griežtas teigdamas, jog, priimant sprendimą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, tie patys įrodymai negalėtų būti panaudojami prieš ūkio subjektą kitoje byloje⁹⁶.

Kita problema, kuri gali iškilti nacionalinėms konkurencijos institucijoms taikant reglamento Nr. 1/2003 12 str. yra, ar informacijos naudojimas kaip įrodymų yra galimas tik bylose dėl EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimų ar ir taikant nacionalinės konkurencijos teisės normas? Reglamento Nr. 1/2003 3 str. suteikia nacionalinėms konkurencijos institucijoms teisę taikyti ir nacionalinės konkurencijos teisės normas, ir ES konkurencijos teisės normas. Reglamento Nr. 1/2003 12 str. aiškiai įtvirtina, jog

⁹⁴ EBTT byla Nr. 85/87, *Dow Benelux NV v Commission of the European Communities*, ECR [1989], I-03137.

⁹⁵ Šis straipsnis identiškas reglamento Nr. 1/2003 20 str.

⁹⁶ Kerse ir Khan interpretuodami šią EBTT poziciją pateikė pavyzdį, jog informacija, surinkta įtariant draudžiamą kartelinį susitarimą vienoje prekių rinkoje, negalėtų būti panaudota kaip įrodymas kitame karteliniame susitarime, kuriame dalyvautų bent kelios pirmojo susitarimo šalys ir konkurencija būtų pažeista kitoje prekių rinkoje. *Cit. op.* 29, p. 272.

konkurencijos institucijos informacija gali keistis ir ją naudoti kaip įrodymus tik dėl EB sutarties 81 ir 82 str. taikymo tikslų. Be to, ne tik ES teisės viršenybės principas⁹⁷, bet ir reglamentas Nr. 1/2003 aiškiai nurodo, jog ES konkurencijos teisės normos turi viršenybę prieš nacionalinių konkurencijos teisės normų taikymą. Taigi bendroji taisyklė suponuoja, jog informacija, gauta pagal 12 str., negali būti naudojama nacionalinės konkurencijos teisės normų taikymui. Tačiau EBTT laikosi kiek švelnesnės pozicijos šiuo klausimu.

Byloje *Spanish Banks*⁹⁸ EBTT sprendė klausimą dėl galimybės Komisijos surinktą informaciją panaudoti kaip pagrindą, pradedant konkurencijos teisės pažeidimo tyrimą pagal nacionalinės konkurencijos teisės nuostatas. Pareiškėjai ginčijo tokią galimybę motyvuodami, jog reglamento Nr. 17 10 str. leidžia informaciją naudoti tik EB sutarties konkurencijos teisės normų taikymui. Vis dėlto EBTT šią normą aiškino plačiau, numatydamas, jog nacionalinės konkurencijos institucijos įgyja teisę informaciją, gautą pagal reglamento Nr. 17 10 str., naudoti, jeigu yra išpildytos šios sąlygos: pirma, nacionalinė teisė turi būti taikoma toje pačioje byloje ir paraleliai su ES konkurencijos teisės normomis; antra, taikydama nacionalinės konkurencijos teisės normas, nacionalinė konkurencijos institucija negali priėti kitokio sprendimo nei pagal ES konkurencijos teisės normas⁹⁹. Taigi nors ir yra galimybė naudoti įrodymus, taikant nacionalinės konkurencijos teisės normas, tai turi būti daroma glaudžiam sąryšyje su ES teisės normų taikymu ir neprieštarauti ES teisės tikslams.

Reglamento Nr. 1/2003 12 str. 3 d. numato kitą ribojimą informacijos keitimuisi – draudžiama naudoti informacija kaip įrodymu, skiriant sankcijas fiziniams asmenims. Vis dėlto, tokia informacija galima naudoti, jeigu yra šios sąlygos: pirma, perduodančios institucijos šalies įstatymuose numatytos panašios rūšies sankcijos už EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimą; antra, informacija buvo surinkta užtikrinant tokį patį fizinių asmenų teisės į gynybą apsaugos lygį, koks numatytas gaunančios institucijos šalies įstatymuose. Toks ribojimas numatytas todėl, kad ES veikia 27 valstybių narių konkurencijos teisės normų laikymąsi užtikrinančios nacionalinės sistemos, kuriose yra skirtingas asmenų teisės į gynybą užtikrinimo lygis. Fiziniams asmenims gali būti taikomos įvairių rūšių sankcijos priklausomai, kurioje valstybėje narėje¹⁰⁰ yra nagrinėjamas konkurencijos teisės

⁹⁷ Deckersey, K., De Smijter, E. The exchange of evidence within the ECN. *Legal Issues of Economic Integration*, 2005, Vol. 32(2), p. 161-174.

⁹⁸ EBTT byla Nr. C-67/91, *Dirección General de Defensa de la Competencia v Asociación Española de Banca Privada and others*, ECR [1991], I-04785.

⁹⁹ Andreangeli, A. The impact of the modernization regulation on the guarantees of due process in competition proceedings. *E.L.R.*, 2006, Vol. 31(3), p. 342-363. Taip pat Ameye, E. M. The interplay between human rights and competition law in the EU. *E.C.L.R.*, 2004, Vol. 25(6), p. 332-341.

¹⁰⁰ Pavyzdžiui, Jungtinė Karalystė tam tikrais atvejais taiko baudžiamąją atsakomybę už konkurencijos teisės pažeidimus.

pažeidimas. Tokiu atveju būtina užtikrinti, kad informaciją būtų galima naudoti tik tuo atveju, jei jos surinkimo būdas užtikrina tokį patį fizinių asmenų teisės į gynybą lygį, koks numatytas gaunančios institucijos nacionalinėse taisyklėse¹⁰¹.

1.3.2. Konfidencialios informacijos apsauga Europos bendradarbiavimo tinkle

Pagrindinė EBT užduotis yra keistis įvairia informacija, kuri padėtų tinkamai iširti konkurencijos teisės pažeidimus bei užtikrinti tinkamą EB sutarties 81 ir 82 str.¹⁰² taikymą. Vis dėlto, negalima pamiršti ir kitos asmenų grupės, kuri dalyvauja EBT informacijos keitimosi procese – tai ūkio subjektai. Reali grėsmė, kuri gali jiems iškilti, yra atskleidimas su ūkio subjekto veikla susijusios konfidencialios informacijos¹⁰³. Neretai konkurencijos institucijos, tirdamos konkurencijos teisės pažeidimus, tokią informaciją gauna vykdydamos patikrinimus, o teisė pagal reglamento Nr. 1/2003 11 str. ir 12 str. ja keistis sudaro teisinį pagrindą tokiai informacijai pasklisti tarp visų EBT narių. Konfidenciali informacija - labai platus terminas. Tokia informacija gali būti suprantam kaip informacija, susijusi su ūkio subjektų komercinėmis paslaptimis, teisininko bei kliento konsultacijos bei kita informacija apie įmones, jų verslo ryšius. ES teisė nenumato atskiro apsaugos mechanizmo konfidencialiai informacijai, šios informacijos apsauga patenka į bendrą profesinės paslapties atskleidimo draudimo institutą¹⁰⁴. Skyriuje bus aptartos ūkio subjektams teikiamos garantijos, susijusios su konfidencialios informacijos skleidimu EBT.

Reglamento Nr. 1/2003 12 str. suteikia konkurencijos institucijoms teisę keistis informacija EBT, įskaitant ir konfidencialią informaciją¹⁰⁵. Ūkio subjektai, kurie yra įvykdę konkurencijos teisės pažeidimus ir dėl kurių yra pradėtas pažeidimo tyrimo

¹⁰¹ Reglamento Nr. 1/2003 preambulės 13 par.

¹⁰² Komisijos pranešimo 27 par.

¹⁰³ Reglamento Nr. 1/2003 28 str. įtvirtina, jog Komisijos bei nacionalinių konkurencijos institucijų tarnautojai negali atskleisti ūkio subjektų verslo paslapčių. Komisijos pranešimas praplečia šio straipsnio taikymo sritį numatydamas, jog yra įpareigojimas neatskleisti ne tik verslo paslapčių, bet ir kitos konfidencialios informacijos.

¹⁰⁴ Doherty, B. Playing poker with the commission: rights of access to the commission's file in competition cases. *E.C.L.R.*, 1994, Vol. 15(1), p. 8-15. Joshua, J. Balancing the public interests: confidentiality, trade secret and disclosure of evidence in EC competition procedures. *E.C.L.R.*, 1994, Vol. 15(2), p. 68-80. Lavoie, C. The investigative Powers of the Commission with respect to business secrets. *E.L.R.*, 1992, Vol. 17(01), p. 20-40.

¹⁰⁵ ES egzistuoja 27 skirtingos teisinės sistemos ir jos numato ne vienodą konfidencialios informacijos apsaugos lygį. Vienoje valstybėje narėje tos tikros konfidencialios informacijos pagal nacionalines teisės normas pateikimas galėtų būti ribojamas, tuo tarpu kita valstybė narė vadovaujantis savo nacionalinėmis taisyklėmis leistų laisvai tokiai informacijai patekti į EBT. Reglamento Nr. 1/2003 12 str. šioje situacijoje suteikia teisinio tikrumo, įtvirtindamas, jog nepaisant nacionalinių taisyklių, informacija gali laisvai patekti į EBT. Nacionalinėms konkurencijos institucijoms negalima riboti konfidencialios informacijos patekimo į EBT ir dėl ES teisės viršenybės prieš nacionalinę teisę principo.

procesas yra suinteresuoti, jog konfidenciali informacija, kuri buvo gauta atliekant patikrinimus nebus atskleista ir jų tolesnė ekonominė veikla bus apsaugota. Taigi ar reglamentas Nr. 1/2003, numatydamas plačią konkurencijos institucijų diskrecijos teisę keistis konfidencialia informacija, saugo ūkio subjektus nuo galimo tokios informacijos atskleidimo? Konfidencialios informacijos panaudojimą ES mastu reglamentuoja keli teisės aktai. Pirmiausia EB sutarties 287 str., reglamento Nr. 1/2003 28 str. bei Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis. Lietuvoje šią sritį reglamentuoja konkurencijos įstatymo 22 str., kiek tai susiję su komercinių paslapčių apsauga.¹⁰⁶

Bendroji EB sutarties 287 str. norma nustato apsaugą tam informacijos tipui, kurio negalima naudoti dėl profesinės paslapties, t.y. asmenys, dėl savo užimamų pareigų negali atskleisti tos informacijos, kuri buvo surinkta atliekant jų tiesiogines darbineis pareigas. Ši norma įtvirtina, jog ES institucijų nariai, komitetų nariai, ES pareigūnai ir kiti tarnautojai, netgi nustoję eiti savo pareigas, neturi teisės atkleisti informacijos, kurią jie yra įsipareigoję saugoti kaip profesinę paslaptį, ypač informacijos apie įmones, jų verslo ryšius ar sąnaudų sudedamąsias dalis. Reglamento Nr. 1/2003 28 str. norma yra specialioji ir praplečia EB sutarties 287 str. taikymo sritį numatydama, jog ne tik ES pareigūnai, bet ir valstybių narių institucijos, pareigūnai, tarnautojai ir kiti asmenys, kurių darbą prižiūri atitinkamos institucijos, negali atskleisti su jų profesija susijusių paslapčių¹⁰⁷. Be to, šis įpareigojimas galioja ir ekspertams dalyvaujantiems Patariamojo komiteto¹⁰⁸ posėdžiuose. Reglamento Nr. 1/2003 28 str. numatyta informacijos apsauga užtikrinama dvejopai: pirmiausia yra numatytas reikalavimas draudžiantis atskleisti informaciją, kuri yra susijusi su profesine paslaptimi¹⁰⁹; antra, informacija, kuri buvo gauta taikant reglamento Nr. 1/2003 nuostatas, turi būti naudojama tik tam tikslui, dėl kurio ji buvo surinkta¹¹⁰.

¹⁰⁶ Įstatymo 22 str. numato, jog konkurencijos taryba ir jos administracijos darbuotojai privalo saugoti ūkio subjektų komercines paslaptis ir naudoti tokią informaciją tik tiems tikslams, kuriems tokia informacija buvo surinkta.

¹⁰⁷ Tokia pozicija taip pat buvo įtvirtinta ir EBTT byloje Nr. C-67/91, *Dirección General de Defensa de la Competencia v Asociación Española de Banca Privada and others*, ECR [1991], I-04785.

¹⁰⁸ Patariamojo komiteto vaidmuo konkurencijos institucijų bendradarbiavimo procese nagrinėjamas I dalies 1.4. skyriuje.

¹⁰⁹ EBTT byloje Nr. 145/83, *Stanley George Adams v Commission of the European Communities*, ECR [1985], I-03539 buvo nustatęs profesinės paslapties atskleidimo atvejį ir numatęs Komisijai atlyginti patirtą žalą dėl profesinės paslapties atskleidimo. Byloje EBTT nustatė, jog ūkio subjektas *Hoffman - La Roche* galėjo lengvai identifikuoti asmenį, kuris pateikė įrodymus prieš minėtą ūkio subjektą. Ši byla buvo kartinė, po kurios Komisija sugriežtino savo darbo reglamentą, įtvirtinama griežtesnius reikalavimus Komisijos pareigūnams.

¹¹⁰ EBTT byla Nr. 85/87, *Dow Benelux NV v Commission of the European Communities*, ECR [1989], I-03137, 18–17 punktai. Šioje byloje EBTT įtvirtino, jog informacija, gauta atliekant konkurencijos teisės pažeidimo tyrimus, negali būti naudojama kitiems tikslams negu ji buvo surinkta, be to šis reikalavimas skirtas apsaugoti ūkio subjektų teises į gynybą.

ES teisminės institucijos nėra iki šiol aiškiai suformulavusios profesinės paslapties sąvokos, todėl nėra aišku, kas konkrečiai patenka į normų, draudžiančių atskleisti profesinę paslaptį, taikymo sritį. Tačiau ši sąvoka yra gana plati ir neapsiriboja vien tik ūkio subjekto verslo paslapčių apsauga¹¹¹, bet ir apima visą kitą konfidencialią informaciją. Komisija laikosi pozicijos, jog visa informacija, surinkta iš ūkio subjektų *prima facie* yra konfidenciali ir patenka į reglamento Nr. 1/2003 28 str. taikymo sritį¹¹². Taigi *a priori* ūkio subjektų teisės garantuotos paties reglamento Nr. 1/2003.

Praktikoje galimas atvejis, jog informacija, kuri yra perduodama nacionalinei konkurencijos institucijai, gali būti naudinga kitoms valstybinėms institucijoms, kadangi jos, valstybės įgaliotos, dalyvauja tam tikroje ekonominėje veikloje ir galėtų būti suinteresuotos gauti konkurentų verslo paslaptis.

Tokia situacija buvo nagrinėta *SEP*¹¹³ byloje, kuri dar vadinama *SEP norma*. Šioje byloje buvo ginčytas Komisijos sprendimas perduoti Nyderlandų nacionalinei konkurencijos institucijai tam tikrą su ūkio subjekto veikla susijusią informaciją. *Statoil* atstovai nenorėjo, jog Komisija perleistų Nyderlandų nacionalinei konkurencijos institucijai *Statoil* komercinę sutartį, kadangi Nyderlandų Vyriausybė buvo didžiausias akcininkas kito ūkio subjekto – *Gasunie* (didžiausias *Statoil* konkurentas). Komisija savo sprendime¹¹⁴ nurodė, jog šį kontraktą reikia perduoti vadovaujantis Reglamento Nr. 17 10 str.¹¹⁵ 1 d. PIT, apeliacine tvarka nagrinėdamas Komisijos sprendimą, įtvirtino, jog ūkio subjekto teisės yra saugomos reglamento Nr. 17 20 str., pagal kuri draudžiama atskleisti ūkio subjektų verslo paslaptis. Taigi Nyderlandų nacionalinė konkurencijos institucija neturi teisės atskleisti tam tikroms valstybinėms institucijoms informacijos, susijusios su jos konkurentais. Reikia pažymėti, kad EBTT nebuvo tokios griežtos pozicijos ir byloje priėjo kitokių išvadų. EBTT neuždraudė nacionalinei konkurencijos institucijai naudoti tokios konfidencialios informacijos teigdamas, jog ši informacija negali „kentėti nuo visiškos amnezijos“ (angl. - *suffer “acute amnesia”*). EBTT pasiūlė, jog klausimas dėl informacijos konfidencialumo ir draudimo ją atskleisti galėtų būti keliamas tik tada, kai ūkio subjektas pats parodo tokią iniciatyvą. Ūkio subjektai,

¹¹¹ Plačiau nagrinėjama *Cit. op.* 29, p. 114.

¹¹² *Cit. op.* 29, p. 113.

¹¹³ PIT byla Nr. T-39/90, *NV Samenwerkende Elektriciteits-Produktiebedrijven (SEP) v Commission*, ECR [1991], II-01497, 56 punktas, taip pat EBTT byla Nr. C-36/92, *Samenwerkende Elektriciteits-Produktiebedrijven (SEP) NV v Commission of the European Communities*, ECR [1994], I-01911, 30 punktas.

¹¹⁴ Commission decision of 2 August 1990, relating to a proceeding under Article 11(5) of Council Regulation No 17 of 6 February 1962, (IV/33.539-SEP/Gasunie).

¹¹⁵ Reglamento Nr. 17 10 str. įtvirtino Komisijos pareigą perduoti nacionalinėms konkurencijos institucijoms „svarbiausių dokumentų“ kopijas, kurių reikia EB sutarties 81 ir 82 str. taikymui. Šis str. atitinka Reglamento 1/2003 11 str. 2 d.

teikdami informaciją Komisijai turėtų patys nurodyti, ar jos remiasi vadinamąją *SEP norma* ir siekia, jog informacija nebūtų atkleista. Šiuo metu kai kurie autoriai¹¹⁶ kelia problemą, jog vadinamoji „SEP norma“ prarado savo prasmę, kadangi pagal reglamento Nr. 1/2003 35 str. visos valstybės narės yra paskyrusios nepriklausomas konkurencijos institucijas, kurios galėtų taikyti EB sutarties 81 ir 82 str. ir kurios nėra susijusios su jokia valstybės įgyvendinama ūkine veikla. Šie svarstymai yra pakankamai pagrįsti, tačiau reikia pripažinti, jog *SEP norma* yra tapusi viena iš ūkio subjektų teisinių garantijų, be to, net ir paskyrus nepriklausomas nacionalines institucijas, lieka galimybė, jog vis dėlto informacija gali patekti į nepageidaujamas rankas, taigi *SEP norma* išlieka, suteikdama ūkio subjektams teisinį tikrumą dėl galimybės apginti savo teises nuo nepageidaujamo informacijos atskleidimo.

Kaip jau buvo minėta skyriaus pradžioje, į konfidencialios informacijos sąvoką patenka ir ūkio subjektų bei teisininkų konsultacijos.¹¹⁷ Byloje *AM & S*¹¹⁸ buvo įtvirtinta EBTT pozicija šiuo klausimu. Teismas nustatė, jog teisininko ir kliento konsultacijų informacija yra konfidenciali ir saugoma bendro konfidencialios informacijos apsaugos mechanizmo, įtvirtinto EB sutarties 287 str.¹¹⁹ EBTT pažymėjo, jog ši apsauga teikiama tokioms kliento ir teisininko konsultacijoms, kurios skirtos apsaugoti asmenų teises į gynybą. Tačiau šio sprendimo neigiamas aspektas buvo tas, jog ES teisės apsaugota išlieka tik tokia informacija, kuri buvo nepriklausomo teisininko, o ne „įmonės juristo“ (angl. – *in house lawyer*) ir ūkio subjekto konsultacijų objektas.¹²⁰ Reglamentui Nr. 1/2003 įtvirtinus plačias nacionalinių konkurencijos institucijų teises keistis ir konfidencialia informacija, tokia teismo pozicija vertintina neigiamai, kadangi ji gali paveikti ūkio subjektų teisę į gynybą.¹²¹ Reikia pažymėti, jog bet kuriuo atveju „įmonės juristo“ ir ūkio subjekto konsultacijos turi būti apsaugotos nacionalinių teisės normų, tačiau vis dėlto tokioms konsultacijoms yra teikiama apsauga ne visose valstybėse narėse.¹²²

¹¹⁶ *Cit. op.* 6, p. 265. Taip pat Reichelt, D. To what extent does the cooperation within the network protects the rights of the undertakings? *C.M.L.R.*, 2005, Vol. 42(3), p. 745-782.

¹¹⁷ *Cit. op.* 29, 144-149.

¹¹⁸ EBTT byla Nr. 155/79, *AM & S Europe Limited v Commission*, ECR [1982], I-01575. PIT byloje Nr. T-125/03, *AKZO Nobel Chemincals and Akros Chemicals Ltd v Commission*, ECR [2003], II-4771, turėjo dar kartą galimybę svartyti klausimą dėl „nepriklausomų“ ir „įmonių teisininkų“ teikiamų konsultacijų apsaugos, tačiau, nors ir pripažindamas egzistuojančią problemą, PIT nenukrypo nuo EBTT suformuluotos praktikos.

¹¹⁹ EBTT byla Nr. 155/79, *AM & S Europe Limited v Commission*, ECR [1982], I-01575, 18 punktas.

¹²⁰ *Ibid.*, 49 punktas.

¹²¹ Andreangeli, A. The protection of legal professional privilege in EU law and the impact of the rules on the exchange of information within the European Competition Network on the secrecy of communications between lawyer and client: on-line one step forward, two steps back? *C.L.R.*, 2005, Vol. 2(1), p. 31-54.

¹²² *Ibid.*, tokia apsauga, pavyzdžiui, taikoma Jungtinėje Karalystėje, tačiau nėra „įmonių teisininkų“ ir ūkio subjektų konsultacijos nėra apsaugotos Vokietijoje.

1.4. Patariamąjį komiteto vaidmuo nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimo procese

Patariamasis komitetas yra diskusijų forumas, kuriame ekspertai iš visų ES valstybių narių nacionalinių konkurencijos institucijų svarsto individualias EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimo bylas bei bendrus EB konkurencijos teisės klausimus¹²³. Patariamasis komitetas konkurencijos institucijų bendradarbiavimo procese atlieka esminį vaidmenį užtikrindamas aktualiausių klausimų sprendimą dalyvaujant visų konkurencijos institucijų atstovams. Kiekviena valstybė narė turi paskirti po vieną atstovą dalyvauti Patariamąjį komiteto posėdžiuose, o posėdžiams, kuriuose svarstoma ne individualios bylos, o kiti klausimai, gali būti skiriamas papildomas valstybės narės atstovas, be abejojimo, kompetentingas konkurencijos klausimais¹²⁴. Reikia pažymėti, jog galimybė valstybės narėms turėti po vieną atstovų skaičių Patariamąjame komitete yra labai svarbi, kadangi tai reiškia, jog visos valstybės narės gali daryti vieną įtaką Komisijos priimamiems sprendimams.

Komisija, nors ir išliekanti *primus inter pares* institucija, tačiau prieš priimdama sprendimus dėl konkurencijos teisės pažeidimo nustatymo ir nutraukimo¹²⁵, dėl laikinųjų apsaugos priemonių¹²⁶, dėl ūkio subjektų įsipareigojimų¹²⁷ ir dėl EB sutarties 81 ir 82 str. netaikomumo¹²⁸ privalo konsultuotis su valstybėmis narėmis per jų atstovus Patariamąjame komitete. Komisija privalo paisyti valstybių narių nuomonės, išreikštos Patariamąjame komitete, netgi informuoti valstybes nares, koku būdu buvo atsižvelgta į pateiktas pastabas¹²⁹. Taip pat Komisija privalo konsultuotis su valstybėmis narėmis prieš priimdama gaires ar pranešimus dėl tam tikrų ES sutarties konkurencijos normų taikymo klausimų¹³⁰. Šie įpareigojimai atspindi vieną esminių konkurencijos teisės reformos, įvykdytos 2004 m., principą – Komisijos galių decentralizaciją bei didesnių galimybių suteikimą nacionalinėms konkurencijos institucijoms dalyvauti konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo procese taikant EB sutarties konkurencijos teisės normas.

Patariamasis komitetas taip pat dalinasi EB sutarties 81 ir 82 str. taikymo atsakomybe tarp Komisijos ir valstybių narių¹³¹. Valstybė narė turi teisę prašyti įtraukti

¹²³ Komisijos pranešimo 58 par.

¹²⁴ Reglamento Nr. 1/2003 14 str. 2 d.

¹²⁵ Reglamento Nr. 1/2003 7 str.

¹²⁶ Reglamento Nr. 1/2003 8 str.

¹²⁷ Reglamento Nr. 1/2003 9 str.

¹²⁸ Reglamento Nr. 1/2003 10 str.

¹²⁹ Reglamento Nr. 1/2003 14 str. 4 d. bei Komisijos pranešimo 59 par.

¹³⁰ Komisijos pranešimo 64 par.

¹³¹ *Cit. op.* 29, p. 288.

esminius nagrinėjamos bylos klausimus į komiteto darbotvarkę. Bylos aptarimas nesuponuoja galimybės priimti formalų sprendimą dėl bylos išsprendimo. Jos nagrinėjimas Patariamajame komitete leidžia valstybių narių nacionalinėms konkurencijos institucijoms iškelti esmines EB sutarties 81 ir 82 str. taikymo problemas bei jas išspręsti kartu su kitų konkurencijos institucijų pagalba aktyviai bendradarbiaujant. Be to, Patariamasis komitetas tai pat gali būti naudingas sprendžiant bylų paskirstymo tarp konkurencijos institucijų klausimus, ypač Komisijai nusprendus perimti nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimą, vadovaujantis reglamento Nr. 1/2003 11str. 6 dalimi¹³².

Patariamojo komiteto posėdžiai paprastai vyksta diskusijų forma, kur kiekvienas atstovas išsako savo poziciją atitinkamu klausimu. Paprastai Komisija valstybių narių konkurencijos institucijoms praneša apie planuojama posėdį ir jis turi įvykti per 14 nuo pranešimo valstybėms narėms išsiuntimo. Tačiau anot PIT, tai tėra tik vidinė procedūrinė taisyklė ir jos nesilaikymas nedaro Komisijos sprendimų negaliojančių¹³³. Reglamento 14 str. 4 dalis numato, jog Komisija su valstybių narių konkurencijos institucijomis gali konsultuotis ir raštu. Reglamentas neįtvirtina kokiomis aplinkybėmis diskusijos galėtų vykti raštu. Taigi šiuo atveju konsultacijos gali vykti bet kurios valstybės narės ar Komisijos iniciatyva, be to, kuriai nors valstybei narei pageidaujant Komisija bet kada gali sušaukti komiteto posėdį. Patariamojo komiteto vaidmuo EBT bendradarbiavimo procedūroje išlieka vienas pagrindinių¹³⁴, kadangi kiekviena valstybės narės nacionalinė konkurencijos institucija įgyja teisę išsakyti savo poziciją svarbiais konkurencijos teisės klausimais, be to, Komisija privalo į tokias pozicijas atsižvelgti. Labai svarbu, jog Patariamasis komitetas numato galimybę aptarti konkrečios bylos dėl EB sutarties 81 ir 82 str. taikymo aptarimo galimybę. Tai leidžia naujoms ES narėms formuoti tvirtą konkurencijos teisės praktiką, taip pat naudoti kitų valstybių praktiką EB sutarties konkurencijos teisės normų taikymo srityje.

¹³² Komisijos pranešimo 62 par.

¹³³ PIT byla Nr. T-69/89, *Radio Telefis Eireann v Commission of the European Communities*, ECR [1991], II-00485, 27 punktas.

¹³⁴ Korah, V. *Cases and Materials on EC Competition Law*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, p. 269.

II. Jurisdikcijos nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimų bylas paskirstymas

2.1. Nacionalinių konkurencijos institucijų teisė nagrinėti EB sutarties 81 ir 82 straipsnių pažeidimus

Reglamento Nr. 1/2003 5 str. tiesiogiai įtvirtina nacionalinių konkurencijos institucijų pareigą nagrinėti EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimus ir priimti sprendimus dėl jų.¹³⁵ Šiuo straipsniu buvo numatyta tiesioginė paralelinė kompetencija¹³⁶ tarp nacionalinių konkurencijos institucijų ir Komisijos taikyti EB sutarties konkurencijos teisės normas. Svarbu pažymėti, jog prieš tai galiojęs reglamentas Nr. 17 nacionalinėms konkurencijos institucijoms jau buvo nustatęs galimybę taikyti EB sutarties konkurencijos teisės normas, tačiau ne visos valstybės narės naudojosi šia galimybe. *Dr. Wils PJ Wouters* laikosi nuomonės¹³⁷, jog reglamentas Nr. 17, nors ir įtvirtindamas teisę, vis dėlto varžė nacionalines institucijas taikyti EB sutartį, o naujasis reglamentas Nr. 1/2003 ištaisė pirmojo trūkumus, skatindamas nacionalinių institucijų iniciatyvą nagrinėti bylas dėl EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimų. Nacionalinėms konkurencijos institucijoms suteikta pareiga ES siekia užtikrinti efektyvų ir vienodą EB sutarties konkurencijos teisės normų taikymą.¹³⁸

Nacionalinių institucijų galimybė taikyti EB sutarties konkurencijos teisės normas yra veiksmingas būdas užtikrinti efektyvų rinkos ekonomikos veikimą dėl trijų priežasčių¹³⁹. Pirmoji priežastis yra susijusi su žmogiškaisiais ištekliais – nacionalinių institucijų įtraukimas į EB sutarties 81 ir 82 str. taikymą gali užtikrinti žymiai efektyvesnį darbą ir didesnes galimybes nustatyti pažeidėjus ir juos nubausti. Kita vertus, tiriant pažeidimus, kai konkurencijos teisės pažeidimas veikia kelių valstybių teritorijas, o pažeidimą tiria kelios nacionalinės konkurencijos institucijos, sudaromos didesnės galimybės surinkti bylai reikalingą medžiagą, įrodymus bei nubausti pažeidėjus. Trečioji

¹³⁵ Nacionalinės ir ES konkurencijos teisės santykis aptartas Jones, A., Sufrin, B. *EC competition law: text, cases and materials*. 2nd Edition. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 1170-1172. Taip pat žiūrėti bylą EBTT byla Nr. C-344/98, *Masterfoods Ltd v HB Ice Cream Ltd*, ECR [2000], I-11369.

¹³⁶ Perrin, B. Challenges facing the EU Network Competition Authorities: insight from a comparative criminal law perspective. *E.L.R.*, 2006, Vol. 31(4), p. 540-564.

¹³⁷ *Dr. Wils PJ Wouters* laikosi nuomonės, jog reglamentas Nr. 17 varžė nacionalinių institucijų teises taikyti EB sutartį dėl dviejų priežasčių: pirma, nacionalinė valstybių narių teisė tik nedaugelyje šalių leido taikyti EB sutarties 81 ir 82 str., antra, Komisijos išimtinė teisė taikyti EB sutarties 81 str. 3 d. dažnai atgrasydavo nacionalines konkurencijos institucijas pradėti nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimus dėl EB sutarties 81 str. 1 d. dėl negalimumo pabaigti nagrinėti pažeidimą. Wils, P. J. W. *Principles of antitrust enforcement*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2005, p. 13.

¹³⁸ Riley, A. EC Antitrust Modernisation: the commission does very nicely - thank you! Part 1: regulation 1 and the notification Burdon. *E.C.L.R.*, 2003, Vol. 24(11), p. 604-615.

¹³⁹ Wils, P. J. W. *Principles of antitrust enforcement*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2005, p. 16, 17.

priežastis iškelia bendradarbiavimo tarp nacionalinių institucijų svarbą. Šis bendradarbiavimas skatina kūrybiškumą, naujoves ir lengviau leidžia prisitaikyti naujoms valstybėms narėms prie pokyčių konkurencijos teisės srityje.¹⁴⁰ Kelių tarpusavyje bendradarbiaujančių nacionalinių institucijų konkurencijos teisės pažeidimų tyrimai taps efektyvesni nei vienos Komisijos.¹⁴¹

2.2. Jurisdikcijos paskirstymo principai

Reglamentas *per se* nesuteikia nacionalinėms konkurencijos institucijoms teisės nagrinėti EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimų¹⁴². Jis tiesiog įtvirtina numanomą galimybę, jog visų valstybių narių konkurencijos institucijos turi realią galią taikyti EB sutarties 81 ir 82 str. Valstybėms narėms, įgyvendinančioms reglamentą Nr. 1/2003 visa apimtimi, reikėjo pačioms nacionalinėje teisėje įtvirtinti teisės normas, leidžiančias taikyti EB sutartį. Prieš reglamento Nr. 1/2003 įsigaliojimą tai buvo padaryta ne visose valstybėse, todėl galiojant reglamentui Nr. 17 ES konkurencijos teisės taikymas buvo sąlyginis. Taigi kai kurios valstybės prieš įsigaliojant reglamentui ne tik turėjo prisitaikyti prie ES pokyčių, bet ir reformuoti nacionalines teisės normas. Pavyzdžiui, Suomija prieš įsigaliojant reglamentui Nr. 1/2003 pakeitė savo nacionalinį konkurencijos įstatymą (angl. - *Finish Act on Competition Restrictions*). Pagrindiniai įstatymo pakeitimai buvo orientuoti dviem kryptimis: nacionalinei konkurencijos institucijai suteikta teisė be apribojimų taikyti EB sutarties 81 ir 82 str. bei nustatyta pareiga bendradarbiauti su kitų valstybių narių nacionalinėmis konkurencijos institucijomis bei Komisija.¹⁴³

Komisija pranešime¹⁴⁴ dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis institucijomis nurodo, jog jurisdikcijos tarp institucijų pasiskirstymo sistema remiasi paralelinės kompetencijos principu. Kaip pažymėjo pati Komisija, paralelinė kompetencija, nustatyta reglamentu Nr. 1/2003, tėra tik darbo tarp nacionalinių konkurencijos institucijų pasidalinimas, kur tam tikros institucijos susilaiko nuo tam tikrų veiksmų. Paralelinė kompetencija nesuteikia ūkio subjektams teisėtų lūkesčių, jog jų byla bus nagrinėjama

¹⁴⁰ Venit, J. S. Brave new world: the modernization of enforcement under articles 81 ir 82 of the EC treaty. *C.M.L.R.*, 2003, Vol. 40(3), p. 545-580. Taip pat Venit, J. Private practice in the wake of the commission's modernization program. *Legal Issues of Economic Integration*, 2005, Vol. 32(2), p. 147-159.

¹⁴¹ *Ibid.*

¹⁴² *Cit. op.* 6, p. 110.

¹⁴³ Mentula, A., Ruohoniemi, E. The reform of the finish competition legislation. *E.C.L.R.*, 2004, Vol. 25(10), p. 368-645.

¹⁴⁴ Komisijos pranešimo 5 par.

konkrečios nacionalinės konkurencijos institucijos.¹⁴⁵ Be to, kiekviena konkurencijos institucija išsaugo autonomiškumą¹⁴⁶ ir teisę nuspręsti, ar nagrinėti bylas dėl konkurencijos teisės pažeidimo ar ne. Tai reiškia, jog esant tam tikroms aplinkybėms nacionalinė konkurencijos institucija gali nuspręsti pati imtis tirti konkurencijos teisės pažeidimą, nepaisant, jog jis jau yra tiriamas kitos nacionalinės institucijos, bet tuo atveju, kai nebuvo priimtas konkretus sprendimas, pavyzdžiui, kai pirmoji institucija dėl nesugebėjimo surinkti įrodymų negalėjo iki galo iširti konkurencijos teisės pažeidimo. Paralelinė kompetencija nagrinėjant konkurencijos teisės pažeidimus gali būti įgyvendinama tokiais būdais:

- a) pažeidimą gali nagrinėti viena nacionalinė konkurencijos institucija, padedant kitos valstybės narės konkurencijos institucijai;
- b) pažeidimą gali nagrinėti kelios nacionalinės konkurencijos institucijos paraleliai;
- c) pažeidimą gali nagrinėti viena Komisija.

Dažniausiai konkurencijos teisės pažeidimus pradeda nagrinėti ta institucija, kuri gauna skundą iš trečiųjų asmenų arba inicijuoja procedūrą *ex-officio*. Ji lieka atsakinga už tinkamą bylos išnagrinėjimą nuo pradžios iki galo. Tačiau taip atsitinka ne visada, be to, net ir gavus skundą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, nacionalinė institucija pirmiausia privalo įvertinti, ar ji atitinka tam tikrus kriterijus numatytus Komisijos pranešime, tam, kad galėtų pradėti tyrimą dėl EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimo. Komisija vartoja *well-placed* terminą, reiškiantį tinkamumą nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimus. Konkrečios valstybės narės nacionalinę instituciją galima laikyti *tinkama* nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimą, jeigu yra išpildyti šie reikalavimai:

- a) susitarimas ar praktika turi ar turės tiesioginį poveikį tos valstybės narės teritorijai;
- b) nacionalinė institucija sugebės efektyviai iširti konkurencijos teisės pažeidimą iki galo; ji gali priimti sprendimą sustabdantį susitarimo ar praktikos veikimą ir jis bus pakankamas iširti pažeidimą iki galo;

¹⁴⁵ Riley, A. EC Antitrust Modernization: the commission does very nicely – Thank You! Part Two: Between the idea and the reality: decentralization under regulation 1. *E.C.L.R.*, 2003, Vol. 24(12), p. 657-672.

¹⁴⁶ Nacionalinių konkurencijos institucijų nepriklausomumo bei autonomiškumo svarbą pabrėžė Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos pirmininkas Rimantas Stanikūnas pranešime „The importance of the independence of a competition authority“, dalyvaudamas 2004 m. gegužės 7 d. konkurencijos teisės konferencijoje, Liuksemburge (Conférence relative à la concurrence du 7 mai 2004, Luxembourg) [interaktyvus], [žiūrėta 2007 sausio mėn.]. Prieiga per internetą: <http://www.eco.public.lu/salle_de_presse/conferences_presse/2004/03/29_Conference_relative_a_la_concurrence/index.html>.

nacionalinė institucija gali tinkamai ir efektyviai priimti sankcijas dėl konkurencijos teisės pažeidimo;

- c) nacionalinė institucija gali surinkti visus įrodymus, kad, esant būtinybei, kartu su kita nacionaline institucija, galėtų tinkamai įrodyti konkurencijos teisės pažeidimo buvimą¹⁴⁷.

Antroji ir trečioji sąlygos yra susijusios su nacionalinės institucijos galimybėmis tinkamai iširti bei užtikrinti sprendimo dėl konkurencijos teisės pažeidimo vykdymą. Šios sąlygos įtvirtina materialų ryšį, kuris turėtų egzistuoti tarp valstybės narės teritorijos ir konkurencijos teisės pažeidimo. Tik esant materialiai sąsajai, valstybės narės nacionalinė institucija galės atitikti *tinkamos* institucijos kriterijus.¹⁴⁸ Tokia sąsaja atsiranda tada, kai konkurencijos teisės pažeidimas padaro žalos konkrečios valstybės narės (valstybių narių) teritorijoje ir ji yra pajėgi iširti tą pažeidimą iki galo bei priimti sprendimą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, tuo pačiu užtikrindama tinkamą jo vykdymą.¹⁴⁹ Komisijos pranešime dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis yra pateikiama daugiau pavyzdžių, kada galima teigti, jog nacionalinė institucija yra *tinkama* nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimus.¹⁵⁰ Žiūrint iš praktinės pozicijos, tai nereiškia, kad, pavyzdžiui, Suomijos nacionalinė konkurencijos institucija galėtų save pripažinti kaip *tinkama* nagrinėti EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimus, įvykdytus Graikijoje. Šioje situacijoje reikėtų įvertinti tai, jog tokie pažeidimai negalėtų paveikti Suomijos rinkos, nekalbant apie tai, jog Suomijos nacionalinė institucija net negalėtų tinkamai surinkti įrodymų, kad pažeidimą galėtų iširti iki galo. Kita vertus, jeigu, pavyzdžiui, pažeidimas būtų įvykdytas laivybos sektoriuje tarp Italijos ir Graikijos,

¹⁴⁷ Komisijos pranešimo 8 par.

¹⁴⁸ *Cit. op.* 6, p. 107.

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ Pavyzdžiui, viena nacionalinė institucija gali būti *tinkama* nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimą, kai ūkio subjektai yra sudarę kartelinį susitarimą dėl kainų valstybėje narėje A, o prekės daugiausia ir parduodamos šioje valstybėje. Galimi atvejai ir kai kelios nacionalinės institucijos atitinka *tinkamos* institucijos kriterijus, tačiau užtenka vienos veiksmų, jog pažeidimas būtų iširtas ir priimtas atitinkamas sprendimas: pavyzdžiui, du ūkio subjektai yra sudarę bendrai kontroliuojamą įmonę (angl. joint venture) valstybėje narėje A. Šis bendras ūkio subjektas teikia paslaugas valstybėse narėse A ir B ir veikia rinkas šių valstybių teritorijose. Valstybės A sprendimas dėl pažeidimo nutraukimo būtų pakankamas, jog būtų įmanoma išaiškinti pažeidimą iki galo ir priimti sprendimą, o įrodymai taip pat sutelkti valstybės A teritorijoje. Taigi valstybių A ir B institucijos abi atitinka *tinkamumo* kriterijus, tačiau vienos valstybės A veiksmai bus labiau efektyvūs, nei B valstybės narės institucijos ar abiejų institucijų, veikiančių paraleliai. Nacionalinės institucijos taip pat gali veikti paraleliai, pavyzdžiui, tokiu atveju: du ūkio subjektai sudaro susitarimą dėl rinkų pasidalinimo, kuris paveikia kitus ūkio subjektus valstybėse narėse A ir B. Tokiu atveju A ir B valstybių narių institucijos yra abi *tinkamos* tirti šį pažeidimą bei gali atlikti tyrimą paraleliai (Komisijos pranešimo 10, 11, 12 par.).

ir vienos, ir kitos valstybės narės institucijos galėtų būti laikomos *tinkamomis* nagrinėti teisės pažeidimą.¹⁵¹

Lietuvos Respublikos nacionalinė konkurencijos institucija – konkurencijos taryba – buvo nustatyta kaip *tinkama* institucija *Mažeikių naftos* byloje¹⁵². Šioje byloje buvo nagrinėtas AB „Mažeikių nafta“ piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi pagal EB sutarties 82 str. Neteisėti bendrovės veiksmai darė įtaką trijų ES valstybių narių (Lietuvos, Latvijos, Estijos) rinkai. Konkurencijos taryba buvo pagrindinė institucija, nagrinėjanti konkurencijos teisės pažeidimą, tačiau, kadangi pažeidimas buvo vykdomas trijų valstybių teritorijose, konkurencijos taryba pasinaudojo bendradarbiavimo galimybe bei paprašė Estijos bei Latvijos nacionalinių konkurencijos institucijų pagalbos. Institucijos reglamento Nr. 1/2003 22 str. pagrindu surinko reikiamus įrodymus savo teritorijose bei pagal reglamento Nr. 1/2003 12 str. perdavė juos konkurencijos tarybai.

Apibendrinus galima daryti išvadą, jog Komisijos pateikti pavyzdžiai dėl nacionalinių institucijų teisės atlikti pažeidimų tyrimus yra aiškūs ir tikslūs, kai tai liečia pavienių nacionalinių institucijų teisės atlikti tyrimus. Be to, reglamento Nr. 1/2003 preambulės 18 punktas nurodo, jog kiekviena byla, turėtų būti nagrinėjama vienos nacionalinės konkurencijos institucijos. Paralelinių institucijų veiksmų atveju galimos tam tikros abejonės dėl tyrimo atlikimo tvarkos ir teisės priimti galutinį sprendimą. Abiejų nacionalinių institucijų veiksmai ir teisė priimti galutinį sprendimą gali pažeisti ūkio subjektų teises į *non bis in idem*. Komisija savo pranešime šioms abejonėms bando užbėgti už akių, išaiškindama, kad nacionalinės institucijos, atlikdamos, konkurencijos teisės pažeidimo tyrimą paraleliai, privalo kuo glaudžiau koordinuoti savo veiksmus. Pranešimas siūlo iš kelių nacionalinių institucijų paskirti vieną pagrindinę, vadovaujančią instituciją, kuri būtų atsakinga už visų institucijų veiksmų koordinavimą.¹⁵³ Vis dėlto šie veiksmai nėra pakankami, norint išvengti dvigubų sankcijų, kurias gali nustatyti nacionalinės institucijos veikdamos paraleliai ir egzistuoja reali grėsmė įmonėms būti apkaltintoms du kartus už tą patį pažeidimą.¹⁵⁴

¹⁵¹ Gauer, C., Kjolbye, L., Dalheimer, D., Smijtjer, E., Schnichels, D., Laurila, M. Reg. 1/2003 and the modernization package fully applicable since May 2004. *Competition Policy newsletter*, 2004, n. 2, p. 1-6.

¹⁵² Nutarimas Nr. 2S-16, 2005 m. gruodžio 22 d. „Dėl AB Mažeikių nafta veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijos Steigimo sutarties 82 straipsniui“.

¹⁵³ Komisijos pranešimo 13 par.

¹⁵⁴ *Ne bis in idem* principas nagrinėjamas III dalyje.

2.3. Europos Bendrijų Komisijos teisė tirti konkurencijos teisės pažeidimus

Reglamentas Nr. 1/2003 reformavo konkurencijos teisės laikymosi užtikrinimo sistemą, decentralizuodamas Komisijos galias ir nustatydamas daugiau teisių veikti nacionalinėms konkurencijos institucijoms. Galių suvienodinimas tarp Komisijos ir nacionalinių institucijų buvo reikšmingas žingsnis darant efektyvesnę konkurencijos teisės užtikrinimo mechanizmą ES išsiplėtus iki 25 narių, o nuo 2007 m. kovo 1 d. iki 27. Tačiau nors ir įvykdžius Baltojoje¹⁵⁵ knygoje numatytą decentralizaciją, Komisija vis vien išsaugo *primus inter pares* vaidmenį konkurencijos teisės laikymosi užtikrinimo procese. Ji turi išskirtinę teisę perimti bylas iš nacionalinių konkurencijos institucijų, kai to reikalauja ES interesas.¹⁵⁶ Be to, Komisija išsaugo teisę nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimus, tačiau, norint palengvinti Komisijos darbą ir sukcentruoti jos veiksmus ties esminiais ir labiausiai ES įtaką turinčiais konkurencijos teisės pažeidimais, ji veikia tik išskirtiniais atvejais. Komisija yra *tinkama* nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimus, kai yra įvykdytas bent vienas iš šių reikalavimų:

1. Jeigu vienas ar keli susitarimai ar praktika tarp įmonių veikia daugiau nei trijų valstybių narių rinkas (tai apima vieną rinką tarp daugiau nei trijų valstybių narių arba kelias nacionalines rinkas);
2. Jeigu pažeidimas yra susijęs su tam tikromis ES normomis, kur veikiant vien tik Komisijai bus užtikrintas efektyvesnis šių normų taikymas;
3. Iškilus naujoms konkurencijos teisės problemoms, kurios anksčiau nebuvo spęstos, ES interesas reikalauja Komisijos specialaus sprendimo priėmimo, kad būtų efektyviai plėtojama ES konkurencijos politika.¹⁵⁷

Šios sąlygos aiškiai parodo, jog bendradarbiavimo su nacionalinėmis institucijoms atžvilgiu Komisija sau užsitikrina pagrindinį vaidmenį. Kiekvienu atveju, jeigu pažeidimas veikia daugiau nei trijų valstybių narių nacionalines rinkas ar vadinamą vieną rinką, apimančią daugiau nei trijų valstybių teritorijas, Komisija gali priimti sprendimą nagrinėti bylą, tada nacionalinė institucija praras kompetenciją. Taigi Komisija yra praktiškai visada *tinkama* nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimus.¹⁵⁸

Vis dėlto ne visi autoriai sutinka pripažinti Komisijos dominavimą po reglamento Nr. 1/2003 įtvirtintos reformos. Argumentas, jog nacionalinės konkurencijos institucijos

¹⁵⁵ White paper on modernisation of the rules implementing Articles 85 and 86 of the EC Treaty Text with EEA relevance // Official Journal, C 132, 1999, p. 1.

¹⁵⁶ Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 6 d.

¹⁵⁷ Komisijos pranešimo 15 par.

¹⁵⁸ Gauer, C., Jaspers, M. The European competition network achievements and challenges – a case in point: leniency. *Competition Policy newsletter*, 2006, n. 2, p. 8-12.

turi netgi daugiau galių nei Komisija, buvo pateiktas *Dr. Wils PJ Wouters* ir yra laikytinas pakankamai svariu. Anot autoriaus, nacionalinėms institucijoms reglamentas Nr. 1/2003 netgi suteikia daugiau galių. Pagal reglamentą Komisija turi teisę taikyti tik pinigines baudas ūkio subjektams, pažeidusiems EB sutarties 81 ir 82 str. Tuo tarpu reglamento Nr. 1/2003 5 str. nurodo, jog nacionalinės konkurencijos institucijos gali taikyti ūkio subjektams bet kurias kitas sankcijas, numatytas nacionalinėje teisėje. Tarp jų gali būti ir laisvės atėmimo bausmė.¹⁵⁹

Apibendrinant galima teigti, jog konkurencijos teisės reforma pakeitė Komisijos galias ES konkurencijos teisės laikymosi užtikrinimo procese. Tačiau Komisija, nors ir neturėdama platesnių teisių nei nacionalinės institucijos, išlieka *primus inter pares* konkurencijos teisės institucija.

2.4. Jurisdikcijos perskirstymas

2.4.1. Jurisdikcijos perskirstymas tarp nacionalinių konkurencijos institucijų

Jurisdikcijos perskirstymo klausimas gali kilti dviem atvejais: nacionalinei konkurencijos institucijai, atsisakius jį nagrinėti ir nacionalinei konkurencijos institucijai gavus informacijos iš EBT apie kitos nacionalinės institucijos vykdomą konkurencijos teisės pažeidimo tyrimą bei pareiškus norą dalyvauti procese.¹⁶⁰

Komisija savo pranešime dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis nurodė, jog nustatant EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimų tyrimų pradžią iš karto keliose valstybėse narėse svarbu, jog nacionalinės institucijos informuotų viena kitą apie pradėtus tyrimus jau ankstyvose stadijose, gavus skundus dėl galimų pažeidimų. Komisija taip pat akcentuoja, jog jurisdikcijos perskirstymas tarp nacionalinių institucijų ar nacionalinių institucijų ir Komisijos turi įvykti per kuo trumpesnę laikotarpį – tuo turi būti suinteresuotos ne tik nacionalinės institucijos, bet ir patys ūkio subjektai.¹⁶¹ Komisija taip pat įtvirtina reikalavimą, jog klausimai dėl jurisdikcijos perskirstymo turi būti išspęsti per du mėnesius nuo informacijos pateikimo EBT datos. Per šį terminą nacionalinės institucijos turi nuspręsti ir perskirstyti jurisdikciją tarp konkurencijos institucijų arba pradėti pažeidimo tyrimą pagal paralelinės kompetencijos principus.¹⁶² Jeigu jurisdikcijos perskirstymo problema iškyla jau po *tinkamos* institucijos nustatymo, tai iš naujo taikyti dviejų mėnesių jurisdikcijos perskirstymo terminą galima tik tada, kai pažeidimo tyrimo

¹⁵⁹ Canivet, G. *La modernisation du droit de la concurrence*. Paris: LGDJ, 2006, p. 16.

¹⁶⁰ *Cit. op.* 6, p. 112.

¹⁶¹ Komisijos pranešimo 16 par.

¹⁶² Komisijos pranešimo 18 par.

metu paaiškėja nauji faktai apie įvykdytą pažeidimą, kurie reikalauja iš naujo nustatyti *tinkamą* instituciją bylai nagrinėti.¹⁶³ Komisijos nustatytos taisyklės dėl konkurencijos teisės bylų perskirstymo nėra pakankamai aiškios ir gali sukelti tam tikrų praktinių problemų.¹⁶⁴ Pirmiausia, jau minėtas Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis numato, jog „<...> jeigu bylų perskirstymas yra reikalingas <...> tinklo narės sieks, jog byla nagrinėjama vienos nacionalinės konkurencijos institucijos <...>“¹⁶⁵. Taigi yra įtvirtinamas prioritetas ES tikslas, jog bylų perskirstymo atveju būtų nustatoma viena institucija bylai nagrinėti, tačiau tuo pačiu kyla klausimas, kas bus įgaliotas spręsti ginčus, jeigu vis dėlto nacionalinės institucijos *aminus curiae* nesusitars ir kelios sieks nagrinėti tą patį pažeidimą.

Problema galima būtų spręsti pasitelkiant Patariamąjį komitetą. Komisijos pranešimas įtvirtina, jog komitetas gali būti naudingas vedant diskusijas dėl tinkamo bylų perskirstymo, tačiau gali kilti problemų dėl Komiteto priimamų sprendimų, kadangi jie nėra privalomojo pobūdžio. Kitas siūlymas - tai tarptautinio civilinio proceso teisėje žinomo *lis pendens*¹⁶⁶ principo taikymas. Šis principas daugiau taikomas teisminėse institucijose, tačiau pagal analogiją jį būtų galima taikyti ir konkurencijos teisės procese. *Lis pendens* principą galima išvesti iš reglamento Nr. 1/2003 13 str., kuris numato, jog valstybių narių nacionalinės institucijos turi teisę sustabdyti procesą ar atmesti skundą. Šis straipsnis taikomas ne tik tuomet, kai institucija gauna skundą iš pareiškėjo, bet ir tada, kai procesas dėl EB sutarties pažeidimo yra pradamas *ex officio*, kai tai liečia tą patį pažeidimą toje pačioje geografinėje rinkoje.¹⁶⁷ Nacionalinė institucija gali nutraukti procesą 13 str. pagrindu, tačiau neturi pareigos tai daryti. *Lis pendens* principo taikymas padėtų nacionalinėms institucijoms išspręsti bylų perskirstymo klausimus, atsisakant nagrinėti bylas, kurios jau yra iš esmės nagrinėtos ar yra nagrinėjamos vienoje nacionalinėje institucijoje. Tačiau tinkamai ir efektyviai bylų perskirstymo mechanizme *lis pendens* principas galėtų veikti tik esant glaudžiam bendradarbiavimui tarp nacionalinių konkurencijos institucijų ir vadovaujantis sąžiningumo principu. Vis dėlto nacionalinė institucija neturėtų atsisakyti nagrinėti skundo ir laikyti save *tinkama*

¹⁶³ Komisijos pranešimo 19 par.

¹⁶⁴ *Cit. op.* 6, p. 112.

¹⁶⁵ Komisijos pranešimo 7 par.

¹⁶⁶ Institutas, padedantis išvengti tarptautiniame civiliniame procese lygiagrečiai bylinėtis kelių valstybių teismuose ir leidžiantis atsisakyti teismui nagrinėti bylą, kai tokia pati byla yra iškelta užsienio valstybės teisme, vadinama *lis pendens* (*lis alibi pendens*). Šis institutas pirmiausia skirtas teismui spręsti jurisdikcijos klausimus. Aptariama doktrina taip pat leidžia išvengti situacijos, kai dėl to paties ginčo dviejų valstybių teismai priima visiškai priešingus sprendimus. Kartu *lis pendens* institutas taip pat yra atsakovo procesinė gynybos priemonė, leidžianti jam gintis nuo nesąžiningo ieškovo, kai šis nori iškelti atsakovui kelias bylas skirtingų valstybių teismuose. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė*. II Tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 580.

¹⁶⁷ Komisijos pranešimo 21 par.

institucija, jeigu kita valstybės narė nacionalinė institucija negali išspręsti bylos dėl negalėjimo tinkamai surinkti įrodymų ar kitų objektyvių aplinkybių, kurios neleistų pažeidimo ištirti iki galo.

Bylų perskirstymas gali pažeisti ir ūkio subjektų, dėl kurių veiksmų buvo pradėtas tyrimas, interesus. Reikėtų pabrėžti, jog bylų pranešimas EBT ir paralelinės kompetencijos pasidalinimas pirminėje stadijoje negali būti painiojamas su bylų perskirstymu. Komisija laikosi pozicijos, jog paralelinės kompetencijos nustatymas bei pasiskirstymas yra tik darbo tarp nacionalinių institucijų pasidalinimas dėl kurio nėra priimamas oficialus sprendimas.¹⁶⁸ Ši pozicija yra priimtina, kadangi tyrimas dar nėra pradėtas, taigi ūkio subjekto gynybos teisės dar nėra veikiamos. Nacionalinės institucijos nepriima sprendimo dėl bylų paskyrimo. Institucijos, kaip atskiri tinklo nariai imasi pažeidimo tyrimo savo iniciatyva, vadovaudamosi nacionaliniais įstatymais.¹⁶⁹ Savo ruožtu bylų perskirstymas, kai kita konkurencijos institucija jau yra pradėjusi nagrinėti bylą, gali stipriai paveikti ūkio subjektų teises. Tačiau ir šiuo atveju Komisija nenustato atskirų apskundimo procedūrų, tik Komisijos pranešime nurodoma, jog bylų perskirstymo atveju ūkio subjektai ir skundo pareiškėjai per kuo trumpesnę laikotarpį informuojami apie pasikeitusiais nacionalines institucijas, kurios toliau nagrinės bylą.¹⁷⁰ Komisija tyli apie sprendimus, kurie yra priimami bylų perskirstymo atveju, tačiau suprantama, jog tai nėra tiesiog paprastas funkcijų tarp nacionalinių institucijų pasidalinimas, kaip paralelinės kompetencijos atveju. Nacionalinės konkurencijos institucijos bylų perskirstymo atveju gali priimti keturių tipų sprendimus:

1. Pradinės nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimas nutraukti bylą;
2. Nacionalinės konkurencijos institucijos - bylos perėmėjos sprendimas pradėti nagrinėti bylą;
3. Pradinės nacionalinės institucijos sprendimas perduoti visą informaciją (įskaitant įrodymus) susijusią su byla;
4. Nacionalinės konkurencijos institucijos – bylos perėmėjos sprendimas įtraukti į pradėtą bylą visą informaciją, gautą iš pradinės nacionalinės institucijos.¹⁷¹

¹⁶⁸ *Cit. op.* 6, p. 115.

¹⁶⁹ Gauer, C., Kjolbye, L., Dalheimer, D., Smijtjer, E., Schnichels, D., Laurila, M. Reg. 1/2003 and the modernization package fully applicable since May 2004. *Competition Policy newsletter*, 2004, n. 2, p. 1-6.

¹⁷⁰ Komisijos pranešimo 34 par.

¹⁷¹ *Cit. op.* 6, p. 114. Taip pat Vogel, L. *Droit européen de la concurrence: 800 décisions commentées, extraites de JuriBase Droit européen de la concurrence. Tome 2. Abus de position dominante. Propriété intellectuelle et concurrence. Procédure de concurrence.* Paris : LawLex, 2006 - 2007, p. 1349.

Ūkio subjektai turi galimybę juos apskusti tik tuo atveju, jeigu tai yra galima pagal atitinkamų valstybių nacionalines teisės normas. Pirmasis ir trečiasis sprendimai gali būti apskusti vadovaujantis pradinės valstybės narės nacionalinėmis teisės normomis, o antrasis bei ketvirtasis sprendimai – vadovaujantis valstybės-bylos perėmėjos teisės normomis. Taigi teisminės garantijos priklauso netgi nuo dviejų valstybių narių nacionalinio reglamentavimo. Vyrauja nuomonė, jog net jeigu ir nacionalinės teisės normos suteikia galimybę apskusti šiuos nacionalinių institucijų sprendimus, jie nebūtų išsprendžiami ūkio subjektų naudai. Sprendimas nutraukti bylą nedaro jokios žalos ūkio subjektui, nes neįtakoja nacionalinės institucijos-bylos perėmėjos galutiniam sprendimui, kuriuo subjektui paskiriamos sankcijos už įvykdytą pažeidimą. Sprendimas pradėti nagrinėti bylą dėl teisės pažeidimo iš esmės nesiskiria nuo tokio pat sprendimo pirminėje stadijoje paskirstant nagrinėti bylas. Trečias ir ketvirtasis sprendimai yra priimami reglamento Nr. 1/2003 12 str. pagrindu, kuris nustato, jog taikant EB sutarties 81 ir 82 str. Komisija ir nacionalinės konkurencijos institucijos turi teisę keistis informacija, įskaitant ir konfidencialią, bei ją naudoti kaip įrodymus, tiek, kiek tai nepažeidžia 12 str. 2 ir 3 d.¹⁷²

Kyla klausimas, ar tokius sprendimus būtų galima skusti ES teisminėms institucijoms? Atsakymas būtų neigiamas, kalbant apie nacionalinių konkurencijos institucijų sprendimus, nes ES teisminės institucijos neturi kompetencijos peržiūrėti nacionalinių institucijų sprendimų. Jeigu kiltų klausimas dėl Komisijos bei nacionalinės institucijos jurisdikcijos persikirstymo, tikėtina, jog galimybė skusti sprendimą yra reali, tačiau šiuo klausimu ES dar nėra suformavusi savo pozicijos.¹⁷³

Apibendrinant galima daryti išvadą, jog nauja sistema vis dėlto kelia nemažai problemų bylų persikirstymo atveju ne tik nacionalinėms konkurencijos institucijoms, bet ir privatiems ūkio subjektams, įgyvendinant esmines procesines teises. Šias spragas galima būtų užpildyti remiantis ES teismų praktika, kuri galėtų pateikti pagrindinius atsakymus į kylančius klausimus. Atsižvelgiant į tai, jog praėjo dar tik 3 m. po

¹⁷² *Cit. op.* 6, p. 114.

¹⁷³ Šiuo klausimu yra laukiama PIT sprendimo byloje T-339/04 *Wanadoo v Commission*. Teismas turės galimybę pasisakyti dėl galimumo peržiūrėti bylos persikirstymo sprendimą ES teismuose. Pareiškėjai į PIT kreipėsi, skųsdami Komisijos sprendimą dėl oficialaus tyrimo pradėjimo, nors ir nacionalinė Prancūzijos konkurencijos institucija (pranc. - *Conseil de la Concurrence*) ir Komisija buvo tinkamos institucijos skundai nagrinėti. *Conseil de la Concurrence* apribojo savo kompetenciją tik galimybe taikyti laikinojo poveikio priemones. Pareiškėjai tvirtino, jog šiuo atveju Komisija neturėjo teisės įsikišti, o skundą turėjo nagrinėti nacionalinė Prancūzijos institucija. *Coca – cola* byloje Komisija taip pat perėmė pažeidimo tyrimą į savo rankas, tačiau šis sprendimas nebuvo apskustas (Komisijos pranešimas spaudai: IP/05/775 of 22 June. *Competition: Commission makes commitments from Coca-cola legally binding, increasing consumer choice* [interaktyvus], [žiūrėta 2007 sausio mėn.]. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/775&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.)

reglamento Nr. 1/2003 įsigaliojimo, reikia tikėtis sulaukti esminių ES teismų išaiškinimų ateityje.

2.4.2. Jurisdikcijos perskirstymas tarp nacionalinių konkurencijos institucijų ir Europos Bendrijų Komisijos

Reglamento Nr. 1/2003 3 str. įtvirtina galimybę nacionalinėms konkurencijos institucijoms vienu metu, paraleliai taikyti ir EB, ir nacionalines konkurencijos teisės normas. Komisija, veikdama kaip *primus inter pares*, gali šią teisę iš nacionalinių konkurencijos institucijų atimti pagal reglamento Nr. 1/2003 11 str. 6 d., nusprenddama, jog byla priklauso išimtinai Komisijos kompetencijai.

Kyla klausimas, ar toks Komisijos sprendimas užkerta kelią nacionalinėms institucijoms taikyti tik ES konkurencijos teisės normas bei palieka galimybę toliau bylą nagrinėti pagal nacionalines. Taip pat – kaip elgtis situacijoje, kai byla jau buvo išnagrinėta nacionalinės konkurencijos institucijos ir tik po to Komisija nusprendė perimti nagrinėti bylą. ES jurisprudencija pateikia toliau išdėstytus atsakymus.

PIT byloje *Sotralentz SA*¹⁷⁴, apibendrinęs visus bylos faktus, įtvirtino, jog jau priimtas byloje sprendimas neatima iš Komisijos teisės pradėti nagrinėti bylą iš naujo. Be to, jeigu byla jau buvo nagrinėta pagal nacionalinius konkurencijos teisės įstatymus, Komisija pasilieka sau teisę vertinti bylą pagal ES teisės nuostatas. Komisija taip pat nėra saistoma nacionalinių konkurencijos institucijų jau priimto sprendimo. Byloje ji gali prieiti ir prie kitų išvadų bei priimti kitokį sprendimą. Komisija tik turi atsižvelgti į nustatytas nacionalinių institucijų sankcijas ir jas įvertinti skiriant baudą ūkio subjektui dėl ES konkurencijos teisės normų pažeidimo.¹⁷⁵

Prancūzijos Konkurencijos taryba (pranc. - *Conseil de la concurrence*) vienoje savo bylų¹⁷⁶ nusprendė, jog tuo atveju, kai nacionalinė konkurencijos institucija dar nepriėmė galutinio sprendimo byloje dėl konkurencijos teisės pažeidimo, o Komisijai perėmus ją nagrinėti, ji vis vien išlieka kompetentinga vertinti bylą pagal nacionalinės teisės normas. Konkurencijos taryba vadovavosi EBTT jurisprudencija, nes byloje *Wilhelm*¹⁷⁷ teismas įtvirtino, jog nacionalinė konkurencijos institucija išsaugo teisę nagrinėti bylą lygiagrečiai su Komisija ir vertinti bylos faktus pagal nacionalinės teisės nuostatas, jeigu toks bylos

¹⁷⁴ PIT byla Nr. T-149/89, *Sotralentz SA v Commission of the European Communities*, ECR [1995], II-01127.

¹⁷⁵ Vogel, L. *Droit européen de la concurrence: 800 décisions commentées, extraites de JuriBase Droit européen de la concurrence. Tome 2. Abus de position dominante. Propriété intellectuelle et concurrence. Procédure de concurrence*. Paris : LawLex, 2006 - 2007, p. 1347.

¹⁷⁶ *Conseil de la concurrence, décision du 26 Novembre 1991, N. 91-D-53, Pratiques de la société Quantel SA*, LawLex200202570JBJ.

¹⁷⁷ EBTT byla Nr. C 14-68, *Walt Wilhelm and others v Bundeskartellamt*, ECR [1969], I-00001.

nagrinėjimas nedaro žalos vienodam ES konkurencijos teisės taikymui. Vis dėlto reikia įvertinti tai, jog *Wilhelm* sprendimas buvo priimtas dar galiojant reglamentui Nr. 17, pagal kurį nacionalinės konkurencijos institucijos galėjo apskritai netaikyti ES konkurencijos teisės normų, jeigu to nenumato nacionaliniai įstatymai. Reglamentas Nr. 1/2003 vis dėlto keičią situaciją 11 str. 6 d. įtvirtindamas, jog nacionalinės konkurencijos institucijos, Komisijai nusprendus perimti bylą, yra atleidžiamos ne tik nuo ES, bet ir nuo nacionalinės konkurencijos teisės normų taikymo.¹⁷⁸ Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 6 d. galima taikyti dviem atvejais: pirmiausia, kai Komisija gauna informacijos iš EBT dėl konkurencijos teisės pažeidimo pradėjimo ji gali nuspręsti, jog efektyviausiai pažeidimas bus iširtas jį perėmus jau pirminėje stadijoje bei iš nagrinėjus bylą iš esmės. Antra, Komisija gali veikti pagal reglamento Nr. 1/2003 11 str. 6 d., kai atsiranda būtinybė perskirstyti jurisdikciją dėl netinkamai nustatytos *tinkamos* institucijos. Komisija, perskirstydama bylas gali taikyti reglamento Nr. 1/2003 11 str. 6 d., kai yra šios sąlygos:

1. EBT valstybių narių nacionalinės institucijos galėtų priimti vienas kitam prieštaraujančius sprendimus;
2. EBT narės galėtų priimti sprendimą, kuris prieštarautų ES teisminių institucijų jurisprudencijai;
3. EBT narė neteisėtai vilkina bylos nagrinėjimą;
4. Atskiras Komisijos sprendimas reikalingas, jog būtų nuosekliai plėtojama ES konkurencijos politika, ypač tais atvejais, kai sprendimas dėl konkurencijos teisės pažeidimo gali turėti įtakos kelių valstybių narių teritorijose;
5. Suinteresuotos EBT valstybės narės konkurencijos institucija neprieštarauja tokiai Komisijos intervencijai.¹⁷⁹

Reikėtų pažymėti, jog Komisijos galia priimti sprendimą dėl išimtinės jurisdikcijos nėra absoliuti. Ji negali laisvai perimti bylos tyrimo, jeigu nėra suinteresuotų nacionalinių institucijų sutikimo. Reglamentas Nr. 1/2003 nenumato, kokių veiksmų būtų galima imtis, jeigu nebūtų susitarimo tarp Komisijos ir nacionalinės konkurencijos institucijos dėl bylos perdavimo. Bet kuriuo atveju reikėtų remtis glaudaus bendradarbiavimo principu, nes tik aktyviai siekiant konsensuso būtų galima tinkamai išnagrinėti bylą.

¹⁷⁸ *Cit. op.* 6, p. 107. Taip pat Blake, S., Schnichels, D. Leniency following modernisation: safeguarding Europe's leniency programmes. *E.C.L.R.*, 2004, Vol. 25(12), p. 765-770.

¹⁷⁹ *Cit. op.* 6, p. 109-110. Taip pat Joint statement of the Council and the Commission on the functioning of the Network of competition authorities' no. 15435/02 ADD 1 [interaktyvus], [žiūrėta 2007 sausio mėn.]. Prieiga per internetą: <<http://register.consilium.eu.int/pdf/en/02/st15/15435-a1en2.pdf>>.

III. Europos bendradarbiavimo tinklas ir *ne bis in idem* principas

3.1. *Ne bis in idem* principo taikymo problematika

Reglamentu Nr. 1/2003 pripažįstamos ir gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos¹⁸⁰ (toliau – Chartijos). Taigi reglamentas Nr. 1/2003 turėtų būti aiškinamas ir taikomas atsižvelgiant į šias teises ir principus.¹⁸¹ Reglamentas Nr. 1/2003 bei Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis įtvirtina paralelinės kompetencijos principą, pagal kurį visos konkurencijos institucijos turi teisę taikyti EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimų bylose, kai pažeidimas yra paveikęs kelių valstybių narių teritorijas. Šiuo atveju kyla klausimas, ar vis dėlto tokie nacionalinių konkurencijos institucijų bei Komisijos veiksmai yra suderinami su Chartijos¹⁸² 50 str. bei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos septintojo protokolo 4 str.¹⁸³ (toliau – EŽTK septintasis protokolas) bei šiuose dokumentuose įtvirtintu *ne bis in idem* principu.¹⁸⁴

Principas *ne bis in idem* arba draudimas du kartus bausti už tą patį nusikaltimą nustato, jog negalima jokie asmens teisti ar bausti dar kartą už tą patį baudžiamojo pobūdžio nusižengimą.¹⁸⁵ Baudžiamojo pobūdžio nusižengimas reiškia kiekvieną neteisėtą veiksmą, kuris yra baudžiamas pagal valstybės narės nacionalinę baudžiamąją teisę, taip pat, kiekvieną veiksmą, kuris yra administracinis nusižengimas, baudžiamas administracinio pobūdžio institucijos pagal nacionalinę valstybės narės administracinę

¹⁸⁰ The Charter of Fundamental Rights of the European Union // Official Journal, C 310, 2004, p. 41.

¹⁸¹ Vincents, O. B. The application of EC competition law and the European convention on human rights. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(12), p. 693-699.

¹⁸² Chartijos 50 str. įtvirtina *non bis in idem* principą: Jokio asmens negalima teisti ar bausti dar kartą baudžiamojoje byloje už nusikaltimą, dėl kurio ES jis jau yra galutinai išteisintas ar pripažintas kaltu pagal įstatymą. Vadovaujantis šia nuostata *non bis in idem* principas taikomas ne tik vienos valstybės narės jurisdikcijoje, bet ir visų ES valstybių narių jurisdikcijoje.

¹⁸³ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija // Valstybės Žinios, 1995, Nr. 40987. Lietuvoje konvencijos septintasis protokolas ratifikuotas įstatymu „Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, jos ketvirtojo, septintojo ir vienuoliktojo protokolų ratifikavimo // Valstybės Žinios, 1995, Nr. 37-913. Iki šiol protokolo nėra ratifikavusios šios valstybės narės: Belgija, Vokietija, Olandija, Ispanija, Didžioji Britanija. [žiūrėta 2007 m. kovo mėn.]. Prieiga per internetą: ≤ <http://conventions.ce.int/>.

¹⁸⁴ *PVC II* byloje EBTT patvirtino, jog *ne bis in idem* principas yra fundamentalus ES teisės principas (EBTT byla sujungtose bylose *Limburgse Vinyl Maatschappij NV (LVM) (C-238/99 P)*, *DSM NV and DSM Kunststoffen BV (C-244/99 P)*, *Montedison SpA (C-245/99 P)*, *Elf Atochem SA (C-247/99 P)*, *Degussa AG (C-250/99 P)*, *Enichem SpA (C-251/99 P)*, *Wacker-Chemie GmbH and Hoechst AG (C-252/99 P)* and *Imperial Chemical Industries plc (ICI) (C-254/99 P) v Commission*, ECR [2002], I-08375, 59 punktus.

¹⁸⁵ Initiative of the Hellenic Republic with a view to adopting a Council Framework Decision concerning the application of the "ne bis in idem" principle // Official Journal, C 100, 2003, preambulės 1 par. Taip pat Paulis, E., Gauer, C. Le règlement n° 1/2003 et le principe du ne bis in idem. *Concurrences*, 2005, N° 1, p 32-40.

teisę.¹⁸⁶ Pagrindinis *ne bis in idem* principo tikslas yra apsaugoti asmenis nuo valstybės *jus puniendi*, kai asmuo jau vieną kartą buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, taip pat užtikrinti sprendimo *res judicata*¹⁸⁷ poveikį.

Reikia pabrėžti, jog *ne bis in idem* principo taikymas konkurencijos teisėje yra specifinis. Šiuo atveju reikia įvertinti keletą aspektų. Pirmiausia, konkurencijos institucijų priimti sprendimai ne visada turi baudžiamąjį poveikį¹⁸⁸, todėl ne visi sprendimai galėtų būti vertinami *ne bis in idem* principo taikymo aspektu. Pagal reglamentą Nr. 1/2003 nacionalinės konkurencijos institucijos gali priimti tokius sprendimus: pareikalauti nutraukti pažeidimą; taikyti laikinąsias apsaugos priemones; priimti įsipareigojimus; skirti vienkartinės, periodinės ar kitas nacionaliniuose įstatymuose numatytas baudas.¹⁸⁹ Tai yra baigtinis sąrašas sprendimų, kuriuos gali priimti nacionalinės institucijos ir šiuo atveju baudžiamąjį poveikį ūkio subjektui gali turėti tik sprendimas skirti baudas už tam tikrą konkurencijos teisės pažeidimą, taigi tik jis patenka į *ne bis in idem* taikymo sritį¹⁹⁰.

Byloje *Italcementi*¹⁹¹ EBTT taip pat nustatė, jog, vertinant nacionalinės konkurencijos institucijos priimtą sprendimą per *ne bis in idem* principo taikymo prizmę, reikia atsižvelgti į tokius sprendimo aspektus: pirma, faktų tapatumas, antra, pažeidėjų tapatumas, trečia, teisinis interesas, kurį siekiama apsaugoti. Tai leidžia daryti išvadą, jog *ne bis in idem* principas būtų pažeistas, tik tada, jeigu konkurencijos teisės pažeidimas būtų įvykdytas to paties subjekto bei pažeidimas paveiktų tos pačios valstybės narės teritoriją¹⁹². Tai būtų atvejai, kai Komisija siekia priimti naują sprendimą byloje jau išnagrinėtoje vienos konkurencijos teisės institucijos ir *vice-versa*. Horizontaliame bendradarbiavimo lygmenyje tai būtų atvejai, kai nacionalinė konkurencijos institucija nubaudė ūkio subjektą už konkurencijos teisės pažeidimą, kuris turėjo neigiamų pasekmių

¹⁸⁶ Initiative of the Hellenic Republic with a view to adopting a Council Framework Decision concerning the application of the "ne bis in idem" principle // Official Journal, C 100, 2003, 1 str.

¹⁸⁷ Wasmeier, M., Thwaites, N. The development of *ne bis in idem* into a transnational fundamental right in EU law: comments on recent developments. *E.L.R.*, 2006, Vol. 31(4), p. 565-578. Taip pat Canenbley, C., Rosenthal M. Cooperation between antitrust authorities in - and outside the EU: what does it mean for multinational corporations: Part 2? *E.C.L.R.*, 2005, 26(3), 178-187.

¹⁸⁸ *Ne bis in idem* principas yra taikomas tada, kai nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimas gali turėti baudžiamąjį arba išteisinamąjį poveikį asmeniui, dėl kurio jis buvo priimtas.

¹⁸⁹ Reglamento Nr. 1/2003 5 str.

¹⁹⁰ Paulis ir Gauer laikosi nuomonės, jog sprendimai dėl simbolinių arba labai mažų baudų skyrimo nepatektų į *ne bis in idem* taikymo sritį. Paulis, E., Gauer, C. Le règlement n° 1/2003 et le principe du *ne bis in idem*. *Concurrences*, 2005, N° 1, p. 32-40.

¹⁹¹ EBTT byla sujungtose bylose, *Aalborg Portland A/S (C-204/00 P)*, *Irish Cement Ltd (C-205/00 P)*, *Ciments français SA (C-211/00 P)*, *Italcementi - Fabbriche Riunite Cemento SpA (C-213/00 P)*, *Buzzi Unicem SpA (C-217/00 P)* and *Cementir - Cementerie del Tirreno SpA (C-219/00 P) v Commission*, ECR [2004], I-00123, 338-340 punktai.

¹⁹² Paulis, E., Gauer, C. Le règlement n° 1/2003 et le principe du *ne bis in idem*. *Concurrences*, 2005, N° 1, p. 32-40.

ir kitos valstybės teritorijoje, o valstybė narė, kurios teritoriją yra paveikęs pažeidimas, siekia priimti naują sprendimą dėl to paties konkurencijos teisės pažeidimo.¹⁹³

3.2. Galimybė Europos Bendrijų Komisijai pažeisti *ne bis in idem* principo taikymą

Komisija *ne bis in idem* principui galėtų nusižengti, jeigu du kartus prieš tą patį ūkio subjektą bandytų priimti sprendimą dėl EB sutarties konkurencijos teisės normų pažeidimo¹⁹⁴. Galimybė Komisijai taip pasielgti atsirastų tuomet, kai pirmesnis Komisijos sprendimas būtų panaikintas ES teisminių institucijų¹⁹⁵. *A fortiori*, reikėtų pabrėžti, jog Komisijos sprendimo dėl EB sutarties konkurencijos normų pažeidimo panaikinimas bei Komisijos priimtas sprendimas tuo pačiu pagrindu, dėl paties dalyko, toms pačioms šalims iš naujo ne visada reikštų *ne bis in idem* principo pažeidimą. Reikėtų skirti du atvejus: pirma, kai Komisijos sprendimas panaikinamas dėl procesinių teisės normų nesilaikymo, antra, kai sprendimas yra panaikinamas nesant pakankamai įrodymų dėl konkurencijos teisės normų pažeidimo.

3.2.1. Europos Bendrijų Komisijos sprendimo panaikinamas dėl procesinių teisės normų nesilaikymo

Ši situacija buvo nagrinėta EBTT byloje *PVC II*¹⁹⁶ ir pats teismas išaiškino *ne bis in idem* principo taikymo sferą. 1988 m. EBTT panaikino¹⁹⁷ pirmąjį Komisijos sprendimą¹⁹⁸ todėl, kad Komisija jį priimdama nesilaikė tam tikrų procedūrinių reikalavimų. Po šio sprendimo panaikinimo 1994 m. Komisija vėl inicijavo bylos nagrinėjimą ir grupę gamintojų pripažino kaltais dėl EB sutarties konkurencijos teisės normų nesilaikymo bei paskyrė pinigines sankcijas¹⁹⁹. EBTT byloje *PVC II* išaiškino, jog „<..> principas *ne bis in idem* draudžia Komisijai iš naujo nagrinėti bylą dėl konkurencijos teisės normų pažeidimo iš esmės ir priimti sprendimą dėl sankcijų taikymo, jeigu ši bausmė būtų

¹⁹³ Paulis, E., Gauer, C. Le règlement n° 1/2003 et le principe du *ne bis in idem*. *Concurrences*, 2005, N° 1, p. 32-40.

¹⁹⁴ PIT byla Nr. T-224/00, *Archer Daniels Midland v Commission*, ECR [2003], II-02597, 86 punktas.

¹⁹⁵ EB sutarties 230 str. įtvirtina, jog ES teisminės institucijos prižiūri Komisijos bei kitų ES institucijų teisės aktų teisėtumą.

¹⁹⁶ EBTT byla sujungtose bylose *Limburgse Vinyl Maatschappij NV (LVM) (C-238/99 P)*, *DSM NV and DSM Kunststoffen BV (C-244/99 P)*, *Montedison SpA (C-245/99 P)*, *Elf Atochem SA (C-247/99 P)*, *Degussa AG (C-250/99 P)*, *Enichem SpA (C-251/99 P)*, *Wacker-Chemie GmbH and Hoechst AG (C-252/99 P)* and *Imperial Chemical Industries plc (ICI) (C-254/99 P) v Commission*, ECR [2002], I-08375.

¹⁹⁷ EBTT byla Nr. C137/94, *Commission v BASF and others*, [1994] ECR, I-2629.

¹⁹⁸ Komisijos sprendimas *PVC* byloje // Official Journal, L 74-17/03/1989, p. 1.

¹⁹⁹ Komisijos sprendimas *PVC* byloje // Official Journal, L 239-14/09/1994, p. 14.

antroji, lyginant su pirmąją bausme, o ūkio subjektui antrą kartą būtų nustatyta atsakomybė už tą patį konkurencijos teisės normų pažeidimą, arba pirmoji bausmė, kai pirmasis sprendimas dėl to paties konkurencijos teisės normų pažeidimo neįrodė ūkio subjekto kaltės“. Kita vertus, tai netrukdo Komisijai atnaujinti bylos nagrinėjimo iš esmės dėl to paties konkurencijos teisės normų pažeidimo, jeigu pirmasis Komisijos sprendimas buvo panaikintas dėl procesinių teisės normų nesilaikymo, be jokio bylos faktų vertinimo iš esmės. ES teisminių institucijų sprendimas panaikinti Komisijos sprendimą dėl procesinių teisės normų nesilaikymo negali būti suprantamas kaip ūkio subjekto išteisinimas dėl padaryto ES konkurencijos teisės normų pažeidimo. Tokiu atveju Komisijos sprendimas, nustatantis naujas sankcijas už konkurencijos teisės normų pažeidimą, laikytinas ne papildantis jau nustatytas sankcijas, o pakeičiantis senąsias naujomis.²⁰⁰

Taigi, kaip nustatyta EBTT, Komisija nepažeidžia *ne bis in idem* principo priimdama sprendimą iš naujo, jeigu pirmasis buvo panaikintas dėl procesinių taisyklių nesilaikymo. Tokia EBTT pozicija suprantama ir logiška, kadangi šiuo atveju panaikinus sprendimą ūkio subjektas lieka nenubaustas už savo konkurencijos teisės normų pažeidimą dėl objektyvių priežasčių, kurios nereiškia, jog ūkio subjektas iš tikrųjų neįvykdė pažeidimo. Principo taikymas šiuo atveju būtų visiškai nelogiškas, kadangi jis pasitarnautų ne konkurencijos teisės laikymosi užtikrinimui, bet padėtų ūkio subjektui išvengti atsakomybės. Kita vertus, tokios pakartotinės bylos negali būti vertinamos teigiamai, kadangi bet kuriuo atveju, tokia situacija iškyla dėl Komisijos nesugebėjimo tinkamai taikyti savo pačios procesines taisykles, taip pat ES patiria nereikalingų išlaidų dėl pakartotinių procesų²⁰¹.

3.2.2. Europos Bendrijų Komisijos sprendimo panaikinamas dėl įrodymų trūkumo

Vienas iš pagrindų, dėl kurių EBTT turi teisę panaikinti Komisijos sprendimus dėl konkurencijos teisės normų pažeidimo, yra įrodymų trūkumas²⁰². Komisija priimdama sprendimą dėl EB sutarties 81 ir 82 str. pažeidimo turi būti tikra, jog jos surinktų įrodymų

²⁰⁰ EBTT byla sujungtose bylose *Limburgse Vinyl Maatschappij NV (LVM) (C-238/99 P)*, *DSM NV and DSM Kunststoffen BV (C-244/99 P)*, *Montedison SpA (C-245/99 P)*, *Elf Atochem SA (C-247/99 P)*, *Degussa AG (C-250/99 P)*, *Enichem SpA (C-251/99 P)*, *Wacker-Chemie GmbH and Hoechst AG (C-252/99 P)* and *Imperial Chemical Industries plc (ICI) (C-254/99 P) v Commission*, ECR [2002], I-08375, 61 ir 62 punktai.

²⁰¹ *Cit. op.* 6, p. 103.

²⁰² Komisijos sprendimai dėl įrodymų trūkumo buvo panaikinti tokiose bylose kaip: PIT byla Nr. T-198/98, *Micro Leader Business v. Commission*, [1999], ECR II-3989, EBTT byla Nr. C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85, *Ahlstroem Osakeyhtiö v. Commission*, [1993], I-1575.

pakanka nustatyti normų pažeidimus. Priešingu atveju ūkio subjektas gali kreiptis į ES teismines institucijas dėl Komisijos sprendimo panaikinimo. Teismui panaikinus tokį sprendimą, kyla klausimas, ar Komisija turi teisę antrą kartą priimti sprendimą dėl to paties konkurencijos teisės pažeidimo.

*PVC II*²⁰³ byloje EBTT atsakė į šį klausimą aiškiai įtvirtindamas, jog panaikinus sprendimą dėl įrodymų trūkumo bet kokie Komisijos veiksmai, siekiant iš naujo apkaltinti ūkio subjektą tos pačios veikos įvykdymu, prieštarautų *ne bis in idem* principui, kartu ir EŽTK septintajam protokolui bei Chartijai. Be to, tokie Komisijos veiksmai ūkio subjekto atžvilgiu reikštų pakartotinį procesą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, dėl kurio ūkio subjektas jau buvo išteisintas²⁰⁴.

Darytina išvada, jog pagal EBTT jurisprudenciją Komisijos sprendimo panaikinimas dėl įrodymų trūkumo yra tolygus ūkio subjekto išteisinimui dėl konkurencijos teisės pažeidimo įvykdymo, taigi ir pakartotinis procesas dėl to paties dalyko, tuo pačiu pagrindu būtų tiesioginis ir neginčijamas *ne bis in idem* principo pažeidimas. Vis dėlto, esant galimybei, jog ūkio subjektas dalyvavo EB sutarties konkurencijos pažeidime, EŽTK septintojo protokolo 4 str. 2 d. bei Chartijos 52 str. numato proceso atnaujinimo galimybę. Šia galimybe Komisija gali pasinaudoti paaiškėjus naujoms bylos aplinkybėms, kurios iš esmės pakeistų tolesnį bylos vertinimą.

3.3. Konkurencijos institucijų paralelinė kompetencija bei santykis su *ne bis in idem* principu

Nacionalinės konkurencijos institucijos, įgyvendindamos reglamentu Nr. 1/2003 nustatytą paralelinę kompetenciją, taiko EB sutarties 81 ir 82 str. Ši pareiga iškelia problemą, su kuria turės susidurti nacionalinės konkurencijos institucijos – ne tik užtikrinti efektyvų konkurencijos normų taikymą, bet kartu ir nepažeisti *ne bis in idem* principo veikimo.

Siekdama išvengti principo pažeidimo nacionalinė institucija gali pasinaudoti *lis pendens* principu, įtvirtintu reglamento Nr. 1/2003 13 str. ir atsisakyti nagrinėti bylą tuo pagrindu, jog ji buvo nagrinėta, ar yra nagrinėjama kitos nacionalinės institucijos. Be to, keitimasis informacija EBT leidžia nacionalinėms konkurencijos institucijoms sužinoti

²⁰³ EBTT byla sujungtose bylose *Limburgse Vinyl Maatschappij NV (LVM) (C-238/99 P)*, *DSM NV and DSM Kunststoffen BV (C-244/99 P)*, *Montedison SpA (C-245/99 P)*, *Elf Atochem SA (C-247/99 P)*, *Degussa AG (C-250/99 P)*, *Enichem SpA (C-251/99 P)*, *Wacker-Chemie GmbH and Hoechst AG (C-252/99 P)* and *Imperial Chemical Industries plc (ICI) (C-254/99 P) v Commission*, ECR [2002], I-08375.

²⁰⁴ *Cit. op.* 6, p. 104.

apie tiriamas bylas ir apie priimamus sprendimus – tai sumažina galimybę pradėti bylos nagrinėjimą dėl to paties pažeidimo.

Pirmasis EBTT sprendimas dėl *ne bis in idem* principo taikymo konkurencijos teisėje buvo įtvirtintas dar 1969 m. *Wilhelm*²⁰⁵ byloje. EBTT išaiškino, jog tuo metu galiojantis reglamentas Nr. 17 nedraudė paraleliai nagrinėti bylą Komisijai, taikant EB sutarties 81 str., o nacionalinei konkurencijos institucijai – nacionalines konkurencijos teisės normas. Anot teismo, paralelinis bylos nagrinėjimas nepažeidė *ne bis in idem* principo, kadangi nacionalinės ir ES konkurencijos teisės normos siekia apsaugoti skirtingas rinkas ir skirtingus teisinius interesus. Vis dėlto EBTT pripažino, jog reikėtų atsižvelgti į prieš tai nacionalinės konkurencijos institucijos priimtą sprendimą, nustatant ūkio subjektams sankcijas.²⁰⁶ Reikėtų pažymėti, jog šis sprendimas yra esminis, aiškinant *ne bis in idem* principo taikymą, tačiau būtinai reikia atsižvelgti į tai, jog jis buvo priimtas galiojant reglamentui Nr. 17. Po naujo reglamento Nr. 1/2003 įsigaliojimo situacija pasikeitė. Šiuo metu, tiek Komisija, tiek nacionalinės konkurencijos institucijos privalo taikyti ES konkurencijos teisės normas, jeigu pažeidimas turi įtakos kelių valstybių narių teritorijoms.²⁰⁷ PIT pripažįsta šiuos EBTT išaiškinimus ir laikosi tos pačios pozicijos. 2003 m. PIT priimtas sprendimas byloje *Archer Daniels Midland*²⁰⁸ įtvirtino, jog paprastas teisingumas (angl. - *natural justice*) reikalauja, jog Komisija, skirdama sankcijas, atsižvelgtų į valstybių narių prieš tai nustatytąsias. Taigi, jeigu Komisija ar nacionalinės konkurencijos institucijos siektų iš naujo nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimą, dėl kurio ūkio subjektas buvo nubaustas, ūkio subjektas gali tikėtis, jog nacionalinė konkurencijos institucija atsižvelgs į jau priimtą sprendimą.

²⁰⁵ EBTT byla Nr. C 14-68, *Walt Wilhelm and others v Bundeskartellamt*, ECR [1969], I-00001.

²⁰⁶ Generalinis advokatas Colomer *Italcementi* byloje (EBTT byla sujungtose bylose *Aalborg Portland A/S (C-204/00 P)*, *Irish Cement Ltd (C-205/00 P)*, *Ciments français SA (C-211/00 P)*, *Italcementi - Fabbriche Riunite Cemento SpA (C-213/00 P)*, *Buzzi Unicem SpA (C-217/00 P)* and *Cementir - Cementerie del Tirreno SpA (C-219/00 P) v Commission*, ECR [2004], I-00123) griežtai kritikavo tokią EBTT poziciją, teigdamas, jog nacionalinė ir ES konkurencijos teisė siekia to paties tikslo – apsaugoti konkurenciją ES viduje. Reikia pažymėti, jog ši generalinio advokato nuomonė nėra privaloma.

²⁰⁷ Paulis, E., Gauer, C. Le règlement n° 1/2003 et le principe du non bis in idem. *Concurrences*, 2005, N° 1, p. 32-40.

²⁰⁸ PIT byla Nr. T-224/00, *Archer Daniels Midland v Commission*, ECR [2003], II-02597, 87 punktas. Tokia pati pozicija buvo išlaikyta ir bylose: EBTT byla Nr. 7/72, *Boehringer v Commission*, 3 punktas, PIT byla T-141/89, *Tréfileurope v Commission*, [1995] ECR II-791, 191 pastraipa, PIT byla Nr. T-149/89, *Sotralentz v Commission*, [1995] ECR II-1127, 29 punktas.

IV. Atleidimo nuo atsakomybės samprata ES konkurencijos teisėje

4.1. Atleidimo nuo atsakomybės instituto taikymo problematika

Komisija laikosi pozicijos, jog su konkurencijos teisės pažeidimais²⁰⁹ galima efektyviai kovoti ne tik pačiai imantis iniciatyvos, bet taip pat skatinant ūkio subjektus pranešti apie draudžiamus kartelinius susitarimus.²¹⁰ Paskatinta JAV pavyzdžio dėl ūkio subjektų pranešimų apie kartelinius susitarimus efektyvumo²¹¹, 1996 m. Komisija parengė pirmąjį pranešimą dėl atleidimo nuo atsakomybės karteliniuose susitarimuose²¹². Programos efektyvumas skatino gerinti sistemą ir dar 2002 m. Komisija išleido minėtos atleidimo nuo atsakomybės programos²¹³ patobulintą versiją, kuri tapo dar veiksmingesnė.²¹⁴ 2006 m. Komisija dar kartą peržiūrėjo savo atleidimo nuo atsakomybės institutą ir, atsižvelgdama šios programos taikymo praktiką, pateikė naują pranešimą, kuris taikomas šiuo metu.²¹⁵

Reikia pabrėžti, jog atleidimo nuo atsakomybės (angl. – *Leniency*) terminas ne pilnai atspindi šio instituto taikymo sritį. Ji yra platesnė ir suteikia ūkio subjektams ne tik galimybę išvengti atsakomybės dėl konkurencijos teisės pažeidimų, bet ir tikėtis sankcijų sumažinimo.²¹⁶ Pagal Komisijos modelį ji apima tik atleidimą nuo atsakomybės arba sankcijų sumažinimą dėl EB sutarties 81 str. pažeidimų. Magistriniame darbe vartojama *atleidimo nuo atsakomybės* instituto sąvoka apims atleidimą nuo atsakomybės bei baudų sumažinimą.

Atleidimo nuo atsakomybės sistema veiksmingiausia tada, kai yra sudaromi slapti karteliniai susitarimai, kuriuos konkurencijos institucijoms yra sunku išaiškinti. Atleidimo nuo atsakomybės institutas skatina išduoti susitariančiuosius (angl. - *to blow a whistle*), taip palengvinant pažeidimų tyrimo našta konkurencijos institucijoms. Be to, pats bendradarbiavimo su konkurencijos institucijomis faktas *per se* leidžia ūkio subjektams

²⁰⁹ Šiame skyriuje sąvoka „konkurencijos teisės pažeidimas“ vartojamas, kalbant apie EB sutarties 81 str. pažeidimus.

²¹⁰ Nuo 2002 m. iki 2005 m. Komisija gavo 167 „prisipažinimus“. Sandhu, S. J. The European Commission's Leniency policy: a policy success. *E.C.L.R.*, 2007, Vol. 28(3), p. 148-157.

²¹¹ Wils, P.J. W. Leniency in antitrust enforcement: theory and practice”. *World competition*, 2007, Vol. 30(1), p. 25-64.

²¹² Commission Notice on the non-imposition or reduction of fines in cartel cases // Official Journal C 207, 1996, p. 0004–0006.

²¹³ Commission Notice on the non-imposition or reduction of fines in cartel cases // Official Journal C 45, 2002, p. 3. Taip pat Arp, D. J., Swaak, C. R. A. A tempting offer: Immunity from fines for cartel conduct under the European Commission's new leniency notice. *E.C.L.R.*, 2003, Vol. 24(1), p. 9-18.

²¹⁴ *Cit. op.* 6, p. 219.

²¹⁵ Commission Notice on Immunity from fines and reduction of fines in cartel cases // Official Journal C 298, 2006, p. 17.

²¹⁶ Wils, P.J. W. Leniency in antitrust enforcement: theory and practice. *World competition*, 2007, Vol. 30(1), p. 25-64.

tikėtis „malonės“, gaunant švelnesnę bausmę lyginant su ta, kuri galėtų būti paskirta, nesant aktyvaus noro padėti atskleisti konkurencijos teisės pažeidimus²¹⁷.

Įdomu yra tai, jog nėra bendro ar bent jau harmonizuoto atleidimo nuo atsakomybės instituto visoje ES. Komisijos įgyvendinama atleidimo nuo atsakomybės sistema yra privaloma tik pačiai Komisijai. Šiuo metu net ne visos valstybių narių konkurencijos institucijos turi atitinkamą atleidimo nuo atsakomybės sistemą²¹⁸. Valstybės narės, įgyvendinančios atleidimo nuo atsakomybės institutą, yra laisvos pasirinkti jo formą bei taikymo sąlygas, kadangi ši sritis nėra vienoda ES mastu, pavyzdžiui, ne visos nacionalinės institucijos siūlo visišką atleidimą nuo atsakomybės, kai kurios numato galimybę tik sumažinti paskirtą baudą arba *vice versa*²¹⁹. Tačiau daugelyje ES šalių veikia Komisijos įtvirtintas atleidimo nuo atsakomybės modelis, nustatytas dar 1996 m. pranešimu, tarp jų yra Vokietija ir Prancūzija²²⁰. Apžvelgus Komisijos bei kitų valstybių narių atleidimo nuo atsakomybės programas, galima išskirti tokius jų bruožus: tik Nyderlandai, Prancūzija bei Komisija taiko visišką imunitetą nuo baudų skyrimo; Vokietija, Lenkija jų netaiko. Lenkijos, Didžiosios Britanijos bei Komisijos atleidimo nuo atsakomybės programos reikalauja, jog pažeidimas būtų nutrauktas tik pranešus apie jį, tuo tarpu Vokietija ir Nyderlandai to nereikalauja. Belgijos nacionalinė konkurencijos institucija nepriima žodinių „prisipažinimų“, tuo tarpu Didžiosios Britanijos konkurencijos institucija ir Komisija priima²²¹.

Komisijos paskelbtame nacionalinių konkurencijos institucijų sąrašė Lietuva yra nurodyta kaip viena iš šalių, kurios taiko atleidimo nuo atsakomybės institutą. Konkurencijos įstatymas numato atvejus, kada ūkio subjektas, besikreipiantis į konkurencijos tarybą, gali būti atleistas nuo baudos. Svarbu pažymėti, jog skirtingai nuo Komisijos konkurencijos taryba gali taikyti šį institutą ne tik dėl susitarimų nekonkuruoti, bet ir piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atveju²²².

²¹⁷ EBTB byla Nr. 136/79, *National Panasonic (UK) Limited v Commission*, ECR [1980], I-02033.

²¹⁸ Komisija nurodo, jog šiuo metu 21 valstybė narė įgyvendina atleidimo nuo atsakomybės programą, tarp jų yra ir naujos valstybės narės Rumunija ir Bulgarija. Ispanija, Portugalija, Italija, Danija, Malta, Slovėnija neturi programų atitinkančių atleidimo nuo atsakomybės institutą. [žiūrėta 2007 m. kovo mėn.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/comm/competition/ecn/leniency_programme_nca.pdf>.

²¹⁹ Swaak, C. R. A., Mollica, M. R. Leniency applicants to face modernisation of EC competition law. *E.C.L.R.*, 2005, Vol. 26(9), p. 507-517. Taip pat Wils, P.J. W. Leniency in antitrust enforcement: theory and practice. *World competition*, 2007, Vol. 30(1), p. 25-64.

²²⁰ Henry, D. Leniency programmes: an anaemic carrot for cartels in France, Germany and the UK. *E.C.L.R.*, 2005, Vol. 26(1), p. 13-23.

²²¹ Reynolds, M. J., Anderson, A. J. Immunity and leniency in EU cartel cases: current issues. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(2), p. 82-90. Taip pat Carswell Parmentier, L. Recent developments in French competition law - commitments, leniency and settlement procedures - the French approach. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(11), p. 616-630.

²²² Šiuo metu konkurencijos taryba siekia priimti konkurencijos įstatymo pataisą, kuri panaikintų atleidimo nuo atsakomybės taikymą ūkio subjektams, piktnaudžiaujantiems dominuojančia padėtimi. Šia pataisa siekiama įtvirtinti Komisijos įgyvendinamą atleidimo nuo atsakomybės modelį, kadangi šio instituto

Konkurencijos įstatymo 43 str. įtvirtina, jog ūkio subjektas, kuris nebuvo draudžiamo susitarimo iniciatorius ir neskatino kitų ūkio subjektų dalyvauti draudžiamame susitarime, privalo pateikti informaciją apie susitarimą iki tyrimo pradžios; ūkio subjektas turi būti pirmasis iš susitariančiųjų, pateikęs tokią informaciją, taip pat numatyta aktyvaus bendradarbiavimo su konkurencijos taryba pareiga. Išpildžius visas sąlygas ūkio subjektas gali būti atleistas nuo baudos. Konkurencijos įstatymo 43 str. 2 d. atleidimą nuo atsakomybės piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atveju. Ūkio subjektams, norintiems įgyvendinti atleidimo nuo atsakomybės institutą, įstatymas numato tokius reikalavimus: ūkio subjektas privalo nutraukti draudžiamus veiksmus bei atlyginti padarytą žalą, pateikti visą reikalingą informaciją konkurencijos tarybai bei bendradarbiauti su ja, taip pat jo draudžiami veiksmai neturėjo sukelti esminės žalos kitų ūkio subjektų ar visuomenės interesams. Reikia pažymėti, jog ir susitarimų, ir dominavimo atveju ūkio subjektas gali tikėtis atleidimo nuo baudos tik konkurencijos tarybai išnagrinėjus konkurencijos teisės pažeidimą iš esmės. Šiuo metu situacija yra tokia, kad Lietuvoje nėra praktikos dėl šio instituto taikymo, taigi apie jo efektyvumą būtų sunku spręsti ar lyginti su ES vykdomomis atleidimo nuo atsakomybės programomis²²³.

Magistrinis darbas yra skirtas nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimui EBT aptarti, taigi šioje dalyje nebus nagrinėjami kitų valstybių narių atleidimo nuo atsakomybės institutų taikymo ypatumai, o bus koncentruojamasi į pagrindines problemas, su kuriomis susiduria nacionalinės konkurencijos institucijos, pateikdamos „prisipažinimus“ EBT, ar ūkio subjektai, kreipdamiesi į nacionalines konkurencijos institucijas dėl atleidimo nuo atsakomybės. Galima būtų išskirti tris esmines problemas: pirmiausia, reglamento Nr. 1/2003 11 str. numato reikalavimus pateikti EBT visą informaciją apie inicijuotus konkurencijos teisės pažeidimų tyrimus, o 12 str. įtvirtina galimybę keistis visa informacija ir naudoti ją kaip įrodymus konkurencijos teisės pažeidimų bylose. Kyla klausimas, koku būdu ūkio subjektas, kuris

taikymas ūkio subjektams, piktnaudžiavusiems dominuojančia padėtimi, negali pasiekti atleidimo nuo atsakomybės instituto tikslų, nes ūkio subjektas, piktnaudžiaudamas dominuojančia padėtimi, priima tik nuo jo paties valios priklausantį sprendimą, tai suvokia ir yra suinteresuotas gauti iš to naudos. Panaikinus konkurencijos įstatymo 43 str. 2 d., numatančią dominuojančio ūkio subjekto, įvykdžiusio draudžiamus veiksmus, atleidimo nuo baudos sąlygas, būtų panaikinta netikslinga teisės norma, kuri suteikia tokiam ūkio subjektui galimybę nepagrįstai išvengti su konkurencijos pažeidimu susijusių pasekmių – baudos paskyrimo. „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 3, 14, 20, 23, 26, 30, 40, 41, 43 ir 44 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas“ [interaktyvus], [žiūrėta 2007 balandžio mėn.]. Prieiga per internetą:< <http://www.konkuren.lt/konkurencija/istatymas.htm>>. Taip pat „Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto“ [interaktyvus], [žiūrėta 2007 balandžio mėn.]. Prieiga per internetą:< <http://www.konkuren.lt/konkurencija/istatymas.htm>>.²²³ Remtasi Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos pateikta medžiaga. [žiūrėta 2007 balandžio mėn.]. Prieiga per internetą:< <http://www.konkuren.lt>>.

pripažįstą įvykdęs konkurencijos teisės pažeidimą, galės jaustis saugus, jog prieš jį nebus pradėta inicijuoti pažeidimo tyrimo procedūra tos nacionalinės institucijos, į kurią jis nesikreipė, dar bylų paskirstymo stadijoje. Reglamento Nr. 1/2003 12 str. taikymo ribose ūkio subjektas negali būti tikras, jog jo „prisipažinimas“ nebus panaudotas prieš jį kitų nacionalinių konkurencijos institucijų kaip įrodymas. Galiausiai, nesant „vieno langelio sistemos“ (angl. - *one stop shop*), o reglamentu Nr. 1/2003 įtvirtinant pareigą taikyti EB sutarties 81 ir 82 str. ir Komisijai, ir nacionalinėms konkurencijos institucijoms, potencialūs „prisipažintojai“ neretai susiduria su dilema, į kurią konkurencijos instituciją kreiptis, kadangi vienai institucijai atmetus „prisipažinimą“, kaip „netinkamai“ nagrinėti, jis nebus laikomas pateiktu kitoms „tinkamoms“ konkurencijos institucijoms.

4.1.1. Atleidimo nuo atsakomybės institutas ir reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio reikalavimai

Reglamento Nr. 1/2003 11 str. numato atvejus, kai informacija turi būti pateikta EBT, įgyvendinant vieną pagrindinių EBT funkcijų – efektyviai paskirstant bylas tarp konkurencijos institucijų. Tai sudaro galimybę konkurencijos institucijoms keistis informacija apie gautus „prisipažinimus“ dėl konkurencijos teisės pažeidimų įvykdymo²²⁴.

Reglamento Nr. 1/2003 11 str. 3 d. įtvirtina, jog valstybių narių konkurencijos institucijos, veikdamos pagal EB sutarties 81 ir 82 str., raštu informuoja Komisiją prieš pradėdamos įgyvendinti pirmą oficialią tiriamąją priemonę arba iš karto tik pradėjusios ją įgyvendinti. Ši informacija gali būti teikiama ir kitų valstybių narių konkurencijos institucijoms. Taigi yra įtvirtinta pareiga pateikti visą informaciją susijusią su konkurencijos teisės pažeidimais, įskaitant ir „prisipažinimus“ apie konkurencijos teisės pažeidimų įvykdymą. Keitimasis informacija pagal reglamento Nr. 1/2003 11 str. gali neigiamai paveikti ūkio subjekto interesus, kadangi jo pateikta informacija, patekusi į EBT, gali būti panaudota prieš jį kitai nacionalinei institucijai pradėdant pažeidimo tyrimą. Taigi kaip ūkio subjektas yra apsaugotas nuo tokios grėsmės?

Komisija, saugodama ūkio subjektų interesus, pranešime dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis numatė, jog valstybės narės konkurencijos

²²⁴Gauer, C., Jaspers, M. The European competition network achievements and challenges – a case in point: leniency. *Competition Policy newsletter*, 2006, n. 2, p. 8-12. Taip pat Blake, S., Schnichels, D. Leniency following modernisation: safeguarding Europe's leniency programmes. *Competition Policy newsletter*, 2004, n. 2, p. 7-13.

institucija, iš ūkio subjekto gavusi informaciją apie konkurencijos teisės pažeidimo įvykdymą, pagal reglamento Nr. 1/2003 11 str., negali jos panaudoti kaip pagrindo konkurencijos teisės pažeidimo tyrimui pradėti nei pagal EB sutarties konkurencijos teisės normas, nei pagal nacionalines normas. Tačiau ši nuostata neatima konkurencijos institucijoms galimybės pradėti tyrimą dėl to paties konkurencijos teisės pažeidimo, jeigu informacija apie jį buvo gauta iš kitų šaltinių²²⁵. Byloje *Spanish Banks*²²⁶ EBTT šį argumentą patvirtino išaiškindamas, jog nacionalinių konkurencijos institucijų autonomiškumas leidžia joms pradėti konkurencijos teisės pažeidimo tyrimą gavus informacijos kitu pagrindu.

4.1.2. Atleidimo nuo atsakomybės institutas ir reglamento Nr. 1/2003 12 straipsnio reikalavimai

Reglamento Nr. 1/2003 12 str. įtvirtina Komisijos įsipareigojimus *vis-a-vis* nacionalinėms konkurencijos institucijoms bei *vice versa*. Reglamento Nr. 1/2003 12 str. 1 d. numato, jog Komisija ir valstybių narių konkurencijos institucijos turi EB sutarties 81 ir 82 str. taikymo tikslu teikti viena kitai ir naudoti kaip įrodymus bet kurių faktais patvirtintą ar teisės dalyką, įskaitant ir konfidencialią informaciją. Reglamento Nr. 1/2003 12 str. 2 d. numato, jog tokia informacija gali būti naudojama tik su tikslu taikyti EB sutarties 81 ir 82 str. ir tik dėl dalyko, kuriam ji buvo surinkta. Informacijai, gautai „prisipažinimo būdu“, numatoma ir kitų ribojimų. Tokia informacija negali būti panaudota kaip įrodymas prieš ūkio subjektą, kuris pranešė apie konkurencijos teisės pažeidimą o, norint informaciją pateikti EBT, reikia laikytis tam tikrų reikalavimų.

Šie reikalavimai taikomi dviejų tipų „prisipažinimo būdu“ gautai informacijai.²²⁷ Pirma, tai taikoma informacijai, kurią geranoriškai pateikė ūkio subjektas. Antra, draudimas apima ir informaciją, kuri buvo gauta atliekant patikrinimus ar kitus veiksmus, kuriuos sąlygojo ūkio subjekto „prisipažinimas“.

Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis pirmiausia įtvirtina sąlygą, jog turi būti ūkio subjekto sutikimas dėl informacijos pateikimo kitoms nacionalinėms institucijoms EBT²²⁸. Toks sutikimas

²²⁵ *Cit. op.* 6, p. 237.

²²⁶ EBTT byla Nr. C-67/91, *Dirección General de Defensa de la Competencia v Asociación Española de Banca Privada and others*, ECR [1991], I-04785.

²²⁷ Blake, S., Schnichels, D. Leniency following modernization: safeguarding Europe's leniency programmes. *E.C.L.R.*, 2004, Vol. 25(12), p. 765-770.

²²⁸ Komisijos pranešimo 40 par.

privalo būti pateiktas ne tik informacijai, kurią pareiškime nurodė pats ūkio subjektas, bet ir informacijai, kuri buvo gauta, atlikus kitus veiksmus, o veiksmai buvo sąlygoti konkretaus „prisipažinimo“²²⁹. Tačiau toks sutikimas yra reikalaujamas ne visada. Komisija aukščiau minėtame pranešime nurodo, jog jeigu kelios nacionalinės konkurencijos institucijos jau yra gavusios „prisipažinimus“ tos pačios šalies, dėl to paties konkurencijos teisės pažeidimo, tokio sutikimo nereikia. Taip pat reikia pažymėti, jog ūkio subjektas, kreipdamasis į kelias nacionalines institucijas, iš karto prarandą teisę atsiimti savo „prisipažinimą“²³⁰.

Valstybių narių konkurencijos institucijos norėdamos laisvai gauti informacija iš EBT privalo duoti išsipareigojimus, jog neatskleis informacijos, kuri yra konfidenciali. Jeigu nacionalinė institucija, kuriai suteikiama tokia informacija, yra pasirašiusi tokį išsipareigojimą²³¹, ūkio subjekto sutikimas dėl pateiktos informacijos atskleidimo nėra reikalaujamas. Nacionalinė konkurencijos institucija išsipareigodama neatkleisti konfidencialios informacijos kartu išsipareigoja šios informacijos nenaudoti: a) prieš patį ūkio subjektą; b) prieš kitus fizinius ar juridinius asmenis, kuriems informaciją į EBT perduodanti institucija suteikė palankias sąlygas, leidžiančias išvengti atsakomybės už pažeidimą arba tikėtis sumažintų baudų; c) ūkio subjekto esančius ar buvusius darbuotojus ar kitus asmenis, kuriuos gali paliesti „prisipažinimas“.²³² Tokio nacionalinės institucijos išsipareigojimo kopiją gauna pats ūkio subjektas. Jis dar vadinamas ūkio subjekto *de facto*²³³ imunitetu.

Dar viena situacija, kai nėra reikalaujama ūkio subjekto sutikimo, iškyla tada, kai vienos valstybės narės nacionalinė institucija atlieka pažeidimo tyrimo veiksmus kitos nacionalinės konkurencijos institucijos prašymu, o į pastarąją kreipėsi pats ūkio subjektas. Pagrindas tokiems veiksams atlikti yra reglamento Nr. 1/2003 22 str. 1 d., kuri nurodo, jog siekiant nustatyti, ar buvo pažeistas EB sutarties 81 ir 82 str., valstybės narės konkurencijos institucija savo teritorijoje gali atlikti bet kokį nacionaliniuose įstatymuose numatytą patikrinimą ar įgyvendinti kitą tyrimo priemonę kitos valstybės narės konkurencijos institucijos vardu ir sąskaita, o surinkta informacija turi būti naudojama ir keičiamasi pagal 12 str. Sutikimas nėra reikalaujamas todėl, kad kita konkurencijos

²²⁹ Swaak, C. R. A., Mollica, M. R. Leniency applicants to face modernisation of EC competition law. *E.C.L.R.*, 2005, Vol. 26(9), p. 507-517.

²³⁰ Komisijos pranešimo 41 par.

²³¹ Šis išsipareigojimas yra nurodytas ir pridėtas kaip priedas prie Komisijos pranešimo dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis. Jį nacionalinės konkurencijos institucijos gali pasirašyti, tačiau neprivalo. Šiuo metu tokį išsipareigojimą yra pasirašiusios visos 27 ES valstybės narės.

²³² Reynolds, M. J., Anderson, A. J. Immunity and leniency in EU cartel cases: current issues. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(2), p. 82-90.

²³³ Swaak, C. R. A., Mollica, M. R. Leniency applicants to face modernisation of EC competition law, *E.C.L.R.*, 2005, Vol. 26(9), p. 507-517.

institucija nepradeda atskirai vykdyti konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo, o tik padeda greičiau ir efektyviau jį atlikti tai institucijai, į kurią kreipėsi ūkio subjektas su „prisipažinimu“ apie konkurencijos teisės pažeidimo įvykdymą.

Apibendrinus galima daryti išvadą, jog ūkio subjekto teisės yra pakankamai apsaugotos nuo netinkamo „prisipažinimo“ informacijos panaudojimo. Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis numato bendras išimtis, pagal kurias „prisipažinimo“ informacija prieš patekdama į EBT turėtų būti apsaugota. Šioje vietoje svarbu pažymėti, jog nors Komisijos pranešimas neturi privalomos juridinės galios. Vis dėlto reikalavimas, jog nacionalinės institucijos pasirašytų įsipareigojimus juose nurodant, jog bus gerbiami Komisijos pranešime įtvirtinti principai bei bus saugoma ūkio subjekto pateikta informacija, visiškai užpildo teisinio tikrumo principo spragą, kurią iš pirmo žvilgsnio galėtų sukelti Komisijos pranešime nustatytų principų neprivalomumas.

4.1.3. Tinkamos nacionalinės institucijos pasirinkimo problematika ir būtinybė sukurti „vieno langelio“ sistemą.

Kaip jau buvo minėta, valstybės narės bei Komisija netaiko vieningos atleidimo nuo atsakomybės sistemos, todėl ūkio subjektas prieš nusprenddamas, į kurią nacionalinę instituciją kreiptis, privalo apsvarstyti savo pasirinkimą.

Komisijos pranešimas dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis numato, jog nesant ES harmonizuotos atleidimo nuo atsakomybės sistemos, kreipimasis į vieną nacionalinę instituciją dėl „prisipažinimo“ apie draudžiamą susitarimą nėra laikomas kreipimusi į kitas ES nacionalines konkurencijos institucijas ar Komisiją. Ūkio subjektas turi būti suinteresuotas kreiptis į visas nacionalines konkurencijos institucijas, kurios turi teisę taikyti EB sutarties 81 str. ir kurios teritoriją paveiks konkurencijos teisės pažeidimas²³⁴. Taigi, jeigu susitarimas gali turėti įtakos kelių valstybių narių teritorijose, į visas jas ir privalo kreiptis ūkio subjektas²³⁵.

Vis dėlto paralelinė kompetencija tarp nacionalinių konkurencijos institucijų gali atgrasyti ūkio subjektą kreiptis su „prisipažinimu“ į konkurencijos institucijas dėl kelių priežasčių. Pirmiausia, ūkio subjektas neturi garantijos, jog net ir pranešęs apie kartelinį

²³⁴ Komisijos pranešimo 38 par.

²³⁵ Arbault, F., Peiro, F. The Commission's new notice on immunity and reduction of fines in cartel cases: building on success. *Competition policy newsletter*, 2002, n. 2, p. 15-23. Taip pat Devuyt, Y., Känkänen, J., Lindberg, P., Orsich, I., Roebing, G. EU enlargement and competition policy: where are we now? *Competition Policy newsletter*, 2002, n. 1, p. 3-6.

susitarimą jis išvengs bausmės, nes išlieka galimybė, jog kitos valstybės narės institucija pradės nagrinėti skundą kitu pagrindu, pavyzdžiui, gavus informacijos apie pažeidimo įvykdymą iš kitų šaltinių. Bylos nagrinėjimo terminai taip pat yra labai ilgi, todėl ne visada ūkio subjektas bus suinteresuotas laukti net kelis metus, kol bus išspręsta jo byla²³⁶.

Kreipimasis į Komisiją dėl „prisipažinimo“ apie konkurencijos teisės pažeidimą tam tikrais atvejais gali būti išeitis norint išvengti paralelinių procedūrų. Komisija, veikdama *primus inter pares* lyginant su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis, turi išimtinę teisę imtis nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimus. Pagal reglamento Nr. 1/2003 11 str. 6 d. Komisijos sprendimas nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimą atleidžia nacionalines konkurencijos institucijas nuo pareigos taikyti ne tik EB sutarties 81 str., bet ir nuo nacionalinių konkurencijos teisės normų taikymo. Šiuo atveju ūkio subjektas gali būti tikras, jog jokia kita institucija nepradės jo atžvilgiu nagrinėti pažeidimo, dėl kurio jis jau „prisipažino“. Bet iš kitos pusės ūkio subjektas negali būti garantuotas, jog Komisija apskritai ims tirti konkurencijos teisės pažeidimą, kadangi 2004 m. reglamentu Nr. 1/2003 įgyvendinta reforma buvo siekta sumažinti Komisijoje nagrinėjamų bylų skaičių ir koncentruotis tirti konkurencijos teisės pažeidimus tik ypatingais atvejais²³⁷, kai to reikalauja ES interesas. Taigi ūkio subjektas privalo įvertinti ir aplinkybę, jog Komisija pasirenka nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimus tik išimtiniais atvejais²³⁸.

Ūkio subjektų atžvilgiu yra dar ir kitų neigiamų atleidimo nuo atsakomybės instituto aspektų, į kuriuos iki šiol nėra vienareikšmių atsakymų. Dauguma autorių²³⁹ išskiria tokias problemas: ką daryti tokioje situacijoje, jeigu Komisija nusprendžia nesiimti bylos, bet perduoti ją tirti kitoms valstybių narių institucijoms ir jos, lyginant su Komisija, neteikia visiško imuniteto, prisipažįstant apie įvykdytą konkurencijos teisės pažeidimą; kaip elgtis situacijoje, jeigu ūkio subjekto pažeidimas patenka į kelių valstybių narių jurisdikcijas, kuriose jo „prisipažinimas“ bus jau nebe pirmas, taip pat yra valstybių narių, kurios visai netaiko atleidimo nuo atsakomybės instituto. Vienareikšmiško atsakymo į šiuos klausimus nėra, todėl Komisija rodo vis didesnę²⁴⁰ interesą harmonizuoti šią sritį bei

²³⁶ Gauer, C., Jaspers, M. Designing a European solution for a "one stop leniency shop". *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(12), p. 685-692. Taip pat Gauer, C., Jaspers, M. The European competition network achievements and challenges – a case in point: leniency. *Competition Policy newsletter*, 2006, n. 2, p. 8-12.

²³⁷ Komisijos pranešimo 14 ir 15 par.

²³⁸ Plačiau nagrinėjama II dalies 2.3. skyriuje.

²³⁹ Gauer, C., Jaspers, M. Designing a European solution for a "one stop leniency shop". *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(12), p. 685-692. Reynolds, M.J., Anderson, A.J. Immunity and leniency in EU cartel cases: current issues. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(2), p. 82-90.

²⁴⁰ Komisijos narė Neelie Kroes (kadencija 2004-2009), atsakingos už konkurencijos politiką, kalba: Speech/05/205. The First Hundred Days 40th Anniversary of the Studienvereinigung Kartellrecht 1965-2005. International Forum on European Competition Law Brussels, 7th April 2005 [interaktyvus], [žiūrėta

užtikrinti teisinį tikrumą *vis-a-vis* ūkio subjektams, kurie siekia pasinaudoti atleidimo nuo atsakomybės už konkurencijos teisės pažeidimus institutu.

Pagrindinis žingsnis link bendros atleidimo nuo atsakomybės sistemos buvo žengtas Komisijai kartu su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis išleidus dokumentą, numatantį bendras gaires, kuriomis turėtų vadovautis nacionalinės konkurencijos institucijos, įtvirtindamos nacionalinį atleidimo nuo atsakomybės institutą. Jis vadinasi „EBT atleidimo nuo atsakomybės programos modelis“.²⁴¹ Šis modelis siekia bent iš dalies harmonizuoti (angl. - *soft harmonization*) jau egzistuojančias valstybių narių atleidimo nuo atsakomybės sistemas. Kaip nurodyta pačiame „Atleidimo nuo atsakomybės programos modelyje“, jis yra skirtas užkirsti kelią slaptiems karteliniams susitarimams arba praktikai tarp dviejų ar daugiau ūkio subjektų, kurie siekia reguliuoti kainas, pardavimų kvotas, produkcijos pasiskirstymą bei pasidalinti rinką²⁴². Dokumentas įtvirtina bendrus procesinius ir materialinius reikalavimus, kuriuos į savo atleidimo nuo atsakomybės programas turėtų įtraukti valstybės narės. Taip pat yra įtvirtinti bendri reikalavimai „prisipažinimo būdu“ gautos informacijos patekimui į EBT, kurie iš esmės nesiskiria nuo tų, kuriuos Komisija buvo nustačiusi pranešime dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis. Išnagrinėjus šį dokumentą galima daryti išvadą, jog Komisija siekė visą atleidimo nuo atsakomybės sistemą, egzistuojančią keliuose dokumentuose,²⁴³ surinkti į vieną. Naujovė, kurią siūlo Komisija, yra glausto kreipimosi sistema (angl. - *a uniform summary application*). Pagal ją, jeigu ūkio subjektas yra kreipęsis į Komisiją su „prisipažinimu“ apie konkurencijos teisės pažeidimo įvykdymą, į nacionalines konkurencijos institucijas, kurių teritorijas taip pat gali paveikti pažeidimas, jis gali kreiptis žodiniu prašymu dėl laikino imuniteto suteikimo, nuroydamas ne visą su pažeidimu susijusią informaciją, o tik labai ribotą jos dalį. Taip būtų ne tik išvengta nereikalingų kreipimųsi į visas suinteresuotas konkurencijos institucijas raštiškai, bet kartu ir užtikrinamas efektyvus bylų paskirstymas EBT. Komisija taip pat skatina likusias valstybes nares, kurios dar neturi atleidimo nuo atsakomybės programos, ją įvesti.

2007 kovo mėn.]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/205&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en.pdf>.

²⁴¹ ECN Leniency programme [žiūrėta 2007 kovo mėn.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/comm/competition/ecn/model_leniency_en.pdf.

²⁴² *Ibid.*

²⁴³ Komisijos nustatyta atleidimo nuo atsakomybės sistema šiuo metu yra įtvirtinta keliuose dokumentuose: reglamente Nr. 1/2003 (Oficialus leidinys, L 001, 2003, p. 1.), Komisijos pranešime dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis (Official Journal, C 101, 2004, p. 54), Commission Notice on Immunity from fines and reduction of fines in cartel cases (Official Journal, C 298, 2006, p. 17).

Galima daryti išvadą, jog Komisija atsižvelgia į esančios atleidimo nuo atsakomybės instituto trūkumus ir siekia jį reformuoti bandydama įtvirtinti „vieno langelio sistemą“ ūkio subjektams, kurie galėtų pasinaudoti šiuo institutu. Vis dėlto reikia pripažinti, jog dabartiniai Komisijos veiksmai leidžia suprasti, kad stengiantis išaiškinti sunkiausių kartelinius susitarimus labai svarbu, jog nacionalinės konkurencijos institucijos vadovautųsi glaudaus bendradarbiavimo principu bei įgyvendintų paralelinės kompetencijos principo privalumus, viena kitai padėdamos tirti pažeidimus. Šiuo atveju, teikiant pirmenybę paralelinei konkurencijos institucijų kompetencijai, tiesioginis „vieno langelio sistemos“ veikimas nebūtų įmanomas. Autorės požiūriu, dabartiniai Komisijos veiksmai galėtų būti įvardinti daugiau kaip kvazi „vieno langelio sistema“, kurioje siekiama iš dalies harmonizuoti valstybių narių atleidimo nuo atsakomybės instituto programas.

Išvados

Atlikus ES teisės aktų analizę, išnagrinėjus doktriną bei įvertinus Europos teisminių institucijų praktiką galima daryti tokias išvadas:

1. Vienas iš pagrindinių konkurencijos teisės reformos tikslų buvo sukurti vieningą ES normų taikymo sistemą, kur ES konkurencijos teisės normas taikytų nacionalinės konkurencijos institucijos, taip pat užtikrinti tinkamą bylų paskirstymą, sukuriant EBT. Šis tinklas leidžia nacionalinėms konkurencijos institucijoms bendradarbiauti vertikaliam ir horizontaliam lygmenyje, keičiantis įvairia informacija, kuri yra susijusi su EB sutarties 81 ir 82 str. taikymu.
2. Nacionalinė konkurencijos institucija turėtų būti suprantama kaip administracinio pobūdžio institucija, dalyvaujanti informacijos pasikeitimo bei bylų paskirstymo procedūrose EBT. Valstybės narės yra paskyrusios institucijas, atsakingas už tinkamą EB sutarties konkurencijos normų laikymosi priežiūrą. Dauguma valstybių narių yra pasirinkusios Komisijos modelį, kur visos galios sukonzentruotos vienoje institucijoje – nacionalinė konkurencijos institucija yra atsakinga ir už konkurencijos teisės pažeidimo tyrimą, ir už sprendimų dėl konkurencijos teisės pažeidimo priėmimą.
3. Reglamento Nr. 1/2003 12 str. suteikta teisė keistis įrodymais EBT – nauja priemonė, kovojant su konkurencijos teisės pažeidimais. EBT daro efektyvesnį šio straipsnio veikimą, suteikdamas galimybę naudotis įrodymais visoms tinklo veikloje dalyvaujančioms institucijoms. Ši priemonė užtikrina, jog ūkio subjektai bus nubausti už įvykdytus konkurencijos teisės pažeidimus, net jeigu byla nagrinėjanti konkurencijos institucija ir nėra pajėgi surinkti visų reikalingų įrodymų, nes tai galės atlikti kitų valstybių narių nacionalinės konkurencijos institucijos ir įrodymus perduoti byla nagrinėjančiai institucijai.
4. Nacionalinės konkurencijos institucijos prieš nagrinėdamos bylas dėl EB sutarties konkurencijos normų pažeidimo privalo atitikti „tinkamos“ institucijos kriterijus, kurie yra išvardinti Komisijos pranešime dėl bendradarbiavimo su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis. Komisija kaip *primus inter pares* konkurencijos institucija tarp nacionalinių konkurencijos institucijų praktiškai visada laikoma „tinkama“ nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimus, jeigu konkurencijos teisės pažeidimas gali paveikti daugiau nei trijų valstybių narių teritorijas ir ES interesus reikalauja specialaus Komisijos sprendimo priėmimo, kad būtų efektyviai plėtojama ES konkurencijos politika.

5. Jurisdikcijos nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimus perskirstymas įmanomas tuomet, kai nacionalinė konkurencijos institucija atsisako nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimą arba kitai nacionalinei konkurencijos institucijai pareiškus norą jį nagrinėti. Komisija pagal reglamento Nr. 1/2003 11 str. 6 d. bet kuriuo atveju gali perimti nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimą, šiuo pagrindu valstybės narės konkurencijos institucija netenka teisės ne tik taikyti EB sutarties normų, bet kartu ir nacionalinės konkurencijos teisės normų.
6. Ūkio subjektai, dėl kurių konkurencijos institucijos priima sprendimus dėl EB sutarties normų pažeidimo, turi Chartijos bei EŽTK septintojo protokolo suteiktą teisę į *non bis in idem*. Reglamentas Nr. 1/2003 yra taikomas atsižvelgiant į šių dokumentų nuostatas. Komisija *non bis in idem* principą gali pažeisti siekdama priimti iš naujo sprendimą toje pačioje byloje, jeigu sprendimas nebūtų buvęs priimtas dėl įrodymų trūkumo. Po konkurencijos teisės reformos įgyvendinimo nebėra *Walt Wilhelm*²⁴⁴ byloje nagrinėtos situacijos, nes ir Komisija ir nacionalinės konkurencijos institucijos privalo taikyti EB sutarties 81 ir 82 str. Vis dėlto, reglamentas Nr. 1/2003 neišsprendė problemos, kai kelios valstybių narių konkurencijos institucijos bandytų tą patį pažeidimą nagrinėti viena po kitos. Šiuo atveju reiktų taikyti *Walt Wilhelm, Archer Daniels Midland*²⁴⁵ bylose priimtą nuostatą ir atsižvelgti į prieš tai priimtą sprendimą. Vienareikšmiškai atsakyti į klausimą, ar tokiu atveju būtų pažeistas *non bis in idem* nėra galima, kadangi ES teisminės institucijos kol kas nėra išsakyusios pozicijos šiuo klausimu.
7. Šiuo metu ES nėra vieningos atleidimo nuo atsakomybės instituto taikymo sistemos, tačiau Komisija siekia suvienodinti nacionalines teisės normas bei skatina valstybes nares, kurios dar neturi atleidimo nuo atsakomybės instituto, jį įvesti. Pagrindinės problemos šioje srityje yra reglamento Nr. 1/2003 11 str. ir 12 str. taikymas žvelgiant iš nacionalinių konkurencijos institucijų pozicijos bei teisinio tikrumo trūkumas numatant pagrindinį atleidimo nuo atsakomybės instituto principą, jog kreipimasis į vieną nacionalinę konkurencijos instituciją nereiškia kreipimosi į kitas arba vadinamosios „vieno langelio“ sistemos.

²⁴⁴ EBTB byla Nr. C 14/68, *Walt Wilhelm and others v Bundeskartellamt*, ECR [1969], I-00001.

²⁴⁵ PIT byla Nr. T-224/00, *Archer Daniels Midland v Commission*, ECR [2003], II-02597.

Santrauka

Europos Sąjungos nacionalinių konkurencijos institucijų bendradarbiavimas

Reglamentu Nr. 1/2003 buvo siekiama sukurti Europos bendradarbiavimo tinklą (EBT), kuris užtikrintų efektyvesnę ES konkurencijos teisės laikymosi mechanizmą. Šio tinklo narės yra nacionalinės konkurencijos institucijos ir Komisija, kurios aktyviai bendradarbiauja horizontaliame ir vertikaliam lygmenyse. EBT galima būtų apibūdinti kaip forumą, kuriame nacionalinės konkurencijos institucijos pasiskirsto nagrinėti konkurencijos teisės pažeidimų bylas. Magistrinis darbas atskleidžia EBT funkcionavimo esmę, įvardindamas pagrindines problemas, su kuriomis susiduria šio tinklo narės – nacionalinės konkurencijos institucijos – iš vienos pusės bei kiti netiesioginiai šio tinklo dalyviai – ūkio subjektai. Vertinant ES teisminių institutų bei nacionalinių neteisminių institucijų praktiką, ieškoma galimų atsakymų į iškilusias problemas. Pirmoji problema sietina su reglamento Nr. 1/2003 12 str., kuris numato galimybę EBT keistis konfidencialia informacija. Magistriniame darbe prieinama išvados, jog ES nėra harmonizuoto konfidencialios informacijos apsaugos mechanizmo, o nacionalinių teisės normų suteikiama apsauga ne visose valstybėse narėse yra vienodos apimties. Antroji problema sietina su paraleline kompetencija ir *ne bis in idem* principu. Tyrimas pateikia analizę, kokiais atvejais gali būti pažeistas *ne bis in idem* principas. Taip pat akcentuojama, jog ES teisminių institucijų jurisprudencijos stoka apsunkina principo vertinimo galimybes. Trečioji problema - atleidimo nuo atsakomybės instituto taikymas ES konkurencijos teisėje. Atleidimo nuo atsakomybės institutas remiasi principu, jog kreipimasis į vieną nacionalinę konkurencijos instituciją nereiškia kreipimosi į kitas. Be to, ES nėra harmonizuotos šio instituto taikymo sistemos. Tokiu būdu ūkio subjektai, kurie prisipažino padarę konkurencijos teisės pažeidimą, gali būti nubausti kitos nacionalinės konkurencijos institucijos, jeigu pirmoji būtų netinkama nagrinėti skundą. Šiuo atveju, norint išvengti kitų nacionalinių konkurencijos institucijų tyrimo dėl konkurencijos teisės pažeidimo pradėjimo, reikia numatyti visas galimas nacionalines konkurencijos institucijas, kurios būtų tinkamos nagrinėti pažeidimą. Taigi ūkio subjektai susiduria su teisinio tikrumo trūkumu, siekdami pasinaudoti šiuo institutu.

Summary

Cooperation of the National Competition Authorities in the European Union

The main objective of the regulation 1/2003 was to create European competition Network (ECN) which could ensure proper enforcement of the EU competition law. Members of this network are national competition authorities and Commission which cooperate in vertical and horizontal dimensions. The base for cooperation in the ECN is articles 11 and 12 of the regulation 1/2003. Articles state that members of the ECN can cooperate in exchanging information and evidence in the network for the purpose of the application the EU competition rules. ECN also plays a role as a forum for the case allocation and ensures that case is dealt by the *well-placed* competition authority which can bring the entire infringement to an end. Master thesis discusses the main issues of cooperation in ECN and focuses on essential problems faced by competition authorities and undertaking. Paper also proposes possible solutions based on EU case-law and consideration of the competent EU competition law experts. First concern can be raised in the light of the application regulation 1/2003 which gives a wide power of discretion for the exchange of information in the ECN. This information can contain confidential elements therefore undertaking has to be protected from the disclosure this information. The lack of harmonization does not ensure such protection. Secondly, parallel competences of the competition authorities in the application EU competition rules can affect the right of undertakings to *ne bis in idem*. Master thesis discusses particular situations when this principle can be violated and states that the absent of the EU case-law in this field creates a legal uncertainty for the undertakings. Thirdly, a certain degree of legal uncertainty also exists in the application of the EU-wide *Leniency* programs. Absence of harmonization in this field creates difficulties for the undertaking because application for *Leniency* in a given national competition authority is not to be considered as application to any other authority. This means that once national competition authority decides not to take up the case the *Leniency* applicant can be prosecuted by another competition authority therefore undertakings should apply for all the authorities which could be *well-placed* to deal with the case.

Literatūros sąrašas:

I. NORMINIAI TEISĖS AKTAI

Europos Sąjungos teisės aktai

1. Pirminė ES teisė:

1.1. Europos Bendrijų Steigimo sutartis // Valstybės žinios, 2004, Nr. 2-2.

2. Antrinė ES teisė:

2.1. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003, priimtas 2002 m. gruodžio 16 d., dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo // Oficialus leidinys, L 001, 2003, p. 1.

2.2. Tarybos reglamentas Nr. 17 // Oficialus leidinys, Nr. 13, 1962, p. 204-211.

3. Kiti ES teisės aktai:

3.1. Commission Notice on Immunity from fines and reduction of fines in cartel cases // Official Journal C 298, 2006, p. 17.

3.2. EFTA Surveillance Authority Notice on cooperation within the EFTA Network of Competition Authorities // Official Journal C 227, 2006, p. 10.

3.3. Commission Notice on cooperation within the Network of Competition authorities // Official Journal, C 101, 2004, p. 54.

3.4. The Charter of fundamental rights of the European Union // Official Journal, C 310, 2004, p. 41.

3.5. Commission Notice on the non-imposition or reduction of fines in cartel cases // Official Journal C 45, 2002, p. 3.

3.6. Commission Notice on the non-imposition or reduction of fines in cartel cases // Official Journal C 207, 1996, p. 0004–0006.

4. Teisės aktų projektai ir kiti dokumentai:

- 4.1. Initiative of the Hellenic Republic with a view to adopting a Council Framework Decision concerning the application of the "ne bis in idem" principle // Official Journal, C 100, 2003, p. 24.
- 4.2. White paper on modernisation of the rules implementing Articles 85 and 86 of the EC Treaty Text with EEA relevance // Official Journal, C 132, 1999, p. 1.
- 4.3. Joint statement of the Council and the Commission on the functioning of the Network of competition authorities no. 15435/02 ADD 1 [interaktyvus], [žiūrėta 2007 sausio mėn.]. Prieiga per internetą: <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/02/st15/15435-a1en2.pdf>.
- 4.4. COM (2000) 582 final, Explanatory memorandum to the proposal for a Council regulation on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty and amending Regulations (EEC) No 1017/68, (EEC) No 2988/74, (EEC) No 4056/86 and (EEC) No 3975/87 ("Regulation implementing Articles 81 and 82 of the Treaty").

5. Tarptautinės sutartys:

- 5.1. Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių Laisvių Apsaugos Konvencija // Valstybės Žinios, 1995, Nr. 40987.
- 5.2. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista Protokolu Nr. 11, su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6 ir 7 // Valstybės žinios, 2000, Nr. 96-3016.

6. Lietuvos Respublikos teisės aktai, jų projektai ir kiti dokumentai:

- 6.1. Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymas // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
- 6.2. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos darbo reglamentas // Valstybės žinios, 2004, Nr. 149-5453.
- 6.3. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nuostatai // Valstybės žinios, 2004, 140-5119.

- 6.4. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 3, 14, 20, 23, 26, 30, 40, 41, 43 ir 44 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas [interaktyvus], [žiūrėta 2007 balandžio mėn.]. Prieiga per internetą: <<http://www.konkuren.lt/konkurencija/istatymas.htm>>.
- 6.5. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto [interaktyvus], [žiūrėta 2007 balandžio mėn.]. Prieiga per internetą: <<http://www.konkuren.lt/konkurencija/istatymas.htm>>.

II. TEISMINIŲ IR NETEISMINIŲ INSTITUCIJŲ PRAKTIKA

Europos Sąjungos teisminių institucijų praktika

1. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo praktika:

- 1.1. EBTT byla sujungtose bylose, *Aalborg Portland A/S (C-204/00 P)*, *Irish Cement Ltd (C-205/00 P)*, *Ciments français SA (C-211/00 P)*, *Italcementi - Fabbriche Riunite Cemento SpA (C-213/00 P)*, *Buzzi Unicem SpA (C-217/00 P)* and *Cementir - Cementerie del Tirreno SpA (C-219/00 P) v Commission*, ECR [2004], I-00123.
- 1.2. EBTT byla Nr. C-397/03 P, *Archer Daniels Midland v Commission*, ECR [2006], I-04429.
- 1.3. EBTT byla Nr. C-275/00, *Commission of the European Communities v First NV and Franex NV*, ECR [2002], I-10943.
- 1.4. EBTT byla Nr. C-198/01, *Consorzio Industrie Fiammiferi (CIF) v Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato*, ECR [2003], I-08055.
- 1.5. EBTT byla sujungtose bylose, *Limburgse Vinyl Maatschappij NV (LVM) (C-238/99 P)*, *DSM NV and DSM Kunststoffen BV (C-244/99 P)*, *Montedison SpA (C-245/99 P)*, *Elf Atochem SA (C-247/99 P)*, *Degussa AG (C-250/99 P)*, *Enichem SpA (C-251/99 P)*, *Wacker-Chemie GmbH and Hoechst AG (C-252/99 P)* and *Imperial Chemical Industries plc (ICI) (C-254/99 P) v Commission*, ECR [2002], I-08375.

- 1.6. EBTT byla Nr. C- 94/00, *Roquette Frères SA v Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes, and Commission of the European Communities*, [2002] ECR I-9011.
- 1.7. EBTT byla Nr. C-344/98, *Masterfoods Ltd v HB Ice Cream Ltd*, ECR [2000], I-11369.
- 1.8. EBTT byla Nr. C137/94, *Commission v BASF and others*, [1994] ECR, I-2629.
- 1.9. EBTT byla Nr. C-36/92 P, *Samenwerkende Elektriciteits-Productiebedrijven (SEP) NV v Commission of the European Communities*, ECR [1994], I-01911.
- 1.10. EBTT byla Nr. C-67/91, *Dirección General de Defensa de la Competencia v Asociación Española de Banca Privada and others*, ECR [1991], I-04785.
- 1.11. EBTT byla Nr. 213/89, *The Queen v Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd and others*, [1990], I-02433.
- 1.12. EBTT byla Nr. C-234/89, *Stergios Delimitis v Henninger Bräu AG*, [1991] ECR I-935.
- 1.13. EBTT byla Nr. C-2/88, *Imm J. J. Zwartveld and others*, ECR [1990], I-04405.
- 1.14. EBTT byla Nr. 85/87, *Dow Benelux NV v Commission of the European Communities*, ECR [1989], I-03137.
- 1.15. EBTT byla Nr. C-1374/87, *Orkem v Commission*, ECR [1989], I-03283.
- 1.16. EBTT byla sujungtose bylose Nr. C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85, C-125/85, C-126/85, C-127/85, C-128/85 and C-129/85, *Ahlstroem Osakeyhtioe v Commission*, [1993], I-1575.
- 1.17. EBTT byla Nr. C- 5/85, *AKZO chemie BV (Nederlands) and AKZO CHemie UK Ltd v Commission*, ECR [1986], I- 02585.
- 1.18. EBTT byla Nr. 145/83, *Stanley George Adams v Commission of the European Communities*, [1985], I-03539.
- 1.19. EBTT byla Nr. C 60/81, *International Business Machines Corporation v Commission of the European Communities*, ECR [1981], I-02639.
- 1.20. EBTT byla Nr. 37/79, *Anne Marty SA v Estée Lauder SA*, ECR [1980], I-02481.
- 1.21. EBTT byla Nr. 155/79, *AM & S Europe Limited v Commission*, ECR [1982], I-01575.

- 1.22. EBTT byla Nr. 106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA*, [1978], I-00629.
- 1.23. EBTT byla Nr. 127/73, *Belgische Radio en Televisie v SV SABAM and NV Fonior*, ECR [1974], I-00051.
- 1.24. EBTT byla Nr. 7/72, *Boehringer v Commission*, ECR [1972], I- 01281.
- 1.25. EBTT byla Nr. C 48-72, *SA Brasserie de Haecht v Wilkin-Janssen*, ECR [1973], I-00077.
- 1.26. EBTT byla Nr. C 14/68, *Walt Wilhelm and others v Bundeskartellamt*, ECR [1969], I-00001.
- 1.27. EBTT byla Nr. 6/64, *Flaminio Costa v E.N.E.L*, [1964], I-00585.

2. Europos Bendriju Pirmosios instancijos teismo praktika:

- 2.1. PIT byla Nr. T-149/89, *Sotralentz SA v Commission of the European Communities*, ECR [1995], II-01127.
- 2.2. PIT byla Nr. T-198/98, *Micro Leader Business v Commission*, [1999], ECR II-3989.
- 2.3. PIT byla Nr. T-224/00, *Archer Daniels Midland v Commission*, ECR [2003], II-02597.
- 2.4. PIT byla Nr. T-141/89, *Tréfileurope v Commission*, [1995] ECR II-791.
- 2.5. PIT byla Nr. T-39/90, *NV Samenwerkende Elektriciteits-Productiebedrijven (SEP) v Commission*, ECR [1991], II-01497.
- 2.6. PIT byla Nr T-56/02, *Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG v Commission of the European Communities*, ECR [2004], II-03495.
- 2.7. PIT byla Nr. T-125/03, *AKZO Nobel Chemincals and Akros Chemicals Ltd v Commission*, ECR [2003], II-4771.

3. Generalinių advokatų nuomonės:

- 3.1. Opinion of Mr Advocate General Ruiz-Jarabo Colomer delivered on 11 February 2003, EBTT sujungtose bylose *Aalborg Portland A/S (C-204/00 P)*, *Irish Cement Ltd (C-205/00 P)*, *Ciments français SA (C-211/00 P)*, *Italcementi - Fabbriche Riunite Cemento SpA (C-213/00 P)*, *Buzzi Unicem SpA (C-217/00 P)* and *Cementir - Cementerie del Tirreno SpA (C-219/00 P) v Commission*, ECR [2004], I-00123.

3.2. Opinion of Mr Advocate General Tizzano delivered on 7 June 2005, in EBTT byloje Nr. C-397/03 P, *Archer Daniels Midland v Commission*, [2006], I-04429.

4. Europos Bendrijų Komisijos sprendimai:

4.1. Commission decision PVC case // Official Journal : L 74 - 17/03/1989.

4.2. Commission decision PVC case // Official Journal : L 239 - 14/09/1994.

4.3. Commission decision of 2 August 1990 relating to a proceeding under Article 11(5) of Council Regulation No 17,1962, (IV/33.539-SEP/Gasunie).

Lietuvos Respublikos neteisminių institucijų praktika:

1. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimai:

4.1 Nutarimas Nr. 2S-13, 2006 m. spalio 26 d. „Dėl popieriaus prekiaujančių ūkio subjektų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 81 straipsnio reikalavimams“.

4.2 Nutarimas Nr. 2S-16, 2005 m. gruodžio 22 d. „Dėl AB Mažeikių nafta veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijos Steigimo sutarties 82 straipsniui“.

III. SPECIALIOJI LITERATŪRA

1. Monografijos, vadovėliai, kitos knygos:

1.1. Vogel, L. *Droit européen de la concurrence: 800 décisions commentées, extraites de JuriBase Droit européen de la concurrence*. Tome 2. Abus de position dominante. Propriété intellectuelle et concurrence. Procédure de concurrence. Paris : LawLex, 2006 - 2007.

1.2. Ortiz Blanco, L. *European Community competition procedure*. Edited by Luis Ortiz Blanco. Oxford: Oxford University Press, 2006.

1.3. Canivet, G. *La modernisation du droit de la concurrence*. Paris: LGDJ, 2006.

- 1.4. Tosato, G. L., Bellodi, L., Drauz, G., Jones, C. *EU Competition Law*. Vol. 1. Procedure: antitrust - mergers - state aid. Leuven: Claeys & Casteels, 2006.
- 1.5. Korah, V. *Cases and Materials on EC Competition Law*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006.
- 1.6. Van Bael & Bellis. *Competition law of the European Community*. 4th Edition. The Hague: Kluwer Law International, 2005.
- 1.7. Wils, P. J. W. *Principles of antitrust enforcement*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2005.
- 1.8. Kerse, C. S., Khan N. *EC Antitrust procedure*. 5th Edition. London: Sweet & Maxwell, 2005.
- 1.9. Conference "Antitrust between EC law and national law". *Antitrust between EC law and national law: VI Conference = Antitrust fra diritto nazionale e diritto comunitario: VI Convegno, 13-14 Maggio 2005, Treviso*. Benefits and challenges of leniency programmes in the context of EC modernisation / Bloom, M., p. 179. Cooperation between antitrust Authorities. What does it mean for multinational corporations? / Canenbley, C., p. 199. Edited by Enrico Adriano Raffaelli. Bruxelles: Bruylant, Milano: Giuffrè, 2005.
- 1.10. Laužikas E.; Mikelėnas V.; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė*. II Tomas. Vilnius: Justitia, 2005.
- 1.11. International Federation for European Law (FIDE). Congress. *The modernisation of EU competition law enforcement in the European Union: FIDE 2004 national reports*. Editor Dermot Cahill. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- 1.12. Korah, V. *An introductory guide to EC competition law*. 8th Edition. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2004.
- 1.13. Jones, A., Sufrin, B. *EC competition law: text, cases and materials*. 2nd Edition. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- 1.14. Craig, P., De Búrca, G. *EU Law: Text, Cases and Materials*, 3rd Edition, Oxford: Oxford University Press, 2003.
- 1.15. Fordham Corporate Law Institute (New York). *Annual proceedings of the Fordham Corporate Law Institute: International antitrust law & policy*. Editor Barry E. Hawk. New York : Juris Publishing, 2003.
- 1.16. Van der Woude, 'Exchange of information within the European Competition Network: scope and limits', in Ehlermann, C. D., Atanasiu, I., (eds), *European Competition Law Annual 2002: Constructing the EU Network of*

Competition Authorities. Oxford and Portland, Oregon: Hart publishing, 2003, p. 369-378.

2. Straipsniai užsienio periodiniuose leidiniuose:

- 2.1. Wils, W. P.J. Leniency in antitrust enforcement: theory and practice. *World competition*, 2007, Vol. 30(1), p. 25-64.
- 2.2. Dekersey, K., Jaspers, M. A new era of ECN Cooperation. *World competition*, 2007, Vol. 30(1), p. 3-24.
- 2.3. Sandhu, S. J. The European Commission's Leniency policy: a policy success. *E.C.L.R.*, 2007, Vol. 28(3), p. 148-157.
- 2.4. Reynolds, M.J., Anderson, A.J. Immunity and leniency in EU cartel cases: current issues. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(2), p. 82-90.
- 2.5. Gerber, D. J., Cassinis, P. The "modernization" of European community competition law: achieving consistency in enforcement: Part 1. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(1), p. 10-18.
- 2.6. Gerber, D. J., Cassinis, P. The "modernization" of European community competition law: achieving consistency in enforcement: Part 2. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(2), p. 51-57.
- 2.7. Wils, W. P. J. Settlements of EU antitrust investigations: commitment decision under article 9 of Regulation No. 1/2003. *World Competition*, 2006, Vol 29(3), p. 345-366.
- 2.8. Wils, P. J. W. Power of investigations and procedural rights and guarantees in the Antitrust enforcement: the interplay between European and national legislation and case – law. *World competition*, 2006, Vol. 29(1), p. 3-24.
- 2.9. Vincents, O. B. The application of EC competition law and the European convention on human rights. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(12), p. 693-699.
- 2.10. Wasmeier, M., Thwaites, N. The development of *ne bis in idem* into a transnational fundamental right in EU law: comments on recent developments. *E.L.R.*, 2006, Vol. 31(4), p. 565-578.
- 2.11. Perrin, B. Challenges facing the EU Network Competition Authorities: insight from a comparative criminal law perspective. *E.L.R.*, 2006, Vol. 31(4), p. 540-564.

- 2.1. Gauer, C., and Jaspers, M. The European competition network achievements and challenges – a case in point: leniency. *Competition Policy newsletter*, 2006, n. 2, p. 8-12.
- 2.2. Andreangeli, A. The impact of the modernization regulation on the guarantees of due process in competition proceedings. *E.L.R.*, 2006, Vol. 31(3), p. 342-363.
- 2.3. Gauer, C., Jaspers, M. Designing a European solution for a "one stop" leniency shop. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(12), p. 685-692.
- 2.4. Carswell Parmentier, L. Recent developments in French competition law - commitments, leniency and settlement procedures - the French approach. *E.C.L.R.*, 2006, Vol. 27(11), p. 616-630.
- 2.5. Venit, J. Private practice in the wake of the commission's modernization program. *Legal Issues of Economic Integration*, 2005, Vol. 32(2), p. 147-159.
- 2.6. Reichelt, D. To what extent does the cooperation within the network protects the rights of the undertakings? *C.M.L.R.*, 2005, Vol. 42(3), p. 745-782.
- 2.7. Andreangeli, A. The protection of legal professional privilege in EU law and the impact of the rules on the exchange of information within the European Competition Network on the secrecy of communications between lawyer and client : on-line one step forward, two steps back? *C.L.R.*, 2005, Vol. 2(1), p. 31-54.
- 2.8. Paulis, E., Gauer, C. Le règlement n° 1/2003 et le principe du non bis in idem. *Concurrences*, 2005, N° 1, p. 32-40.
- 2.9. Canenbley, C., Rosenthal M. Cooperation between antitrust authorities in - and outside the EU: what does it mean for multinational corporations: Part 1? *E.C.L.R.*, 2005, Vol. 26(2), p. 106-114.
- 2.10. Canenbley, C., Rosenthal M. Cooperation between antitrust authorities in - and outside the EU: what does it mean for multinational corporations: Part 2? *E.C.L.R.*, 2005, 26(3), 178-187.
- 2.11. Swaak, C. R. A., Mollica, M. R. Leniency applicants to face modernisation of EC competition law. *E.C.L.R.*, 2005, Vol. 26(9), p. 507-517.
- 2.12. Henry, D. Leniency programmes: an anaemic carrot for cartels in France, Germany and the UK. *E.C.L.R.*, 2005, Vol. 26(1), p. 13-23.
- 2.13. Dekersey, K., De Smijter, E. The exchange of evidence within the ECN. *Legal Issues of Economic Integration*, 2005, Vol. 32(2), p. 161-174.
- 2.14. Ameye, E. M. The interplay between human rights and competition law in the EU. *E.C.L.R.*, 2004, Vol. 25(6), p. 332-341.

- 2.15. Blake, S., Schnichels, D. Leniency following modernisation: safeguarding Europe's leniency programmes. *E.C.L.R.*, 2004, Vol. 25(12), p. 765-770.
- 2.16. Walker, J. M. European Commission: articles 81/82 EC Treaty - Commission launches consultation to complete modernization program. *E.C.L.R.*, 2004, Vol. 25(1), p. 1-2.
- 2.17. The EU gets new competition powers for the 21st century. Modernisation and the new network of competition authorities. *Competition policy newsletter*, 2004, Special Editon, p. 2.
- 2.18. Gauer, C., Kjolbye, L., Dalheimer, D., Smijtjer, E., Schnichels, D., Laurila, M. Reg. 1/2003 and the modernization package fully applicable since May 2004. *Competition Policy newsletter*, 2004, n. 2, p. 1-6.
- 2.19. Blake, S., Schnichels, D. Leniency following modernisation: safeguarding Europe's leniency programmes. *Competition Policy newsletter*, 2004, n. 2, p. 7-13.
- 2.20. Mentula, A., Ruohoniemi, E. The reform of the finish competition legislation. *E.C.L.R.*, 2004, Vol. 25(10), p. 368-645.
- 2.21. Riley, A. EC Antitrust Modernisation: the commission does very nicely - thank you! Part 1: regulation 1 and the notification Burdon. *E.C.L.R.*, 2003, Vol. 24(11), p. 604-615.
- 2.22. Van Barlingen, B. The European Commission's 2002 Leniency notice after one year of operation. *Competition policy newsletter*, 2003, n. 2, p. 16-23.
- 2.23. Riley, A. EC Antitrust Modernization: the commission does very nicely – Thank You! Part Two: Between the idea and the reality: decentralization under regulation 1. *E.C.L.R.*, 2003, Vol. 24(12), p. 657-672.
- 2.24. Temple, L. J. Developments, issues and new remedies : the duties of national authorities and courts under article 10 of the EC treaty. *Fordham international law journal*, 2004, Vol. 27(6), p. 1904-1939.
- 2.25. Venit, J. S. Brave new world: the modernization of enforcement under articles 81 ir 82 of the EC trenty. *C.M.L.R.*, 2003, Vol. 40(3), p. 545-580.
- 2.26. Arp, D. J., Swaak, C. R. A. A tempting offer: Immunity from fines for cartel conduct under the European Commission's new leniency notice. *E.C.L.R.*, 2003, Vol. 24(1), p. 9-18.
- 2.27. Devuyst, Y., Känkänen, J., Lindberg, P., Orssich, I., Roebing, G. EU enlargement and competition policy: where are we now? *Competition Policy newsletter*, 2002, n. 1, p. 3-6.

- 2.28. Arbault, F., Peiro, F. The Commission's new notice on immunity and reduction of fines in cartel cases: building on success. *Competition policy news letter*, 2002, n. 2, p. 15-23.
- 2.29. Jephcott, M. The European Commission's new Leniency notice – whistling the right tune. *E.C.L.R.*, 2002, Vol. 23(8), p. 378-385.
- 2.30. Doherty, B. Playing poker with the commission: rights of access to the commission's file in competition cases. *E.C.L.R.*, 1994, Vol.15(1), p. 8-15.
- 2.31. Joshua, J. Balancing the public interests: confidentiality, trade secret and disclosure of evidence in EC competition procedures. *E.C.L.R.*, 1994, Vol. 15(2), p. 68-80.
- 2.32. Lavoie, C. The investigative Powers of the Commission with respect to business secrets. *E.L.R.*, 1992, Vol. 17(01), p. 20-40.
3. Travaux préparatoires:
- 3.1 2004 m. gegužės 7 d. Konkurencijos teisės konferencija, Liuksemburgas (Conférence relative à la concurrence du 7 mai 2004, Luxembourg) [interaktyvus], [žiūrėta 2007 sausio mėn.]. Prieiga per internetą: http://www.eco.public.lu/salle_de_presse/conferences_presse/2004/03/29_Conference_relative_a_la_concurrence/index.html.
- 3.2 Komisijos pranešimas spaudai: IP/05/775 of 22 June. *Competition: Commission makes commitments from Coca-cola legally binding, increasing consumer choice.* [interaktyvus], [žiūrėta 2007 sausio mėn.]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/775&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.
- 3.3 Komisijos narės Neelie Kroes (kadencija 2004-2009), atsakingos už konkurencijos politiką kalba: Speech/05/205. *The First Hundred Days 40th Anniversary of the Studienvereinigung Kartellrecht 1965-2005.* International Forum on European Competition Law Brussels, 7th April 2005. [interaktyvus], [žiūrėta 2007 sausio mėn.]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/205&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en.pdf>.

4. Žodynai:

4.1. Vocabulaire juridique. Sixième édition. Publie sous la direction de Gérard Cornu.

Paris: Presses Universitaires de France, 2004.

4.2. Oxford dictionary of law. Fifth edition. Edited by Elizabeth A. Martin. Oxford

New York: Oxford University press, 2002.